

มาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

REMEDIAL MEASURES FOR ACCUSED PERSONS UNDER
THE ORGANIC ACT ON COUNTER CORRUPTION

ภมรรัตน์ ปกรณ์อังกูร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2556

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

REMEDIAL MEASURES FOR ACCUSED PERSONS UNDER
THE ORGANIC ACT ON COUNTER CORRUPTION

ภมรรัตน์ ปกรณ์อังกูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

REMEDIAL MEASURES FOR ACCUSED PERSONS UNDER
THE ORGANIC ACT ON COUNTER CORRUPTION

ภมรรัตน์ ปกรณ์อังกูร

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์

2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร. ชูเกียรติ น้อยนิม)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(นายวิชัย วิวิตเสวี)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร. วรรณชัย บุญบำรุง)

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความเมตตาจากครูอาจารย์ทุกท่าน ซึ่งได้อบรมสั่งสอนและประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้เขียน ซึ่งผู้เขียนไม่อาจลืมพระคุณของครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตากรุณาตั้งแต่วัยเยาว์จนปัจจุบัน

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ประธานกรรมการ วิทยานิพนธ์ ท่านวิชัย วิวิตเสวี และท่าน ดร. วรณชัย บุญบำรุง กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ตลอดเวลาอันมีค่ายังในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ กระตุ้นให้ผู้เขียนพิจารณาประเด็นข้อความคิด และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และขอกราบขอบพระคุณท่าน ดร. ชูเกียรติ น้อยนิม ซึ่งกรุณาเป็น ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้กับผู้เขียน และคอยให้แนวคิด ตั้งประเด็น ให้คำแนะนำแนวทางแก้ไข ปัญหา เมตตากรุณาให้ความช่วยเหลือ ตลอดไปจนถึงการเกี่ยวเนื่องผู้เขียน จนทำให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผอ.สุรพงษ์ อินทรถาวร ที่คอยให้แนวคิด คำแนะนำและคำปรึกษาใน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด ขอบคุณพี่ ๆ เจ้าหน้าที่สำนักกฎหมายทุกท่าน ผู้บังคับบัญชา และพี่ ๆ เจ้าหน้าที่ในสำนักงาน ป.ป.ช. ทุกคน ที่ให้คอยคำปรึกษา ตอบข้อสงสัยของผู้เขียน รวมไปถึงกำลังใจ และความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่ได้ให้กับผู้เขียนมาโดยตลอด

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ ธนิยงนันท์ และคุณแม่ มัทธนา ปกรณ์อังกูร์ อันเป็นที่รักยิ่งของผู้เขียน ผู้คอยมอบกำลังใจ กำลังใจ กำลังทรัพย์ในการสนับสนุนด้านการศึกษา มาโดยตลอด ขอบคุณเพื่อนสนิทและพี่ ๆ นม. รุ่น 4 ทุกคนสำหรับความช่วยเหลือ คำปรึกษา และกำลังใจ

สุดท้ายนี้ ขอมอบคุณความดีและประโยชน์อันจะเกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่บุคลากร ณาจารย์ทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียน ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านของผู้เขียน

ภมรรัตน์ ปกรณ์อังกูร์

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

มาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาตามกฎหมายประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ชื่อผู้เขียน

กมรรัตน์ ปกรณ์อังกูร

หลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร. ชูเกียรติ น้อยนิม

บทคัดย่อ

แต่เดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ซึ่งเป็นองค์กร อิสระตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ได้สวนและวินิจฉัยในการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฯลฯ เพื่อตรวจสอบและลงโทษเอาผิดต่อ นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐผู้ซึ่งกระทำความผิด หรือกระทำการใดอันเป็นมูลที่จะนำไปสู่การถอดถอนจากตำแหน่ง รวมทั้ง เพื่อการดำเนินคดีอาญา การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หรือการดำเนินการทางวินัย ตามที่กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกำหนด เพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใสใน การทำงานของหน่วยงานของรัฐ อย่างไรก็ตาม แม้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีอำนาจในการได้สวน วินิจฉัย และชี้มูลความผิดตามที่กฎหมายกำหนดกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ยังไม่ถือว่า การชี้มูลความผิดนั้นถือเป็นที่สุด ดังนั้น กรรมการ ป.ป.ช. หรือ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. จะต้องเป็นผู้ที่ มีจรรยาบรรณที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป ซึ่งการดำเนินการได้สวน วินิจฉัย และชี้มูลความผิด ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก รวมไปถึงการให้ข่าวหรือความเห็นของกรรมการ ป.ป.ช. หรือ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. ต่อสาธารณะจะต้องมีความเป็นกลางและจะต้องไม่ไปกระทบสิทธิต่อตัวผู้ถูกกล่าวหา หรือบุคคลอื่นอันอาจทำให้เกิดความเสียหายทั้งหน้าที่การงาน ทรัพย์สิน หรือชื่อเสียงของบุคคล เหล่านั้นด้วย เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐที่ภายหลังศาลมีคำพิพากษาว่าการกระทำไม่เป็นความผิดตามที่คณะกรรมการฯ ได้ชี้มูลความผิด

เนื่องจากในปัจจุบันยังคงไม่มีมาตรการเยียวยาเพื่อการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ศาลมีคำพิพากษาว่าการกระทำไม่มีความผิดตามที่คณะกรรมการฯ ได้ชี้มูลความผิดไปและผู้บังคับบัญชาได้ลงโทษตามข้อชี้มูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไปแล้ว จากการศึกษาวิจัยพบว่า มีเพียง มาตรา 81/1 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ [ฉบับที่ 2] พ.ศ. 2554) ได้กล่าวถึงเรื่องการเยียวยาไว้เฉพาะแต่กรณีการร้ายแรงผิดปกตินั้น ดังนั้น เห็นควรที่จะมีมาตรการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการรับรองและคุ้มครองสิทธิต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ศาลมีคำพิพากษาว่าการกระทำไม่มีความผิดตามที่คณะกรรมการฯ ได้ชี้มูลความผิดไปและผู้บังคับบัญชาได้ลงโทษตามข้อชี้มูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไปแล้วนั้น เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้ถูกชี้มูลนั้น ได้รับสิทธิต่าง ๆ ในการกลับเข้าสู่สังคมหน้าที่และตำแหน่งของงานของผู้กล่าวหา รวมไปถึงสถานะทางสังคมของผู้ถูกกล่าวหา กลับคืนจากผลที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง เพราะการขาดมาตรการเยียวยานี้อาจก่อให้เกิดความเสียหายและเกิดผลกระทบในทางลบต่อตัวผู้ถูกกล่าวหา

นอกจากนี้ มาตรการเยียวยานี้ควรที่จะกำหนดให้แน่ชัดว่า จะต้องไปร้องต่อศาลใดเพื่อเป็นผู้มีอำนาจตัดสิน และการชดเชยการเยียวยาความเสียหายต่าง ๆ จะเรียกร้องหรือได้รับจากที่ใด หรือรูปแบบใดบ้าง ซึ่งอาจมีอำนาจเกี่ยวพันระหว่างศาลยุติธรรมและศาลปกครองว่าใครเป็นผู้มีหน้าที่ดังกล่าว โดยเรื่องที่ผู้ถูกกล่าวหาฟ้องต่อศาลปกครองนั้น จะเป็นในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ชี้มูลความผิดต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ๆ ผู้ถูกกล่าวหาจึงไปฟ้องผู้บังคับบัญชา พร้อมกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในขณะทำงานของคดีนั้น ๆ เนื่องจากตนได้รับการลงโทษจากหน่วยงานที่ตนได้สังกัดอยู่ ภายหลังจากถูกคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิด สำหรับกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดไปฟ้องต่อศาลอาญา ก็เพราะเห็นว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. และเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินการไต่สวนโดยไม่ชอบหรือไม่เป็นธรรม ก็จะไปฟ้องอาญาเพื่อเอาผิด

คำสำคัญ: ความโปร่งใส/การชี้มูลความผิด/จรรยาบรรณที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดา

Thesis Title	Remedial Measures for Accused Persons under the Organic Act on Counter Corruption
Author	Pamornratana Pakornangkul
Degree	Master of Law
Advisor	Dr. Chukeat Noichim

ABSTRACT

Previously, Thai Constitution B.E. 2540 stipulated that the National Anti-Corruption Commission (NACC) which was an independent entity of the Constitution shall be set up and it has power to investigate and hold its decision regarding taking legal action with a political office holder, a government official and etc in order to examine and punish them who commit the offend or make any conduct which is a ground leading to discharge them from their position including to prosecute them in a criminal case, to escheat or to take a discipline punishment as stipulated by the laws regarding national anti-corruption in order to make transparency in the performance of government units. However, as the National Anti-Corruption Commission has a power to investigate, make a decision and identify a ground of guilt as stipulated by laws to politicians or government officials but it does not deem that such identifying a ground of guilt shall be final. Therefore, the National Anti-Corruption Commission or the National Anti-Corruption officer must be the one who has ethics greater than general people because the process of trial, decision and identification of a ground of guilt shall be made very carefully. Moreover, as such the National Anti-Corruption Commission or the National Anti-Corruption officer represents information or gives any comment shall be fair and it shall not affect to the right of an alleged person or other persons which may result in any damage to their job, property or reputation in order to be fair with the alleged person

who is a political office holder or a government official, after the court make a judgment that their conduct is not guilty as identified by the National Anti-Corruption Commission.

At the present, there is no remedial measure to acknowledge and prevent the right of a political office holder or a government official in case the court holds its decision that their conduct is not guilty as identified by the National Anti-Corruption Commission and their commander punished them according to the identification of the ground of guilt of the National Anti-Corruption Commission. From the research, there is just only the section 81/1 of the Organic Act regarding Anti-Corruption B.E. 2542 (additional revision B.E. 2550 and (No. 2) B.E. 2554) which shall specify the remedial issue for unusual rich only. Therefore, it should have another remedial measure for the alleged person according to the Constitutional Law regarding Anti-Corruption. Especially, in case of acknowledgement and prevention of the political office holder or government official whom the court makes a judgment that their conduct is not guilty as identified by the National Anti-Corruption Commission and their commander punished them according to the identification of the ground of guilt of the National Anti-Corruption Commission so that such political office holder or government official receives their right back and they can get their previous position job and society position back from the judgment of the Court which dismisses such case. Because the lack of remedial measure may result in damage and make a negative effect to the alleged person.

Furthermore, such remedial measure shall be clearly stipulated that it shall be lodged to what Court to make a judgment and what compensation shall be claimed from where or what form of compensation they can earn. It may have an involving power between the Law Court and the Administrative Court that which Court shall have such power. With regard to the alleged person taking a legal action to the Administrative Court, it shall be in case the National Anti-Corruption Commission identifies the ground of guilt to the alleged person and such alleged person shall notify to their commander along with National Anti-Corruption Commission and the related officers of the working group in such case because the alleged person was punished from their division after the National Anti-Corruption Commission had identified their ground of guilt. With regard to the

alleged person indentified by the National Anti-Corruption Commission prosecute to the Criminal Court, because the alleged person contemplated that the National Anti-Corruption Commission and the National Anti-Corruption officer who takes part in the unfair or illegal trial.

Keywords: Transparency/Identification of ground of guilt/Having ethics greater than general people

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
สารบัญตาราง	(13)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา	1
1.2 สมมติฐาน	3
1.3 วัตถุประสงค์	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในคดีที่ ป.ป.ช. มีคำวินิจฉัย	5
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ	5
2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย	15

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
3 ศึกษามาตรการทางกฎหมายในปัจจุบันของ ป.ป.ช. ที่เกี่ยวกับมาตรการการ เยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในคดีที่ ป.ป.ช. มีคำวินิจฉัยยกฟ้องคดี	25
3.1 หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกดำเนินคดีในต่างประเทศ	25
3.2 หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกดำเนินคดีในประเทศไทย	34
3.3 อำนาจหน้าที่ การถอดถอน การไต่สวนและคำวินิจฉัย ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.	46
3.4 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหา	51
3.5 จรรยาบรรณที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดา	62
4 ศึกษาสภาพปัญหาในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหา ในผลของคำวินิจฉัยของ ป.ป.ช.	67
4.1 ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาตามกฎหมาย ป.ป.ช.	67
4.2 ผลทางกฎหมายในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำผิด	70
4.3 ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายกับมาตรการการเยียวยาตามกฎหมาย ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
5 ศึกษาแนวทางหรือมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหา ในผลของคำพิพากษาที่ ป.ป.ช. มีคำวินิจฉัยยกฟ้องคดี	80
5.1 ปัญหาการลงโทษผู้ถูกกล่าวหาในทางอาญาและทางวินัย	80
5.2 ปัญหาการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในคดีร้ายแรงผิดปกติ (กรณีมาตรา 81/1)	82
5.3 ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาจากผลการชี้มูลผู้กระทำผิด ในกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้อง	85
5.4 ปัญหาการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาและบุคคลในครอบครัวของ ผู้ถูกกล่าวหากรณีการให้ข่าวสัมภาษณ์ของกรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ภายในสำนักงาน ป.ป.ช.	87
6 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	91
6.1 บทสรุป	91
6.2 ข้อเสนอแนะ	95
รายการอ้างอิง	98
ภาคผนวก	102
ภาคผนวก ก เรื่องที่สำนักงานป.ป.ช. คณะกรรมการ ป.ป.ช. เลขานุการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นผู้ถูกฟ้องคดี (ที่อยู่ในความดูแลของ สำนักคดี)	103

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก ข	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตพ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) หมวด 1-2	105
ภาคผนวก ค	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตพ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) หมวด 11	123
ภาคผนวก ง	พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544	125
ภาคผนวก จ	ระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยประมวลจริยธรรม คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551	135
ภาคผนวก ฉ	ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2543	140
ภาคผนวก ช	ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551	147
ประวัติผู้เขียน		149

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

3.1 เปรียบเทียบ “ละเมิด” ในระบบ Civil Law และ Common Law

40

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา

เดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540¹ ได้กำหนดให้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ซึ่งเป็นองค์กร อิสระตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ไต่สวนและวินิจฉัยในการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฯลฯ โดยมีการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 302 ได้ กำหนดให้มีการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตไว้ อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (2) การห้ามกระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐต้อง รับผิดชอบทั้งในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือหลังพ้นจากตำแหน่งตามเวลาที่กำหนด ฯลฯ ซึ่งต่อมา ได้มีการอนุวัติการกฎหมายโดยการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ 2542² ขึ้น โดยมีหลักการและเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวคือ โดยที่ มาตรา 302 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบ ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ไต่สวนข้อเท็จจริง และทำความเข้าใจในกรณีที่มีการร้องขอให้ถอดถอนเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งในระดับสูง ออกจากตำแหน่ง หรือดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และ ไต่สวนวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายรายผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่ง หน้าที่

¹ มานิตย์ จุมปา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540), (กรุงเทพฯ:นิติธรรม, 2548).

² พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542, ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 116 , ตอนที่ 114ก, (17 พฤศจิกายน 2542), 1.

ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยยังตระหนักยังได้ถึงการได้มาซึ่งความเป็นธรรมและความเสมอภาคของตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ภายหลังจากการมีคำพิพากษาของศาลสั่งให้ยกฟ้องในกรณีความผิดที่เกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งเป็นปัญหาว่าในระหว่างการดำเนินการตั้งแต่มีการยกเรื่องกล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. การไต่สวนข้อเท็จจริง ไปจนกระทั่งการมีคำพิพากษารวมไปถึงกรณีการออกข่าว ซึ่งอาจทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสียหายทั้งต่อตำแหน่งหน้าที่การงานและชื่อเสียง ดังนั้นเพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ และเพื่อความเป็นธรรมของผู้ถูกกล่าวหา จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในกรณีดังกล่าวด้วย ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีกรวิพากษ์ถึงมาตรการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดที่เกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมอย่างเป็นทางการมีเพียงแต่การเยียวยาความเสียหายของจำเลยที่ถูกดำเนินคดีอาญาภายหลังจากศาลมีคำพิพากษายกฟ้องตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544³ และในปัจจุบันรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) กำหนดให้ ป.ป.ช. มีอำนาจไต่สวนทั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องคดีอาญาและกรณีการร้ายยผิดปกติ ทำให้มีปัญหาว่าในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องทั้งในเรื่องคดีอาญาและกรณีการร้ายยผิดปกตินั้น สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับความคุ้มครองและการเยียวยาอย่างไรซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 81/1 ได้กำหนดการเยียวยาไว้เฉพาะแต่กรณีการร้ายยผิดปกติเท่านั้น ทั้งที่ในส่วนที่กฎหมาย ป.ป.ช. ได้กำหนดความผิดเรื่องการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมให้เป็นความผิดในฐานะทุจริตต่อหน้าที่เพิ่มเติมนั้นก็ยังไม่มีการถึงเรื่องดังกล่าวเช่นกัน จึงมีปัญหาต่อไปว่าในกรณีการรับรองและคุ้มครองสิทธิในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าการกระทำไม่เป็นผิดแต่คณะกรรมการได้ชี้มูลความผิดไป ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับความเป็นธรรมนั้นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น จะได้รับการเยียวยาจากผลที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องรวมไปถึงได้รับความเสมอภาคอย่างไรสิทธิและสถานะของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เป็นมนุษย์ การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ หรือกรรมการ ป.ป.ช. อันอาจทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงจากการที่ได้ให้ข่าวนั้น ๆ รวมไปถึงการกลับเข้าสู่สังคมหน้าที่และตำแหน่ง

³ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544, ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 118, ตอนที่ 104ก, (12 พฤศจิกายน 2544), 23.

ของงานของผู้กล่าวหาว่าจะกลับมาเป็นเช่นไร ซึ่งในกรณีดังกล่าวจึงมีเพียงแต่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เท่านั้นที่ได้วางหลักบทบัญญัติเอาไว้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรนำมาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหา มาศึกษาเพื่อปรับใช้กับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต กรณีการกระทำที่เป็น การขัดกันแห่งผลประโยชน์เพื่อให้สังคมโดยรวมเกิดความเที่ยงธรรม สงบสุข เสมอภาคและผู้ที่เข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่อาจใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแสวงหาประโยชน์ที่มิควร ได้โดยชอบด้วยกฎหมายจากการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่าง ประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมและรวมไปถึงการที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพแก่นักการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐภายหลังจากศาลมีคำสั่งพิพากษายกฟ้องด้วย

1.2 สมมติฐาน

ปัจจุบันพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542(แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ [ฉบับที่ 2] พ.ศ. 2554) ยังไม่มีมาตรการการเยียวยาผู้บริสุทธิ์ที่ชัดเจน ดังนั้นจึงควรที่จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทาง หรือมาตรการทางกฎหมายในเรื่องที่ เกี่ยวกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นผู้บริสุทธิ์อย่างเพียงพอและได้รับความเป็นธรรม

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นผู้บริสุทธิ์

1.3.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นผู้บริสุทธิ์

1.3.3 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในปัจจุบันที่เกี่ยวกับมาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นผู้บริสุทธิ์ในประเทศไทย และศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

1.3.4 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวทางและมาตรการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในผลของคำพิพากษายกฟ้องคดีรวมถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิจัยเล่มนี้ศึกษาเกี่ยวกับการนำเอามาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในผลของคำพิพากษาที่ยกฟ้องคดีมาปรับใช้กับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติที่มีโทษทางอาญาและมาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาภายหลังที่มีคำพิพากษายกฟ้องประกอบด้วย เพื่อวิเคราะห์ถึงลักษณะความผิดที่สมควรกำหนดให้การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร (Documentary Research) ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องซึ่งศึกษาหลักดังกล่าวมาจาก รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2552 รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องที่กำหนดข้อห้ามมิให้มีการกระทำความผิดอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ รวมถึง หนังสือ บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา เอกสารเผยแพร่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัยวิทยานิพนธ์ ข้อมูลจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัย หลักวิธีการทางกฎหมายและมาตรการทางการบังคับใช้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นผู้บริสุทธิ์

1.6.2 เพื่อทราบถึงมาตรการทางกฎหมายในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นผู้บริสุทธิ์

1.6.3 เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาในปัจจุบันที่เกี่ยวกับมาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นผู้บริสุทธิ์ในประเทศไทย และศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

1.6.4 สามารถนำมาปรับใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่เป็นการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหา

บทที่ 2

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหา ในคดีที่ ป.ป.ช. มีคำวินิจฉัย

2.1 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

2.1.1 หลักการเยียวยา

หลักการและแนวปฏิบัติพื้นฐานว่าด้วยสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือและการเยียวยาเมื่อเกิดการละเมิดร้ายแรงต่อกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ องค์การสหประชาชาติ (UN Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law assert) ยืนยันสิทธิของผู้เสียหายจากการละเมิดที่จะได้รับการเยียวยาโดยทันที อย่างพอเพียง และเป็นผล⁴ โดยในกรณีที่เหมาะสมและในบางรูปแบบอาจรวมถึงการชดเชย ค่าชดเชยต่อความเสียหาย และการฟื้นฟูร่างกาย จิตใจ และสถานภาพ มาตรการที่ทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจอย่างเช่น การเปิดเผยความจริง การนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และการยุติการละเมิดที่เกิดขึ้น ยังเป็นขั้นตอนที่มีผลในเชิงการเยียวยา ในทำนองเดียวกัน ขั้นตอนในการป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดซ้ำก็ควรดำเนินไปพร้อมกับการเยียวยา เพราะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้เสียหายว่าการเยียวยาไม่ใช่คำสัญญาที่ว่างเปล่าหรือมาตรการบรรเทาปัญหาชั่วคราว

ภายหลังการละเมิดอย่างเป็นระบบหรือกว้างขวางหรือความขัดแย้งโดยทั่วไป การจัดให้มีการเยียวยาอย่างจริงจัง มักเป็นภารกิจที่ท้าทาย อาจเป็นเพราะจำนวนผู้เสียหายมีอยู่มากมาย หรืออันตรายที่เกิดขึ้นมีผลร้ายแรงและไม่สามารถแก้ไขกลับคืนได้ อาจส่งผลกระทบทั้งระดับบุคคลและกลุ่ม และอาจมีผลในระยะยาวต่อผู้เสียหายแต่ละคนและสังคมโดยรวมการละเมิดกฎบัตรสิทธิมนุษยชนหรือมนุษยธรรมอาจกลายเป็นเรื่องปรกติมากกว่าเป็นข้อยกเว้นส่วนหน่วยงานคุ้มครอง

⁴ รับรองและประกาศโดยมติคณะมนตรีความมั่นคงที่ 60/147 (16 ธันวาคม 2548), สืบค้นเมื่อ

สิทธิเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นศาล หรือระบบยุติธรรมท้องถิ่นของชุมชน อาจต้องเผชิญกับคดีความมากมาย หรือไม่ระบบดังกล่าวก็ถูกทำลายไปในระหว่างความขัดแย้ง หรือไม่ระบบดังกล่าวก็ถูกแทรกแซงและครอบงำด้วยอำนาจการเมืองที่ฉ้อฉลในบริบทเช่นนั้น มาตรการเชิงนโยบายเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายอาจเป็น วิธีการดีที่สุดที่นำไปสู่การเยียวยา แทนที่จะปล่อยให้เกิดการเยียวยาเป็นรายกรณีตามกลไกของศาล⁶

2.1.2 หลักความรับผิดชอบของรัฐ

2.1.2.1 หลักความรับผิดชอบของรัฐในระบบกฎหมายฝรั่งเศส

ความรับผิดชอบของรัฐในกรณีอื่นเกิดจากการกระทำขององค์กรตุลาการในกระบวนการยุติธรรมนั้นจึงจะต้องมีลักษณะเป็นความรับผิดชอบชนิดที่จะต้องมีความผิดเกิดขึ้น (La Responsabilité Pour Faute) และความผิดที่เกิดขึ้นนั้น จะต้องเป็นความผิดอย่างร้ายแรง (Une Faute Lourde) ซึ่งจำแนกความรับผิดชอบของรัฐสำหรับบรรดาการปฏิบัติงานใด ๆ ในขอบข่ายของบริการสาธารณะทางการยุติธรรม ก็จะแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ (1) ความรับผิดชอบอันเกิดจากการกระทำของศาลยุติธรรม (La Responsabilité Du Fait De La Justice Judiciaire) และ (2) ความรับผิดชอบอันเกิดจากการกระทำของศาลปกครอง (La Responsabilité Du Fait De La Justice Administrative) ทั้งนี้โดยอาศัยข้อพิจารณาที่ว่า การบริการที่ก่อความเสียหายนั้น เกิดขึ้นมาจากองค์กรตุลาการใดเป็นสำคัญ⁷ ซึ่งแบ่งความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบที่ถือว่าเป็นหลักทั่วไป

ความเสียหาย กล่าวถึงความเสียหายทุกชนิดอาจไม่ได้รับการชดใช้จึงจำเป็นต้องมีลักษณะทางกฎหมายที่แน่ชัดบางประการ ความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบจึงมีความผิดมาจากความผิดฐานบริการหรือหน่วยงาน ซึ่งอาจเกิดจากการปฏิบัติการทางวัตถุหรือการกระทำทางกฎหมาย หรือ

⁵ de Greiff, P. (ed.), *The handbook of reparations*, (Oxford: Oxford University Press, 2006).

⁶ การเยียวยาในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ, เขียนโดย Lisa Magarrell หัวหน้าฝ่ายเยียวยา ศูนย์ความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่านระหว่างประเทศ (International Center for Transitional Justice - ICTJ) และด้วยความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลจาก Ruben Carranza และ Cristian Correa, Senior Associates และ Virginie Ladisch, Program Associate โปรดดู www.ictj.org

⁷ ลงพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในวารสารวิชาการศาลปกครองปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) 2551 น.บ. (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, D.E.A. Droit public fondamental, Doctorat en Droit (mention très honorable) (Université des Sciences sociales – Toulouse I), พนักงานคดีปกครอง 64 ศูนย์ศึกษากฎหมายปกครองระหว่างประเทศ สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ (ปฏิบัติหน้าที่สำนักประธานศาลปกครองสูงสุด อีกหน้าที่หนึ่ง) สำนักงานศาลปกครอง

การไม่ปฏิบัติการ หรือบริการล่าช้า ความไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเงินเลื้อ ซึ่งความผิดทั้งหลาย ไม่ได้หมายความว่าต้องผู้พ้นความรับผิดชอบของรัฐเสมอไป แม้แต่ความผิดธรรมดาที่ต้องรับผิดชอบ หากแต่ในบางกรณีซึ่งมีความจะเป็นความรับผิดชอบจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีความผิดร้ายแรงหรือที่เรียกว่า “Faute Qualifiée” และความรับผิดแม้ไม่มีความผิด เช่น ความรับผิดชอบเกิดจากการเสี่ยงภัย งาน โยธา ศาธารณะ ความเสียหายที่เกิดจากการเสี่ยงอันตราย ความเสียหายที่เกิดกับเจ้าหน้าที่สาธารณะ และผู้ช่วยเหลือราชการ ความรับผิดที่ความเสียหายเกิดจากบทบัญญัติกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ ความเสียหายที่เกิดจากการการกระทำของรัฐบาลเป็นต้นและรากฐานอื่นรองลงมาเช่น ความผิดที่มีได้ เกิดจากความผิด

1) หลักเกณฑ์ความรับผิด มีดังนี้

ก. ผู้ก่อความเสียหายมีความสัมพันธ์หรืออาจถูกดำเนินกับผลแห่งการกระทำนั้น

ข. ความสัมพันธ์ของเหตุผล ซึ่งเป็นความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างกิจการของบริการสาธารณะกับความเสียหาย ซึ่งฝ่ายปกครองไม่ต้องรับผิดชอบจากความเสียหายอันเกิดจากเหตุภายนอก เช่น เหตุสุดวิสัย หรือความผิดของผู้เสียหายเอง

2) การเยียวยาความเสียหาย

ก. ความเสียหายที่จะต้องได้รับความเยียวยา ต้องมีความแน่นอน โดยตรง และเป็นพิเศษ เป็นความเสียหายต่อสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งหรือต่อผลประโยชน์โดยชอบที่ได้รับ ความคุ้มครองตามกฎหมาย

ข. เป็นความเสียหายทางวัตถุหรือศีลธรรม การเยียวยาดังกล่าวยังมีข้อจำกัดอยู่ คือ ผู้พิพากษาขอรับการเยียวยาความเสียหายที่กระทบชื่อเสียง ความเจ็บปวดทางร่างกาย ความยากลำบากในเงื่อนไขการดำรงชีพ แต่ไม่ยอมรับชดใช้ความเจ็บปวดทางใจธรรมดา (Douleur Morale) แต่ในภายหลังได้ยอมรับชดใช้ แต่มีอัตราที่ต่ำมาก

ค. เทคนิคการเยียวยา การชดใช้เป็นตัวเงินชำระคราวเดียวทั้งหมดหรือตามกำหนดเวลา การคำนวณ โดยทั่วไปจะนับจากวันที่ได้รับความเสียหาย แต่ว่าผู้พิพากษาก็คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาที่สูงขึ้นเช่นเดียวกัน แต่ผู้เสียหายต้องไม่ใช่ผู้รับผิดชอบในความล่าช้าและและผู้พิพากษาจะไม่พิพากษาชดใช้ค่าเสียหายเกินค่าขอ

2. ความรับผิดในกรณีมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ

นอกจากความรับผิดของฝ่ายปกครองตามหลักทั่วไปแล้ว ฝ่ายปกครองยังอาจต้องรับผิดชอบจากกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติอีกด้วย (ก) ความรับผิดอันเกิดจากกิจการทางการยุติธรรม ซึ่งมีกฎหมายสำคัญที่ออกมาหลายฉบับเช่น กฎหมายลงวันที่ 3 มิถุนายน 1895 บัญญัติการชดใช้ค่าเสียหาย

กับผู้ที่ถูกตัดสินลงโทษและต่อมาได้รับการยอมรับว่าบริสุทธิ์ กฎหมายลงวันที่ 17 กรกฎาคม 1970 บัญญัติถึงการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากการกักขังชั่วคราวและเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายที่ผิดปกติ และร้ายแรงเป็นพิเศษ กฎหมายลงวันที่ 5 กรกฎาคม 1972 เกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการดำเนินงานที่ผิดพลาดหรือไม่พอเพียงของบริการสาธารณะเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง และกรณีความผิดส่วนตัวตามเงื่อนไขบางประการ ซึ่งกรณีดังกล่าวอยู่ในอำนาจของยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีกฎหมายบางฉบับที่บัญญัติถึงความไม่ต้องรับผิดชอบของบริการบางอย่าง เช่นการส่งข่าวสารที่ไม่ได้รับการลงทะเบียน ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ก็ยังมีกฎหมายบางฉบับขยายต่อไปอีกว่ายังต้องมีการแทนที่ความรับผิดชอบนั้น ๆ ด้วย

2.1.2.2 หลักการรับผิดชอบของรัฐในระบบกฎหมายเยอรมัน

1. ความเป็นพิษของรัฐในระบบกฎหมายเยอรมันโดยทั่วไปแล้วจะแบ่งไว้เป็นสองประเภท ได้แก่

1) ความเป็นพิษของรัฐสำหรับการกระทำของข้าราชการในตำแหน่งซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น (ความเป็นพิษทางละเมิดของฝ่ายปกครอง) ความเป็นพิษทางละเมิดของรัฐตามกฎหมายปกครองนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายและการกระทำนั้นเป็นการกระทำในแดนของกฎหมายมหาชน ทั้งนี้โดยข้าราชการได้ละเมิดหน้าที่ตามตำแหน่งที่ได้รับการกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองบุคคลที่สามและข้าราชการผู้นั้นกระทำละเมิดโดยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อและการกระทำดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นอย่างไรก็ตามรัฐจะเข้ามารับผิดชอบแทนข้าราชการของตนในกรณีที่การละเมิดเกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อก็ต่อเมื่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากบุคคลอื่นได้การที่จะต้องอุทิศประโยชน์ของตนเพื่อประโยชน์สาธารณะความรับผิดชอบที่กล่าวมานี้จะเป็นความรับผิดชอบตามหลักกฎหมายมหาชนก็ต่อเมื่อรัฐได้กระทำการในแดนของกฎหมายมหาชนเท่านั้นหากรัฐกระทำการในระบบกฎหมายเอกชนรัฐย่อมต้องรับผิดชอบตามหลักเกณฑ์เดียวกับเอกชนทั่วไป

2) ความเป็นพิษของรัฐอันเนื่องมาจากการที่ปัจเจกชนได้รับความเสียหายเป็นพิเศษจากการที่ต้องสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สาธารณะเช่นการถูกเวนคืนนั้นจะเป็นกรณีที่รัฐรับผิดชอบสำหรับการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายเพราะกรณีการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยทั่วไปแล้วเป็นเรื่องที่รัฐต้องรับผิดชอบตามหลักความรับผิดชอบทางละเมิดอย่างไรก็ตามศาลเยอรมันได้ขยายหลักความรับผิดชอบของรัฐในกรณีนี้ไปยังการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย

นอกจากความรับผิดชอบสำหรับการกระทำละเมิดและความรับผิดชอบชดเชยค่าทดแทนความเสียหายแก่ปัจเจกชนที่ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษจากการกระทำของรัฐเพื่อประโยชน์

สาธารณะแล้วระบบกฎหมายเยอรมันยังยอมรับให้ปัจเจกชนมีสิทธิเรียกร้องให้รับปฏิบัติการจัดการความเสียหายที่เกิดแก่ตนด้วยสิทธิเรียกร้องกรณีนี้ต่างจากความรับผิดชอบที่ได้กล่าวมาตรงที่ปัจเจกชนไม่ได้มุ่งเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแทนหรือค่าทดแทนความเสียหายแต่เรียกร้องให้รัฐกระทำการหรืองดเว้นการการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สิทธิของตนซึ่งได้รับผลกระทบจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกลับฟื้นคืนดี

ในระบบกฎหมายเยอรมันคำว่า “ความรับผิดชอบของรัฐ” (Staatshaftung) ใช้กันอยู่ในหลายความหมายในความหมายอย่างแคบความรับผิดชอบของรัฐหมายถึงหน้าที่รับผิดชอบของรัฐสำหรับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำอันเกิดจากการใช้อำนาจอรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ความรับผิดชอบของรัฐในความหมายนี้จำกัดเฉพาะความรับผิดชอบอันเกิดจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจมหาชนเป็นสำคัญ

ส่วนในความหมายอย่างกว้างความรับผิดชอบของรัฐหมายถึงหน้าที่รับผิดชอบของรัฐสำหรับความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนไม่ว่าการกระทำนั้นจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่หรือไม่ว่าการกระทำนั้นจะกระทำโดยใช้อำนาจมหาชนหรือกระทำในแดนของกฎหมายเอกชน⁸

โดยสรุปแล้วในระบบกฎหมายเยอรมันบุคคลอาจเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบได้ในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

1) สิทธิในการเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งได้แก่

ก. สิทธิของบุคคลในการเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ (Amtshaftung)

ข. สิทธิของบุคคลในการเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบสำหรับการกระทำที่เสมือนหนึ่งการเวนคืน (Enteignungsgleicher Eingriff)

ค. สิทธิของบุคคลในการเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบสำหรับการล่วงล้ำสิทธิอันใดของตนซึ่งไม่ใช่สิทธิในทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Quasi-Aufopferungsanspruch)

ง. สิทธิของบุคคลในการเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติการขจัดผลอันไม่ปรารถนาที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Folgenbeseitigungsanspruch)

⁸ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์, รายงานการวิจัยเรื่องความรับผิดชอบของรัฐในระบบกฎหมายเยอรมัน, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547), 17.

จ. สิทธิของบุคคลในการเรียกร้องให้รัฐชดเชยการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิของตนจากการใช้อำนาจมหาชนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในอนาคต (Öffentlich-Rechtlicher Unterlassungsanspruch)

2) สิทธิในการเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบใช้ค่าทดแทนความเสียหายที่บุคคลได้รับอันเนื่องมาจากการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

ก. สิทธิเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบใช้ค่าทดแทนการเวนคืน (Enteignung)

ข. สิทธิเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบใช้ค่าทดแทนสำหรับการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายแต่ก่อให้เกิดผลกระทบสืบเนื่องกับทรัพย์สินของบุคคล (Enteignender Eingriff)

ค. สิทธิเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบใช้ค่าทดแทนสำหรับการล่งล่าสิทธิอื่นใดที่ไม่ใช่สิทธิในทรัพย์สิน (Aufopferung)

3) สิทธิของบุคคลในการเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบเนื่องจากนิติสัมพันธ์ในทางหน้ทางปกครองเช่น

ก. สัญญาทางปกครอง (Verwaltungsrechtlicher Vertrag)

ข. จัดการงานนอกสั่งทางปกครอง (Öffentlich-Rechtliche Geschäftsführung Ohne Auftrag)

ค. สิทธิเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้ไปโดยปราศจากมูลอันจะอ้างได้ตามกฎหมายในทางปกครอง (Öffentlich-Rechtlicher Erstattungsanspruch)

ง. นิติสัมพันธ์จากการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินทางปกครอง (Öffentlich-Rechtliches Benutzungsverhältnis)

4) สิทธิเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบในกรณีอื่น ๆ เช่น สิทธิเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายอันเนื่องมาจากทรัพย์สินอันตราที่อยู่ในความครอบครองของรัฐหรือสิทธิเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบตามที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้

2. ความรับผิดชอบทางละเมิดของฝ่ายปกครอง

ความรับผิดชอบทางละเมิดของฝ่ายปกครองหมายถึงหน้าที่รับผิดชอบที่รัฐหรือนิติบุคคลมหาชนอื่นใดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นในสังกัดของตนที่กระทำโดยขัดต่อกฎหมายและการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ได้กระทำลงโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อหลักการประการแรกคือหลักความรับผิดชอบเป็นส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ส่วนหลักการอีกหลักการหนึ่งคือหลักความรับผิดชอบโดยตรงของรัฐ โดยการกระทำโดยเจตนาได้แก่การกระทำที่ข้าราชการผู้กระทำรู้ว่าตนละเมิดหน้าที่ราชการ

ในกรณีที่ผู้กระทำไม่รู้ว่ตนกระทำการละเมิดหน้าที่รัฐการยอมไม่ถือว่าข้าราชการผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแต่อาจจะเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อนอกจากการใช้เกณฑ์โดยเจตนาของข้าราชการทั่วไปที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนั้นในการพิจารณาความประมาทเลินเล่อของของข้าราชการแล้วศาลยุติธรรมยังเห็นว่าในการฟ้องคดีโจทก์ไม่จำเป็นต้องระบุชื่อของข้าราชการที่ได้กระทำโดยประมาทเพียงแต่ชี้ให้เห็นว่าข้าราชการของหน่วยงานใดกระทำการละเมิดหน้าที่โดยประมาทเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายก็พอแล้วโดยคำพิพากษาเช่นนี้ศาลยุติธรรมได้พัฒนาหลักเกณฑ์ว่าด้วยความรับผิดชอบละเมิดของฝ่ายปกครองไปในทิศทางของหลัก “ความรับผิดชอบโดยตรงของรัฐ” มากยิ่งขึ้น แม้ว่าโดยกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังต้องถือว่าความรับผิดชอบของรัฐเป็นความรับผิดชอบโดยอ้อมอยู่ก็ตาม

1) ข้อจำกัดและข้อยกเว้นความรับผิด

ก. เอกสิทธิ์ในการให้ผู้เสียหายเรียกให้บุคคลอื่นรับผิดชอบก่อนกรณีข้าราชการประมาทเลินเล่อซึ่งบัญญัติให้ข้าราชการต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดหน้าที่รัฐการโดยประมาทเลินเล่อและก่อความเสียหายขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลผู้เสียหายไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยหนทางอื่นได้บัญญัติให้ข้าราชการต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดหน้าที่รัฐการโดยประมาทเลินเล่อและก่อความเสียหายขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลผู้เสียหายไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยหนทางอื่นได้⁹

ข. เอกสิทธิ์กรณีผู้พิพากษาละเมิดหน้าที่ในการพิพากษาคดีโดยเหตุที่การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นการใช้อำนาจมหาชนอย่างหนึ่งในกรณีที่ผู้พิพากษาละเมิดหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามตำแหน่งเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้นอาจก่อให้เกิดความรับผิดซึ่งรัฐต้องเข้ามารับผิดชอบได้แม้กระนั้นการยอมให้มีการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนโดยอ้างการละเมิดหน้าที่ที่ผู้พิพากษาต้องปฏิบัติในทุกกรณีนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหากระทบกับความเด็ดขาดเป็นที่สุดของคำพิพากษาที่ตัดสินไปแล้วได้

ค. ข้อยกเว้นความรับผิดกรณีผู้เสียหายละเลยไม่ดำเนินการทางกฎหมายเพื่อป้องกันความเสียหายไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากการละเมิดหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติถ้าหากผู้เสียหายละเลยเพิกเฉยโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อไม่ใช้สิทธิตามกฎหมายเพื่อดำเนินการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น

⁹ เทียบเคียงคำพิพากษาศาลยุติธรรมแห่งสหพันธ์ BGH, NJW 1971, 2220; BGH, NJW 1981, 675.

2) ขอบเขตของสิทธิเรียกร้องและผู้ที่มีหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ก. ขอบเขตของสิทธิเรียกร้องผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการละเมิดหน้าที่ของข้าราชการซึ่งกระทำลงในแดนของกฎหมายมหาชนมีสิทธิเรียกร้องให้มีการเยียวยาความเสียหายตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งอย่างไรก็ตามขอบเขตของสิทธิเรียกร้องที่ผู้เสียหายมีต่อรัฐในกรณีที่ข้าราชการทำละเมิด(ในทางมหาชน) กับสิทธิเรียกร้องที่ผู้เสียหายมีอยู่ต่อบุคคลทั่วไปในกรณีที่บุคคลนั้นทำละเมิดในทางแพ่งไม่เหมือนกันเสียทีเดียวโดยเหตุที่สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการกระทำละเมิดของข้าราชการในหน้าที่นั้นหากพิจารณาจากรากฐานที่มาของสิทธิแล้วต้องถือว่าเป็นสิทธิเรียกร้องสิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการกระทำละเมิดของข้าราชการในหน้าที่นั้นหากพิจารณาจากรากฐานที่มาของสิทธิแล้วต้องถือว่าเป็นสิทธิเรียกร้องที่ผู้เสียหายมีต่อข้าราชการผู้นั้นรัฐเป็นเพียงแต่รับโอนหน้าที่ในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายแทนข้าราชการของตนเท่านั้นด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในระบบกฎหมายเยอรมันว่าเนื้อหาของสิทธิเรียกร้องเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องให้รัฐปฏิบัตินั้นต้องเป็นกรณีที่ข้าราชการในฐานะเอกชนสามารถปฏิบัติได้ในฐานะเอกชนทั่วไปข้าราชการผู้ก่อให้เกิดความเสียหายย่อมไม่อาจดำเนินการใช้อำนาจรัฐได้ดังนั้นเอกชนจึงจะใช้สิทธิเรียกร้องให้รัฐเยียวยาความเสียหายให้แก่ตนโดยขอให้มีการกระทำการใด ๆ อันเป็นการลบล้างความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือขอให้รัฐดำเนินการให้ตนกลับสู่สถานะเดิมก่อนที่จะมีความเสียหายเกิดขึ้นไม่ได้ผู้เสียหายได้แต่เรียกร้องเงินค่าสินไหมทดแทนจากรัฐได้เท่านั้นเพราะการชำระเงินค่าสินไหมทดแทนเป็นเรื่องที่ถ้าข้าราชการต้องปฏิบัติในฐานะบุคคลธรรมดาข้าราชการนั้นก็สามารถปฏิบัติได้โดยโครงสร้างของกฎหมายและวิธีการให้เหตุผลเช่นนี้¹⁰ สิทธิเรียกร้องให้มีการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติของข้าราชการในระบบกฎหมายเยอรมันจึงจำกัดอยู่แต่เฉพาะสิทธิเรียกร้องให้รัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นเงินเท่านั้นหลักการที่ใช้ในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐ (ในทางมหาชน) นี้ นับว่าเป็นหลักการที่ตรงกันข้ามกับหลักการในกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดอย่างสิ้นเชิงเพราะในกฎหมายแพ่งถือหลักที่ว่าความเสียหายโดยการกระทำการให้กลับคืนสู่สภาพหรือสถานะเดิมก่อนมีการละเมิด (Naturalresitution) ย่อมมาก่อนการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Schadensersatz) ดังนั้นในกรณีที่ข้าราชการกระทำการละเมิดหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติโดยการแสดงความเห็นหรือกล่าวหาว่าใส่ความบุคคลอื่นและการกระทำนั้นสัมพันธ์กับการแสดงออกซึ่งอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งจนถือได้ว่าเป็นการกระทำในแดนของกฎหมายมหาชนที่ทำให้รัฐเข้ามารับผิดแทนบุคคลผู้เสียหายย่อมไม่อาจอาศัยการเยียวยาความเสียหายทางละเมิด

¹⁰ Rüfner ให้เหตุผลเพิ่มเติมอีกประการหนึ่งว่าศาลยุติธรรม (ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณากำหนดจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทน) ไม่มีเขตอำนาจในการบังคับให้องค์กรฝ่ายปกครองกระทำการในแดนของกฎหมายปกครองได้ได้แต่พิพากษาให้ฝ่ายปกครองชดใช้เงินเท่านั้น

เรียกร้องให้ข้าราชการผู้นั้นกล่าวถอนคำพูดที่ใส่ความตนได้หรือในกรณีที่ผู้เสียหายต้องการให้มีการเยียวยาความเสียหายโดยให้รัฐเปิดเผยข้อมูลบางประการที่สัมพันธ์กับความเสียหายที่เกิดขึ้น

โครงสร้างการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่มีช่องโหว่เช่นนี้ศาลเยอรมันจึงได้พัฒนาหลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของรัฐขึ้นมาอีกหลักหนึ่งอุดช่องโหว่ดังกล่าวโดยเปิดช่องให้ผู้เสียหายเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติการจัดผลร้ายซึ่งเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ซึ่งเรียกว่า “Folgenbeseitigungsanspruch” (The Claim to Remedial Action, Remedy of Nullifying the Consequences)

สำหรับค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับเป็นเงินนั้นศาลจะกำหนดให้เต็มจำนวนความเสียหายนอกเหนือจากค่าความเสียหายต่อทรัพย์สินที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้แล้วค่าสินไหมทดแทนยังครอบคลุมถึงค่าความเสียหายต่อสิทธิอย่างอื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์สินซึ่งเป็นการเสียหายอันเกิดจากความเจ็บปวดสำหรับความสูญเสียสิทธิในร่างกายอนามัยเสรีภาพและสิทธิในเกียรติยศชื่อเสียงด้วย

ข. ผู้ที่มีหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ข้าราชการที่กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่เป็นข้าราชการของกระทรวงหรือหน่วยงานอื่นใดของมลรัฐหรือต้องฟ้ององค์การปกครองตนเองส่วนท้องถิ่น(ซึ่งมีหลายรูปแบบแต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามมีฐานะเป็นนิติบุคคลมหาชนแยกออกจากรัฐ)ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ที่กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นหรือนิติบุคคลมหาชนอื่น(เช่น มูลนิธิมหาชน) ที่เป็นต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ที่กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่นั้น

ค. อายุความฟ้องร้องคดีสิทธิในการนำคดีมาสู่ศาลกรณีข้าราชการละเมิดหน้าที่รัฐและการละเมิดนั้นกระทำลงในแดนของกฎหมายมหาชนย่อมระงับไปเมื่อพ้นระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ก่อให้เกิดความเสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายไม่รู้ถึงความเสียหายหรือตัวผู้ก่อให้เกิดความเสียหายสิทธิในการนำคดีมาฟ้องศาลย่อมระงับไปเมื่อพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันที่เกิดการละเมิดการรู้ตัวผู้กระทำละเมิดไม่ได้หมายถึงต้องรู้ตัวหรือชื่อข้าราชการหรือต้องระบุได้ว่าข้าราชการที่กระทำละเมิดนั้นเป็นใครเพียงแต่รู้ว่าข้าราชการที่กระทำละเมิดสังกัดนิติบุคคลมหาชนใดก็เพียงพอแล้วที่จะถือว่าผู้เสียหายรู้ตัวผู้กระทำละเมิด

ง. สิทธิไล่เบี้ย

จ. เมื่อรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้วรัฐจึงมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยจากข้าราชการผู้ทำละเมิดได้อย่างไรก็ตามสิทธิไล่เบี้ยของรัฐจำกัดอยู่เฉพาะกรณีที่ข้าราชการทำละเมิดโดยเจตนาหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้นความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดกับสิทธิเรียกร้องอื่นสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิ

เรียกร้องให้ใช้คำสินไหมทดแทนกับสิทธิเรียกร้องให้รัฐกระทำการจัดผลร้ายที่เกิดจากการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่สถานะเดิมนั้นเนื่องจากความรับผิดชอบที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องดังกล่าวมีองค์ประกอบคล้ายคลึงกันอย่างยิ่งสิทธิทั้งสองจึงอาจดำรงอยู่คู่กันได้

3. สิทธิเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติการจัดการความเสียหายซึ่งความรับผิดชอบของรัฐที่จะต้องชดเชยคำสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดของข้าราชการของตนหรือที่จะต้องชดเชยคำทดแทนความเสียหายสำหรับการกระทำเสมือนการเวนคืนมีลักษณะเด่นร่วมกันอยู่สองประการประการแรกความรับผิดชอบทั้งสองประเภทเป็นความรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายประการที่สองการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นการเยียวยาความเสียหายโดยการชดเชยเป็นเงินกล่าวคือชดเชยเป็น “คำสินไหมทดแทน” อย่างหนึ่งและ “คำทดแทนความเสียหาย” อีกอย่างหนึ่งถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า “สิทธิเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติการจัดการความเสียหาย” จะเป็นสิ่งที่จำเป็นและข้อความคิดดังกล่าวได้กลายเป็นสถาบันทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐที่มีโครงสร้างค่อนข้างชัดเจนแล้วก็ตามแต่ความเห็นในทางตำราเกี่ยวกับรากฐานที่มาของสิทธิเรียกร้องดังกล่าวนี้ยังแตกต่างออกเป็นหลายฝ่าย¹¹

ซึ่งขอบเขตของการใช้สิทธิเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติการจัดการความเดือดร้อนเสียหาย มีดังนี้

1. การปฏิบัติการจัดการความเดือดร้อนเสียหายต้องเป็นไปได้
2. การปฏิบัติการจัดการความเสียหายเป็นสิ่งที่คาดหมายจากรัฐได้สภาพการณ์ความเดือดร้อนเสียหายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย
3. ได้รับการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

¹¹ โดยปกติแล้วในกรณีที่มีช่องว่างในกฎหมายลายลักษณ์อักษรเกิดขึ้นเราอาจอุดช่องว่างนั้นด้วยวิธีการทางนิติศาสตร์วิธีใดวิธีหนึ่งในสองวิธีคือโดยการค้นหาหลักกฎหมายทั่วไปหรือหลักการที่เป็นฐานของกฎหมายลายลักษณ์อักษรวิธีหนึ่งและโดยการเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาใช้อุดช่องว่างดังกล่าวอีกวิธีหนึ่ง, ดูเพิ่มเติมจาก Larenz, K., *Methodenlehre der rechtswissenschaft*, (Berlin: Springer, 1991), 381.

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

2.2.1 หลักนิติรัฐ (Legal State หรือ Etat de droit หรือ Rechtsstaat)

นิติรัฐ หมายถึง รัฐที่ปกครองโดยถือกฎหมายเป็นใหญ่หรือรัฐที่ปกครองโดยกฎหมายมิใช่โดยมนุษย์ (Government of law, not of men)¹² เพราะแม้แต่องค์กรผู้ตรากฎหมายและใช้บังคับกฎหมายก็ต้องถูกผูกพันอยู่ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมายที่เป็นประชาธิปไตยและรัฐบาลหรือผู้ปกครองจะตรากฎหมายและใช้อำนาจตามอำเภอใจของตนไม่ได้หรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐที่ปกครองโดยใช้หลักนิติรัฐนั้นกฎหมายเป็นทั้งแหล่งที่มาแห่งอำนาจ (Source) และเป็นทั้งข้อจำกัดแห่งอำนาจ (Limitation) ของเจ้าหน้าที่รัฐในขณะเดียวกัน¹³

2.2.1.1 พัฒนาการและความเป็นมาของนิติรัฐ¹⁴

แนวความคิดของระบบนิติรัฐ กำเนิดขึ้นที่ประเทศเยอรมนี โดยนิติรัฐ แปลมาจากคำว่า Rechtsstaat (Rechts: กฎหมาย, Staat: รัฐ) ซึ่งแนวคิดนิติรัฐนี้ เมื่อเทียบกับคำแปลในภาษาอังกฤษแล้วก็คือ Rule of Law แต่ว่านักนิติศาสตร์ไทยกลับแปลคำว่า Rule of Law ออกเป็นศัพท์นิติศาสตร์ต่างหากที่เรียกว่า “นิติธรรม” และเทียบกับภาษากฎหมายฝรั่งเศสว่า état de droit นิติรัฐ เกิดขึ้นเพื่อจำกัดอำนาจของรัฐ โดยเชื่อว่ารัฐปกครองด้วยกฎหมาย ไม่ใช่มนุษย์ โดยโรแบร์ต ฟอน โมห์ล (Robert von Mohl) นักนิติศาสตร์เยอรมัน ได้ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาเพื่อนำมาประยุกต์และตรากฎหมายแห่งราชอาณาจักรเวร์เทมแบร์ก (Wuerttemberg) โดยอธิบายว่า การดำรงอยู่ของรัฐไม่ควรขึ้นอยู่กับกำลังอำนาจ แต่ต้องขึ้นอยู่กับหลักเหตุและผลทางกฎหมาย โดยพัฒนาการดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการจำกัดอำนาจของกษัตริย์ นับแต่การลงพระปรมาภิไธยในกฎบัตรแม็กนาคาร์ตาของพระเจ้าจอห์นแห่งอังกฤษ จนมาถึงการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ และการปฏิวัติฝรั่งเศส ที่ได้ปฏิเสธเทวอำนาจของกษัตริย์สมมติเทพผู้ปกครองรัฐลง และแทนที่ด้วยอำนาจของประชาชน แนวความคิดพื้นฐานของนิติรัฐก็คือ การจำกัดอำนาจของรัฐโดยกฎหมาย การทำให้รัฐต้องผูกพันอยู่กับหลักการพื้นฐานและคุณค่าทางกฎหมายโดยไม่อาจบิดพลิ้ว ด้วยเหตุนี้หลักนิติรัฐจึงไม่มีความหมายแค่เพียงการบังคับให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเท่านั้น แต่ยังเรียกร้องให้รัฐต้องดำเนินการ

¹² Troper, M., Obedience and obligation in the rechtsstaat, In *Democracy and the rule of law*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), 95.

¹³ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2543), 72.

¹⁴ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, *หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม*, สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2556, จาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1431>

ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นอย่างแท้จริงในสังคมด้วย วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะบรรลุได้ก็แต่โดยการสร้างระบบการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีประสิทธิภาพและการยอมรับให้มืองค์การตุลาการขึ้นมาโดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรดังกล่าวพิทักษ์ปกป้องคุณค่าในรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญของเยอรมนีหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่เรียกว่า กฎหมายพื้นฐาน (Grundgesetz) ได้เดินตามแนวทางนี้และได้บัญญัติให้หลักนิติรัฐเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ

2.2.1.2 หลักการของนิติรัฐ

ธีโอดอร์ มอนซ์ (Theodore Maunz) นักกฎหมายชาวเยอรมัน อธิบายว่า หลักนิติรัฐต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. การแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Power)
2. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Right and Freedom of People)
3. ความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครองและฝ่ายตุลาการ (Authority)
4. ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา (Right of Law)
5. ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา (Independence of Judges)
6. หลักไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย (Nulla Poena Sine Lege)

ประสิทธิ์ โหมะวิไลกุล ได้สรุปว่า คำว่า The Rule of Law ได้อุบัติขึ้นในประเทศเยอรมันและจำเริญขึ้นเป็นลำดับมา ในประเทศอังกฤษตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13 และถือเป็นกฎหมายประเพณีของอังกฤษปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 และที่ 17 และในหลัก The Rule of Law (หลักนิติธรรม) จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. การยึดหลักความเป็นอิสระของตุลาการ
2. ประชาชนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาค และได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างทัดเทียมกัน
3. เจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
4. การปกครองโดยยึดกฎหมายเป็นใหญ่ และปฏิบัติตามกฎหมายในฐานะที่เป็นนิติรัฐ กฎหมายนั้นจะต้องเป็นกฎหมายที่ยุติธรรม
5. ศาลเป็นสถาบันที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน
6. ฝ่ายบริหารต้องบริหารภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย
7. ส่งเสริมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม ปราศจากการแทรกแซงของฝ่ายบริหารหรือกลุ่มอิทธิพลเพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แท้จริงของประชาชน

8. ส่งเสริมและสนับสนุนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย
9. ส่งเสริมและคุ้มครองหลักแห่งการเคารพศักดิ์ศรีของมวลมนุษย์
10. ส่งเสริมและพัฒนากฎหมายเพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม

11. ไม่มีบุคคลใดอยู่เหนือกฎหมาย

หลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักการของหลักนิติรัฐนั้น เนื่องจากหลักนิติรัฐเชื่อในสภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ ว่ามีสิทธิและเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่กำเนิด กฎหมายในนิติรัฐจึงต้องรับประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนพลเมือง รวมถึงกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่ต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพทุกขั้นตอน การลดทอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยไม่มีกฎหมายบังคับจะกระทำมิได้ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 31-33 พ.ศ. 2547, 2548 ที่เพิ่มเติมขั้นตอนการค้น การกักขังโดยอาศัยอำนาจศาล หรือรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 1 (First Amendment) เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออก การนับถือศาสนา และการสมาคม

2.2.2 หลักการไต่สวนโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือหลักสุภนิติกระบวนการ (Due Process of Law)

กระบวนการนิติธรรม¹⁵ คือการใช้กฎหมายอย่างเป็นระบบและมีเหตุผลโดยทฤษฎีนี้จะเน้นหนักไปทางการให้ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนมากกว่าที่จะพยายามป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมซึ่งเป็นทฤษฎีที่ยึดกฎหมายเป็นหลักโดยการดำเนินคดีอาญาจะต้องมีความเป็นธรรมตามรูปแบบและขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทฤษฎีนี้ไม่เห็นพ้องด้วยการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมในขั้นตอนตำรวจและอัยการ แต่เห็นว่าจะต้องจัดให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาลยุติธรรมทฤษฎีนี้จึงมีแนวความคิดว่าบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำอาชญากรรมเพราะว่ามีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำเท่านั้นแต่เขามีความผิดก็ต่อเมื่อมีผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายได้พิจารณาพิพากษาชี้แจงแล้วว่าเขามีความผิดนอกจากนี้ผู้ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาก็จะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของเขอย่างถ่วงและทฤษฎีนี้เห็นว่าไม่ควรปล่อยให้องค์กรอื่นมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเนื่องจากเห็นว่ามีแต่องค์กรผู้พิพากษาที่เป็นกลางและไม่ลำเอียงเท่านั้นที่เชื่อถือได้ซึ่งแนวความเห็นเช่นนี้นายประธาน

¹⁵ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน, สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2556, จาก <http://dllibrary.spu.ac.th:8080/dspace/bitstream/123456789/1713/6/6chap2.pdf>

วัฒนวนิชย์ ได้เขียนบทความเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ไว้ว่า“ทั้งนี้มิได้หมายความว่าอุดมการณ์ของทฤษฎีนี้แตกต่างจากทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมแต่ว่าทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมยึดหลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรมมากกว่าความคิดในเรื่องการควบคุมอาชญากรรมและไม่เชื่อว่าความคิดในการควบคุมอาชญากรรมนั้นจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการค้นหาคำข้อเท็จจริงซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออัยการหรือฝ่ายปกครองจะเชื่อถือได้เพียงใดเพราะวิธีการปฏิบัติของตำรวจและอัยการนั้นเป็นการปฏิบัติงานที่รโหฐานซึ่งอาจจะใช้วิธีการล่อลวงขู่เข็ญหรือการสร้างพยานหลักฐานขึ้นมาใหม่ได้ดังนั้นแนวความคิดของทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมจึงไม่เห็นพ้องด้วยกับการแสวงหาคำข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมและต้องให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาลยุติธรรมทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายต่อหน้าองค์คณะของผู้พิพากษาที่เป็นกลางไม่ลำเอียงกับฝ่ายใด”¹⁶

จิตติ ได้ให้นิยามสั้น ๆ ว่า คือ กระบวนการทางกฎหมายที่ดี นั่นคือการกระทำในกระบวนการทางอาญาจะต้องกระทำลงโดยชอบมุ่งหมายต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นสำคัญ หากมีอาจหลีกเลี่ยงได้จำต้องใช้มาตรการที่สัมฤทธิ์ผลได้จริง กระโดยความจำเป็นและต้องได้สัดส่วนกันระหว่างประโยชน์ของสาธารณะกับสิทธิของปัจเจกชน¹⁷

ปรากฏในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา (แก้ไขครั้งที่ 14) มาตรา 1 ความว่า

Section 1. All persons born or naturalized in the United States, and subject to the jurisdiction thereof, are citizens of the United States and of the State wherein they reside. No state shall make or enforce any law which shall abridge the privileges or immunities of citizens of the United States; nor shall any State deprive any person of life, liberty, or property, without due process of law; nor deny to any person within its jurisdiction the equal protection of the laws.

ในกระบวนการแบบทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมนั้นจะเน้นวิธีการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้ชอบด้วยขั้นตอนของกฎหมายหากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินไปตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างครบถ้วนแล้วศาลก็อาจใช้ดุลพินิจหรือปล่อยตัวจำเลยไปหรืออาจให้พิจารณาคดีใหม่ได้ความแตกต่างระหว่าง Crime Control Model กับ Due Process Model จะอยู่ที่วิธีปฏิบัติที่ให้น้ำหนักกับทฤษฎี Crime Control Model มากเกินไปอาจส่งผลให้สังคมยอมรับการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของ

¹⁶ ประธาน วัฒนวนิชย์, ระบบความยุติธรรมทางอาญา: แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 9, 2(กันยายน-พฤศจิกายน, 2520), 151-152.

¹⁷ กฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิของผู้ต้องหา, สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2556, จาก <http://learners.in.th/blog/pontkun1/257347>

เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เช่นการล่อลวงข่มขู่การจับการค้นที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนซึ่งอาจส่งผลให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกล่วงละเมิดได้โดยง่ายในปัจจุบันไม่มีประเทศใดใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งโดยเคร่งครัดแต่จะเป็นระบบผสมของทฤษฎีทั้ง 2 อย่างไรก็ตามการใช้ทฤษฎี Due Process Model เป็นหลักการในอุดมคติที่นักนิติศาสตร์แสวงหาเช่นระบบความยุติธรรมทางอาญาของสหรัฐอเมริกาอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักการที่ใกล้เคียงกับทฤษฎี Due Process Model มากกว่าประเทศอื่นตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาวิธีการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาจะต้องใช้หลักการของความเป็นธรรมและวิธีพิจารณาความตามกฎหมายจะต้องให้ความคุ้มครองบุคคลตามมาตรฐานขั้นต่ำภายใต้หลักแห่งเสรีภาพ (Liberty)

ด้วยความเชื่อดังกล่าวทฤษฎีนี้จึงยึดหลักนิติธรรมทั้งหลายเช่นการจับกุมคุมขัง ตรวจสอบจะต้องทำอย่างมีระบบและเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายจะต้องถือว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้นับถืออยู่ตลอดเวลาจนกว่าผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่เป็นกลางได้พิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดในแง่ของการสืบสวนทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมให้ความสำคัญกับสิทธิส่วนตัวของบุคคล (Privacy Right) การไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบรวมทั้งการแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบก่อนว่าตนมีสิทธิอย่างไรด้วย แม้ว่าในสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นแม่บทที่สำคัญของการใช้หลัก Due Process of Law แต่ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของคนในประเทศก็ยังมีอยู่โดยเฉพาะสิทธิของคนกลุ่มน้อยหรือคนผิวดำหากกระทำความผิดก็จะถูกจับกุมและได้รับโทษมากกว่าคนผิวขาวและเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ใช้วิธีการปราบปรามต่อพวกเขาเหล่านี้ด้วยวิธีการที่รุนแรงซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่สามารถลดหรือช่วยแก้ปัญหาอาชญากรรมได้กล่าวคือเมื่อปี 1990 มีนักโทษที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำของสหรัฐอเมริกามากกว่าล้านคนซึ่งมีจำนวนมากกว่า 3 เท่าของเมื่อ 15 ปีที่แล้ว

ในขณะเดียวกันนักโทษของประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันรวมกันมีจำนวนเพียง 1 ใน 3 ของจำนวนนักโทษที่ถูกจำคุกของสหรัฐอเมริกากลุ่มนักโทษที่นิยมซึ่งนิยมในรูปแบบของ Crime Control Model จะเน้นในเรื่องการใช้อำนาจรัฐและอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลของพลเมืองไม่สนใจในเรื่องสภาพเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาอาชญากรรมก่อให้เกิดความล้มเหลวตามมานั้นก็คือสถิติอาชญากรรมและคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษเพิ่มขึ้นคุณภาพชีวิตลดลงจึงไม่น่าแปลกใจในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเช่นนั้นในขณะเดียวกันระบบกฎหมายหลักการหรือทฤษฎีทางสังคมและการเมืองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตกอยู่ในภาวะอันตรายผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจและต้องตกอยู่ในภาวะที่ไม่มีการตรวจสอบหรือถ่วงดุลในการใช้อำนาจเท่านั้นแต่ยังทำให้หลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญให้อ่อนแอตามลงไปด้วย

2.2.3 หลักความรับผิดชอบของรัฐ

แนวความคิดของนักกฎหมายไทยเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่เดิมนั้นเห็นว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้แตกต่างจากการกระทำของประชาชนทั่วไปหากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดและก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่บุคคลอื่นหรือแม้แต่แก่หน่วยงานของรัฐเอง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิดนั้นก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือรัฐแล้วแต่กรณีจนเต็มจำนวนความเสียหายที่เกิดขึ้นเสมือนหนึ่งว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นได้กระทำในฐานะส่วนตัวหากการละเมิดนั้นเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่หลายคนไม่ว่าจะเป็นกรณีเจ้าหน้าที่แต่ละคนร่วมกันกระทำละเมิดขึ้นหรือในกรณีเจ้าหน้าที่แต่ละคนมิได้ร่วมกันกระทำละเมิดแต่การกระทำของเจ้าหน้าที่แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดการละเมิดขึ้นเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมซึ่งหมายความว่าเจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายหรือแก่รัฐแล้วแต่กรณีจนเต็มจำนวนความเสียหายถ้าไม่สามารถเรียกให้เจ้าหน้าที่คนหนึ่งหรือหลายคนชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้คนที่เหลือก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนจนเต็มจำนวนอยู่นั่นเองซึ่งข้อความคิดในการกำหนดความรับผิดชอบในกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดเช่นนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด

อย่างไรก็ดีแม้ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวจะทำให้รัฐสามารถเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนที่รัฐต้องจ่ายให้แก่ผู้เสียหายไปก่อนหรือสามารถชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่รัฐเองได้จนเต็มจำนวนแต่ในทางตรงกันข้ามหลักเกณฑ์ดังกล่าวกลับกลายเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ด้วยเกรงว่าการกระทำของตนอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นและตนต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายดังกล่าวทั้ง ๆ ที่การกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่เป็นการกระทำแทนรัฐและเจ้าหน้าที่ก็ได้รับคำตอบแทนค่าอยู่แล้วหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่สภาพการไม่กล้าที่จะตัดสินใจกระทำการตามอำนาจหน้าที่นี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อ “ประสิทธิภาพ” ในการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐในอดีตเป็นอย่างมากซึ่งผลเสียก็จะตกแก่ประชาชนในท้ายที่สุด

อย่างไรก็ดีแม้ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวจะทำให้รัฐสามารถเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนที่รัฐต้องจ่ายให้แก่ผู้เสียหายไปก่อนหรือสามารถชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่รัฐเองได้จนเต็มจำนวนแต่ในทางตรงกันข้ามหลักเกณฑ์ดังกล่าวกลับกลายเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ด้วยเกรงว่าการกระทำของตนอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นและตนต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายดังกล่าวทั้ง ๆ ที่การกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่เป็นการกระทำแทนรัฐและเจ้าหน้าที่ก็ได้รับคำตอบแทนค่า

อยู่แล้วหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่สภาพการไม่กล้าที่จะตัดสินใจกระทำการตามอำนาจหน้าที่นี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อ “ประสิทธิภาพ” ในการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐในอดีตเป็นอย่างมากซึ่งผลเสียก็จะตกแก่ประชาชนในท้ายที่สุด

แต่กรณีการกระทำของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น โดยที่หน่วยงานของรัฐมีสถานะเป็นนิติบุคคลซึ่งไม่มีตัวตนและไม่สามารถดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเองการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐจึงต้องกระทำโดยผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่จึงมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์เฉพาะตัวแต่เป็นการกระทำ “แทนหน่วยงานของรัฐ” ดังนั้นหากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่บุคคลภายนอกหรือแก่หน่วยงานของรัฐเองหน่วยงานของรัฐก็ชอบที่จะต้องรับภาระในความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนแต่เมื่อหน่วยงานของรัฐรับภาระในความเสียหายนั้นไว้แล้วจะเรียกให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ก่อให้เกิดความเสียหายชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่รัฐได้หรือไม่และเป็นจำนวนเท่าใดนั้นหน่วยงานของรัฐก็พึงควรที่จะคำนึงด้วยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิดนั้นมีความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่มากน้อยเพียงใดเหตุที่หน่วยงานของรัฐต้องคำนึงว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องคำนึงว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิดนั้นมีความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่มากน้อยเพียงใดสืบเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องดำเนินการในเวลาเดียวกันหลายประการอีกทั้งการบริหารงานภาครัฐนั้นจำเป็นต้องใช้ความรู้และประสบการณ์มากและต้องใช้การตัดสินใจที่ละเอียดอ่อนความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่จึงเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ดังนั้นหากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่นั้นเป็นความบกพร่องที่ “ย่อมอาจเกิดขึ้นได้เสมอในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่” รัฐก็ไม่พึงควรเรียกให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่รัฐได้จ่ายแก่ผู้เสียหายไปแล้วเพราะในการดำเนินการใด ๆ ก็ตามนั้นเป็นธรรมดาอยู่เองที่อาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วแต่หากการกระทำละเมิดนั้นเกิดขึ้นจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ “อย่างมากหรืออย่างร้ายแรง” ก็สมควรที่หน่วยงานของรัฐจะเรียกให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่หน่วยงานของรัฐรัฐได้ชดเชยแก่ผู้เสียหายไปแล้วหรือแก่ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่หน่วยงานรัฐเนื่องจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมากหรืออย่างร้ายแรงดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมิได้ใช้ความรอบคอบหรือความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่เลยมีข้อสังเกตว่าในการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องต่าง ๆ นั้นอยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละระดับในสายการบังคับบัญชาจะมีความรับผิดชอบในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ในการทำงานการละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่จึงอาจเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าหน้าที่หลายคนในสายการบังคับบัญชาเดียวกันซึ่งในกรณีเช่นนี้หน่วยงานของรัฐก็ต้องพิจารณากำหนดความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่

ที่เกี่ยวข้องเป็นราย ๆ ไปเพราะแม้เจ้าหน้าที่ทุกคนจะบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้นแต่ในทางข้อเท็จจริงแล้วเจ้าหน้าที่แต่ละคนนั้นมีความรับผิดชอบและความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ในระดับที่แตกต่างกันการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่เช่นที่ธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นได้ในการปฏิบัติหน้าที่ต้องรับผิดชอบเท่ากับเจ้าหน้าที่ซึ่งบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมากหรืออย่างร้ายแรงย่อมไม่เป็นธรรม

2.2.4 หลักการควบคุมทางอาชญากรรม (Crime Control)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เน้นทางด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมโดยมุ่งที่จะควบคุมระงับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นสำคัญการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถที่จะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมหรือจับกุมอาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายได้และจะถูกประชาชนเพ่งเล็งว่าความสงบสุขเรียบร้อยของสังคมสูญสิ้นไปความไม่เชื่อถือและไม่เคารพกฎหมายก็จะมากขึ้นพลเมืองที่เคารพกฎหมายจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมและเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตได้รับความกระทบกระเทือนวัตถุประสงค์ที่สำคัญของกระบวนการทางอาญาของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคมดังนั้นเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะต้องมีการปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น การสืบสวนการสอบสวนคดีอาญาการดำเนินคดีการพิสูจน์ความผิดการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้วอย่างได้ผลตามทฤษฎีนี้กระบวนการยุติธรรมที่ที่จะต้องมียุติการจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมากและผู้ที่ถูกจับกุมได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่กระทำความผิดจริง

ดังนั้น การดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการจะต้องมีความรวดเร็วและเด็ดขาดการค้นหาข้อเท็จจริงตามทฤษฎีนี้ให้เริ่มมีขึ้นตั้งแต่แรกเริ่มของกระบวนการยุติธรรมคดีอาญาทั้งปวงที่เข้าสู่ระบบงานยุติธรรมทางอาญาดำเนินการตามทฤษฎีนี้จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอไม่หยุดชะงักโดยมีกระบวนการกั้นกรอง (Screening Process) ในแต่ละขั้นตอนและขั้นตอนต่าง ๆ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นการปฏิบัติงานประจำซึ่งจะมีการเริ่มตั้งแต่การสืบสวนก่อนทำการจับกุมการจับกุมการสอบสวนภายหลังการจับกุมการเตรียมคดีเมื่อฟ้องยังศาลการพิจารณาคดีและการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดและการปลดปล่อยจำเลย

ดังนั้น การดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าว ในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีความรวดเร็วแน่นอนซึ่งหมายถึงโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะหลุดพ้นจากการที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษได้น้อยที่สุดทฤษฎีนี้การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีพยายามให้ยุติในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุดเช่นให้ยุติในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมากกว่าการนำคดีเข้าสู่ศาลโดยไม่จำเป็นทฤษฎีนี้เชื่อว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมควรจะต้องอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นส่วนใหญ่วิธีการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่มี

ประสิทธิภาพดังกล่าวซึ่งทำให้การวินิจฉัยคดีให้เสร็จไปตั้งแต่ชั้นตอนต้น ๆ ของกระบวนการยุติธรรมซึ่งจะทำให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ถูกปล่อยออกไปและในขณะเดียวกันผู้กระทำผิดก็ต้องถูกดำเนินคดีตามกระบวนการอย่างรวดเร็วซึ่งในระบบกระบวนการยุติธรรมเช่นนี้ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมจึงมีผลที่อาจจะเป็นไปได้ทั้งสิ้น 2 ประการ คือ

2.2.4.1 การปลดปล่อยผู้ต้องหาผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์โดยเร็ว

2.2.4.2 การดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานแน่นแฟ้นหรือผู้ต้องหารับสารภาพ

2.2.5 หลักการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาและค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

2.2.5.1 คำนิยาม

“ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

“จำเลย” หมายความว่าบุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา

“ค่าตอบแทน” หมายความว่าเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

“ค่าทดแทน” หมายความว่าเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับเนื่องจากเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีและมีคำพิพากษา ถึงที่สุด ในคดีนั้นฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำความผิดของจำเลยไม่เป็นความผิด

2.2.5.2 การได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาพ.ศ. 2544 ต้องเป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ ถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดีและปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด ในคดีนั้น ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

การกำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ให้กำหนดหลักเกณฑ์จากค่าทดแทนการถูกคุมขังค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเนื่องจากจำเลยได้รับความเจ็บป่วยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี¹⁸ ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายและความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดีค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

¹⁸ ประยูทธ เพชรคุณ, ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์: ศึกษาเฉพาะกรณีศาลยุติธรรมในเขตจังหวัดนนทบุรี, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554).

บทที่ 3

ศึกษามาตรการทางกฎหมายในปัจจุบันของ ป.ป.ช. ที่เกี่ยวกับมาตรการ การเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในคดีที่ ป.ป.ช. มีคำวินิจฉัยยกฟ้องคดี

3.1 หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกดำเนินคดีในต่างประเทศ

3.1.1 ประเทศอังกฤษ

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ถูกประกันโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม มีดังนี้

3.1.1.1 การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนในลักษณะที่ทำให้เห็นว่า
ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนในลักษณะที่ทำให้เห็นว่า
ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ควรนำมา
พิจารณา ได้แก่

1. การจำกัดการรายงานข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ศาลได้วินิจฉัยเรื่องการเปิดเผยข้อมูลของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ว่า โดยหลักการแล้ว
เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ควรเปิดเผยข้อมูลที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือที่เกี่ยวข้องกับคนในสังคมซึ่ง
ข้อมูลดังกล่าวไม่ได้ใช้เป็นการทั่วไป และมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลดังกล่าว
รวมไปถึงญาติของบุคคลดังกล่าวหากได้มีการเปิดเผยออกไป และหากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำ
ด้วยความระมัดระวังและโดยสุจริตเพราะเห็นว่าการเปิดเผยดังกล่าวมีความจำเป็นต่อสาธารณะเพื่อ
ป้องกันการเกิดอาชญากรรมหรือเพื่อเตือนให้คนในสังคมรับทราบถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่
ตำรวจก็มีสิทธิที่จะเปิดเผยได้ในขอบเขตจำกัดตามความจำเป็น

2. กฎหมายว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาล

ละเมิดอำนาจศาลเป็นอำนาจบังคับพิเศษของศาลนอกเหนือจากอำนาจบังคับ
โดยทั่วไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลเป็นไปด้วยความสงบ
เรียบร้อย รวดเร็ว และป้องกันการสร้างอิทธิพลอันมิชอบเหนือบุคคลทั่วไปและผู้เป็นความในคดี
ละเมิดอำนาจศาล จึงมิได้มีขึ้นเพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง แต่การที่ศาลใช้

มาตรการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลนี้มีผลเป็นการคุ้มครองมิให้เกิดมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในลักษณะที่ทำให้ผู้นั้นดูเหมือนเป็นผู้กระทำผิดไปโดยปริยาย

การละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษมีทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา คดีแพ่งได้แก่การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือกระบวนการพิจารณาของศาล ในคดีอาญาได้แก่การขัดขวางการบริหารงานยุติธรรม ซึ่งการละเมิดอำนาจศาลในคดีอาญามีทั้งการละเมิดอำนาจศาลในห้องพิจารณา เช่น การทำร้ายร่างกาย การดูหมิ่นศาล การขัดขวางการพิจารณาคดี การถ่ายภาพ หรือการสเก็ตช์ภาพในศาล เป็นต้น ส่วนการละเมิดอำนาจศาลนอกห้องพิจารณานั้น ได้แก่ การกล่าวหาหรือโฆษณาถ้อยคำหรือการกระทำการซึ่งมีแนวโน้มว่าจะแทรกแซง หรือขัดขวางต่อการบริหารงานยุติธรรม เช่น โฆษณาเรื่องราวที่อาจก่อให้เกิดอคติหรืออิทธิพลต่อคู่ความ พยาน หรือลูกขุนในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

การแสดงความเห็นเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะหรือความประพฤติของผู้ต้องหาซึ่งอาจก่อให้เกิดอคติต่อการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมด้วยการครอบงำลูกขุนหรือผู้ที่จะเป็นลูกขุน อันทำให้ต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาล อันได้แก่ การเปิดเผยประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องหา (Criminal Records of Accused) การวิจารณ์เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะที่ดีของผู้ต้องหา ก่อนคดีขึ้นสู่การพิจารณา หรือการโฆษณาคำรับสารภาพของผู้ต้องหาที่ได้กระทำนอกศาลแม้จะเป็นความจริงก็ตาม แต่การรายงานว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้น หรือรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจับกุม หรือการฟ้องร้องนั้นไม่ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล

การละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษนั้นถือเป็นความผิดเด็ดขาด (Strict Liability)¹⁹ แม้ผู้กระทำจะไม่เจตนาก่อให้เกิดอคติเช่นว่าก็ตาม แต่การขาดเจตนาดังกล่าวอาจทำให้รับโทษน้อยลง อำนาจศาลในการลงโทษบุคคลฐานละเมิดอำนาจศาลเข้มงวดมาก ซึ่งบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ The Sunday Times ของสหรัฐอเมริกาเคยรายงานว่า ความเกรงกลัวต่อความผิดละเมิดอำนาจศาลทำให้สื่อมวลชนอังกฤษมักไม่สัมภาษณ์พยาน รายงานข่าวเกี่ยวกับคำรับสารภาพ หรือการกระทำผิดครั้งก่อน หรือภาพถ่ายจำเลย พยาน หรือเจ้าหน้าที่ของศาลภายในบริเวณห้องพิจารณา แม้แต่การรายงานว่าจำเลยบริสุทธิ์ก็ต้องห้าม

ระยะเวลาที่บุคคลอาจต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้แก่ช่วงเวลาที่กระบวนการพิจารณากำลังดำเนินอยู่ซึ่งเริ่มตั้งแต่เมื่อบุคคลถูกจับกุมและอยู่ในความควบคุม เช่น คดี R.v. Thomson Newspapers Ltd. & other²⁰ ศาลสั่งปรับผู้พิมพ์โฆษณาหนังสือพิมพ์เป็นเงิน 5,000 ปอนด์ สำหรับ

¹⁹ Contempt of Court Act 1981, s.2, Retrieved April 30, 2013, from <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/49>

²⁰ R.v. Thomson Newspapers Ltd. & other, ex parte Attorney-General (1986) 1 All E.R. 268-271.

การตีพิมพ์ข้อความ และการลงรูปถ่ายของผู้ต้องหาในขณะที่รอให้คดีเข้าสู่การพิจารณา โดยศาลถือว่าการกระทำความดังกล่าวนั้นมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของผู้ต้องหาและอาจก่อให้เกิดอคติต่อคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของลูกขุนได้ ซึ่งในกรณีการละเมิดอำนาจศาลนั้นกฎหมายไม่ได้จำกัดว่าผู้กระทำความผิดต้องเป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปเท่านั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมอาจต้องรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาลได้เช่นกัน²¹

3. การหมิ่นประมาท

หมิ่นประมาท (Defamation) แบ่งได้เป็น Libel และ Slander ถ้าถ้อยคำที่โฆษณาได้เขียน พิมพ์ หรือจดหมายลงไว้ในลักษณะที่เป็นถาวร ถือเป็นความผิดฐาน Libel หากการหมิ่นประมาทเป็นเพียงคำพูดหรือกริยาทำทางถือเป็นความผิดฐาน Slander

ถ้อยคำที่จะเป็นการหมิ่นประมาทได้นั้นจะต้องเป็นถ้อยคำที่ทำให้ความนับถือที่สังคมมีต่อบุคคลหนึ่งลดลง หรือทำให้บุคคลนั้นเป็นที่รังเกียจ หรือถูกเหยียดหยาม หรือทำให้ผู้นั้นถูกดูหมิ่นเกลียดชัง หรือใส่ความเขาโดยการดูหมิ่น หรือทำให้เขาเสียหายต่อตำแหน่งหน้าที่ วิชาชีพ อาชีพ การค้า หรือธุรกิจ ซึ่งถ้อยคำนี้อาจเป็นคำพูด รูปภาพ ทำทาง หรือรูปแบบอื่นที่แสดงให้เห็นถึงความหมาย เช่น การกล่าวว่าบุคคลใดถูกฟ้องในความผิดฐานเบียดบังความเท็จและพนักงานอัยการได้มีคำสั่งฟ้องบุคคลนั้นในความผิดฐานเบียดบังความเท็จ²² หรือในกรณีที่บุคคลใดอยู่ในที่ประชุมซึ่งมีผู้สื่อข่าวร่วมอยู่ด้วยได้กล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทบุคคลอื่นและร้องขอให้หนังสือพิมพ์โฆษณาถ้อยคำของเขา บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบเพื่อการโฆษณาในหนังสือพิมพ์นั้น และในกรณีที่บุคคลใดได้ติดต่อไปยังผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์และได้กล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทบุคคลอื่นโดยมุ่งหมายให้ถ้อยคำของเขาโฆษณาในหนังสือพิมพ์ บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการโฆษณาในหนังสือพิมพ์นั้น แต่ถ้าวินิจฉัยการตอบคำถามที่ถูกถามโดยผู้สื่อข่าวและผู้สื่อข่าวได้เขียนเรื่องซึ่งรวมถึงคำตอบและได้โฆษณาในหนังสือพิมพ์ ผู้กล่าวถ้อยคำไม่ต้องรับผิดชอบ²³ ในกรณีดังกล่าวนี้การกล่าวถ้อยคำเกี่ยวกับการพิจารณาต่อหน้าศาล ตามกฎหมายย่อมไม่เป็นการหมิ่นประมาท แต่หากถ้อยคำนั้นไม่ได้กล่าวโดยบุคคลที่มีหน้าที่ต้องกล่าวถ้อยคำเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาย่อมต้องรับผิดชอบหมิ่นประมาท เช่น การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวต่อหน้าศาลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีครั้งก่อน²⁴ เป็นต้น

จึงจะเห็นได้ว่าการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาขึ้นสอบสวนนั้น โดยหลักห้ามมิให้เปิดเผยเว้นแต่มีกฎหมายให้อำนาจและต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะในการป้องกัน

²¹ *Halsbury's laws of England* (4th ed.), (London: Butterworths, 1977), para 54 note 8.

²² *Ibid.*, para 54 note 13.

²³ *Ibid.*, para 70.

²⁴ *Ibid.*, para 98.

อาชญากรรม หรือเพื่อเตือนให้ประชาชนในสังคมได้ทราบถึงอันตรายที่เกิดขึ้น และเมื่อพิจารณาตัวอย่างที่ศึกษาในข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเปิดเผยข้อมูลที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาดูเหมือนเป็นผู้กระทำผิด เช่นการเปิดเผยคำรับสารภาพของผู้ต้องหาพร้อมต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือการกล่าวหาว่าบุคคลถูกฟ้องในความผิดอาญาพร้อมต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท

สรุป กฎหมายอังกฤษมีมาตรการการควบคุมการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในเรื่องอื่น ๆ ไว้โดยชัดเจน และในการบังคับใช้กฎหมายศาลได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ในทางปฏิบัติจะไม่มีการประจานผู้ถูกกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมดังเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ผู้ถูกกล่าวหาจึงได้รับการคุ้มครองสิทธิมิให้ถูกประจานไปโดยปริยาย

การชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในกรณีความผิดพลาดของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาในประเทศอังกฤษ ในเบื้องต้นประเทศอังกฤษจะไม่มีกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายดังกล่าวไว้โดยเฉพาะแต่หากมีการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ผิดพลาด Miscarriage of Justiceเกิดขึ้น องค์การของรัฐคือ Home Office จะทำหน้าที่ในการพิจารณาจ่ายชดเชยค่าเสียหายให้ โดยถือว่าเป็นการจ่ายด้วยความกรุณา (Exgratia Payment) โดยการพิจารณาจ่ายนั้น จะจ่ายจากรัฐจ่ายออกไปก่อนโดยไม่คำนึงถึงว่าองค์การของรัฐจะเจตนาใช้อำนาจรัฐไปในทางมิชอบหรือไม่ นอกจากองค์กร Home Office จะทำหน้าที่ในการพิจารณาจ่ายค่าเสียหายแล้วยังเป็นองค์กรที่ทำการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดพลาดของการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ศาลอุทธรณ์ทำการพิจารณาคดีใหม่ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาองค์กรพิจารณาชดเชยค่าเสียหายดังกล่าวเรียกว่า Criminal Injuries Compensation Board พิจารณาชดเชยค่าเสียหายโดยอัตโนมัติหากพบว่ามีการดำเนินคดีอาญาที่ผิดพลาดและค่าเสียหายที่พิจารณาชดเชยนั้นครอบคลุมทั้งความเสียหายที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน (Pecuniary and Non Pecuniary) ทั้งนี้สิทธิที่จะได้รับการชดเชยดังกล่าวไม่รวมถึงการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายตามกฎหมาย (Police and Criminal Evidence Act 1984) ซึ่งให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะสามารถฟ้องผู้กระทำความผิดโดยตรงได้ในกรณีการจับกุมคุมขังผิดตัวการบุกรุกหรือการกระทำโดยเจตนาร้าย หรือการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ของตน รวมทั้งการใช้อำนาจเกินความเหมาะสม เป็นต้น ซึ่งผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวเฉพาะ

3.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ถูกประจานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม มีดังนี้

3.1.2.1 การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนในลักษณะที่ทำให้เห็นว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิด

การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนในลักษณะที่ทำให้เห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่

1. การจำกัดการรายงานข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การให้ข่าวในคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการส่งผลกระทบต่อ การพิจารณาชี้ขาดข้อเท็จจริงของลูกขุนได้ เพราะการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถ คัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นลูกขุนที่เที่ยงธรรมปราศจากอคติความลำเอียงได้ เท่ากับเป็นการประกันสิทธิ ของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรม (Fair Trial) และทำให้ต้องพิจารณาคดีใหม่ (New Trial) รวมทั้งหนังสือพิมพ์และสาธารณะชนไม่มีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบจากเจ้าหน้าที่ ตำรวจและพนักงานอัยการเกี่ยวกับรายละเอียดของพยานหลักฐานที่ได้รวบรวมมาอันเป็นปัจจัย ต่อจำเลยที่เกิดขึ้นเวลานั้น

ในคดีลอปปัสการประธานาธิบดี Kennedy ตำรวจเมือง Dallas และสื่อมวลชนถูก ดำเนินอย่างรุนแรงเกี่ยวกับการรายงานข่าวในคดี เพราะผู้ต้องหาถูกลอบสังหารระหว่างที่อยู่บริเวณ ทางเดินภายในตึก (Hallway) ของกองบัญชาการตำรวจในเมือง Dallas ซึ่งขณะนั้นบริเวณดังกล่าว เต็มไปด้วยผู้สื่อข่าว ช่างภาพและผู้สนใจ และการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำพยานหลักฐานออกแสดง ในที่ที่มีประชาชนจำนวนมากและให้ข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานอื่นในคดี การกระทำความผิด เป็นการก่อให้เกิดอคติซึ่งเสียหายต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และการเปิดเผยรายละเอียดของ พยานหลักฐานเช่นนั้นทำให้ยากต่อการที่จะคัดเลือกลูกขุนที่ปราศจากอคติและยากต่อการที่ผู้ถูก กล่าวหาจะได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรม (Fair Trial) ซึ่งไม่ว่าหากผู้ต้องหานั้นมีชีวิตอยู่ ศาลอาจพิพากษาว่าไม่มีความผิดก็เป็นได้ แม้ว่าผู้ต้องหาจะกระทำผิดจริงก็ตามเพราะวิธีพิจารณา ความของสหรัฐอเมริกาเป็นไปได้ว่าผู้ต้องหาไม่ได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมและปราศจาก อคติและเป็นไปได้ว่าคานินิจัยว่าผู้ต้องหาที่มีความผิดอาจถูกกลับในชั้นอุทธรณ์²⁵

ในคดี Irvin v. Dowd, 366 U.S. 717, 1961 คดีนี้ Irvin ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดฐานฆ่า คนตาย และเป็นคดีที่มีประชาชนให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ภายหลังจากที่ Irvin ถูกจับกุมได้ไม่นาน เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการก็ได้ให้ข่าวยืนยันว่า “Irvin ให้การรับสารภาพแล้วว่าเป็น ผู้กระทำผิด” หลังจากนั้นสื่อมวลชนโดยความช่วยเหลือและสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ เสนอข่าวอย่างครึกโครม ในชั้นก่อนการพิจารณามีการพาดหัวข่าว ภาพถ่ายและภาพการ์ตูน เมื่อก่อนการพิจารณาคดีเริ่มขึ้น ในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นลูกขุน (Prospective Jurors) จากจำนวน 430 คน พบว่ามีจำนวน 370 คน หรือเกือบร้อยละ 90 ที่เชื่อว่า Irvin คือผู้กระทำผิดและในที่สุด

²⁵ Harold, L. N., & Dwight, L. T., *Law of mass communication: Freedom and control of print and broadcast media*, 5th ed. (New York: The Foundation Press, 1986), 491-492.

ลูกขุนได้วินิจฉัยชี้ขาดว่า Irvin มีความผิดต้องโทษประหารชีวิต ต่อมาศาลสูงสุดสหรัฐ ได้กลับคำพิพากษาของศาลล่างและมีคำสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ (New Trial) เนื่องจากการประ โคมข่าวดังนั้นก่อให้เกิดอคติมหาชน (Prejudicial Publicity) ซึ่งมีอิทธิพลต่อคำวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงของลูกขุน อันเป็นการฝ่าฝืนต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาโดยลูกขุนที่ปราศจากอคติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญขณะนั้น

เห็นได้ว่าการให้ข่าวคืออาญาอาจก่อให้เกิดอคติต่อลูกขุนได้ เพื่อป้องกันมิให้การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรมและปราศจากอคติในสหรัฐอเมริกา จึงถูกควบคุมการให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำโดยจำกัดบทบาท ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเฉพาะการให้ข่าวที่กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกประจานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น กล่าวคือ ตาม Freedom of Information Act 1974 ได้รับรองสิทธิเสรีภาพในข่าวสารของประชาชนและสื่อมวลชนไว้ แม้จะถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเปิดเผยข่าวสารให้ประชาชนหรือสื่อมวลชนได้ทราบ แต่การเปิดเผยหรือให้ข่าวโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นจะต้องไม่เป็นการแทรกแซงกระบวนการพิจารณา หรือทำให้สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมปราศจากอคติได้รับการกระทบกระเทือน และตาม Statement of Policy concerning the Release of Information by Personnel of Department of Justice relating to Criminal and civil Proceeding ก็ได้กำหนดแนวทางเฉพาะสำหรับการให้ข่าวสารคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมต่อสื่อมวลชนโดยวางหลักเกณฑ์ทั่วไปว่า ไม่ว่าเวลาใด ๆ เจ้าหน้าที่ผู้ให้ข่าวจะต้องไม่ให้ข่าวเพื่อให้มีอิทธิพลเหนือการพิจารณาคดีของผู้ถูกกล่าวหา และจะต้องไม่ให้ข่าวที่มีเหตุผลน่าเชื่อว่าจะก่อให้เกิดอิทธิพลขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดี หรือการพิจารณาคดีที่จะเริ่มขึ้นภายหน้านับแต่ที่ได้จับกุมตัวไปจนกว่าการดำเนินคดีนั้นจะสิ้นสุดลงโดยคำพิพากษาของศาลหรือโดยวิธีอื่น²⁶ ซึ่งในการให้ข่าวเกี่ยวกับคำรับสารภาพและการแพร่ภาพของผู้ต้องหาซึ่งอาจก่อให้เกิดความมีอคตินั้น เจ้าหน้าที่ผู้ให้ข่าวพึงต้องละเว้นไม่ให้ข่าวเกี่ยวกับคำกล่าว (Statement) คำยอมรับ (Admission) คำให้การรับสารภาพ (Confessions) หรือข้อต่อสู้ของผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งการปฏิเสธของผู้ถูกกล่าวหาที่จะไม่ให้ถ้อยคำใด ๆ และเจ้าหน้าที่ผู้ให้ข่าวจะต้องไม่เผยแพร่หรือให้ข่าวที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาใดครั้งก่อน ๆ รวมทั้งไม่ส่งเสริมหรือช่วยเหลือสื่อมวลชนในการถ่ายรูปหรือเผยแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาทางโทรทัศน์ในระหว่างที่อยู่ในความควบคุม อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้ข่าวต่อสื่อมวลชนและสาธารณชนได้แม้ข่าวสารนั้นอาจส่งผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่ทั้งนี้การให้ข่าวดังกล่าว

²⁶ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, ผลกระทบทางกฎหมายจากการเสนอข่าวคดีอาญาต่อการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), 122.

จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะซึ่งประชาชนจำเป็นที่จะต้องรับทราบเพื่อหาแนวทางป้องกันหรือช่วยเหลือตนเอง เช่นในกรณีที่ผู้ต้องหาหลบหนีจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น²⁷

2. หมิ่นประมาทในทางแพ่ง

หมิ่นประมาท คือ การทำให้แพร่หลายซึ่งข้อความอันไม่เป็นจริง ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของบุคคล หรือทำให้ผู้นั้นถูกดูหมิ่นเกลียดชัง²⁸ เช่นข้อความว่าบุคคลใดถูกฟ้องในคดีความผิดอาญาเป็นการใส่ความว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดและเป็นการหมิ่นประมาท²⁹

ในการเปิดเผยข้อมูลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถ้อยคำ หรือการแจ้งข่าวที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ถือว่ามิเอกสิทธิ์ไม่เป็นหมิ่นประมาท อย่างไรก็ดีไม่ได้หมายความว่าถ้อยคำทุกถ้อยคำที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้กล่าวถ้อยคำต่อผู้สื่อข่าวเกี่ยวกับเรื่องการสอบสวนจะได้รับความคุ้มครองทุกกรณี เช่นหากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้กล่าวถ้อยคำโดยไม่มีสาเหตุหรือไม่เกี่ยวข้อง กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในสถานที่ซึ่งความผิดเกิด ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง รวมทั้งถ้อยคำที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวต่อบุคคลที่ไม่มีหน้าที่หรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอบสวนความผิดอาญา ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองเช่นกัน ซึ่งรวมไปถึงการกล่าวถ้อยคำต่อหนังสือพิมพ์ด้วย กรณีที่ถือว่าการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อสื่อมวลชนและสาธารณชนจะได้รับความคุ้มครองเช่น ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ข่าวซึ่งได้เตรียมการไว้แล้วสำหรับสื่อมวลชน และการรายงานข่าวจับกุมผู้ร้าย และการกระทำอันป่าเถื่อนซึ่งเกิดในช่วงเวลาหลายเดือนที่ผ่านมา³⁰

จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในลักษณะที่ทำให้เห็นว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดมีผลกระทบต่อคดี ซึ่งอาจทำให้ลูกขุนเกิดอคติจนทำให้จำเลยไม่ได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ ซึ่งข้อมูลส่วนหนึ่งมาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ สหรัฐอเมริกาจึงควบคุมการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยจำกัดบทบาทในการให้ข่าวซึ่งได้วางแนวทางปฏิบัติในการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้การเปิดเผยข้อมูลซึ่งกระทบต่อชื่อเสียงของผู้ต้องหา ย่อมทำให้เจ้าหน้าที่ผู้กล่าวถ้อยคำต้องรับผิดชอบหมิ่นประมาทด้วย และประเทศสหรัฐอเมริกา (เฉพาะในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของระดับรัฐบาลกลาง) ก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ถือปฏิบัติโดยยึดถือแนวทางหรือโครงการดำเนินการที่จะชดเชยโดยทำให้ค่าทดแทนแก่ประชาชนผู้ซึ่งได้ประสบกับความทุกข์ยากอันเป็นผลมาจากความผิดพลาดในการดำเนินการขอกระบวนการยุติธรรม โดยที่วิธีการและแนวทางในแต่ละ

²⁷ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, ผลกระทบทางกฎหมายจากการเสนอข่าวคดีอาญาต่อการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา, 123-124.

²⁸ 50 Am Jur2d, para 6, p.341.

²⁹ Ibid., para 174, 458.

³⁰ Ibid., para 291, 581-582.

ประเทศจะมีความแตกต่างกันออกไปในเรื่องของการให้ค่าทดแทนและในเรื่องของวิธีการประเมินค่าทดแทนในบางประเทศจะรับผิดชอบให้ค่าทดแทนเพื่อการถูกจำคุกที่เป็นผลมาจากการพิพากษาลงโทษโดยผิดพลาด

3.1.3 ประเทศแคนาดา

ในประเทศแคนาดาถือการป้องกันและตรวจสอบการมีผลประโยชน์ทับซ้อนในภาครัฐถูกบรรจุไว้ในกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ในส่วนของข้าราชการรวมถึงค่านิยมและประมวลจริยธรรมของข้าราชการ (Values and Ethics Code for The Public Service) กฎหมายว่าด้วยผลประโยชน์ทับซ้อนสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง (Conflict of Interest Act) เพิ่งบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2550 และกฎหมายว่าด้วยรัฐสภาสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก (Parliament of Canada Act) โดยมีกลไกในการกับดูแลที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและสอบสวนตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและรายงานผลต่อรัฐสภาหรือรัฐมนตรีและจัดทำรายงานประจำปีสำหรับ 10 มลรัฐและ 3 มณฑลต่างก็มีกฎหมายที่เกี่ยวกับค่านิยมและจริยธรรมกฎระเบียบและนโยบายต่าง ๆ คล้ายกันใช้บังคับในแต่ละเขตอำนาจของตนเอง Federal Accountability Act ที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 เป็นกฎหมายที่ได้แก้ไขปรับปรุงบทกฎหมายต่าง ๆ นำมารวมไว้ซึ่งได้มีการจัดตั้งสถาบันและองค์กรกำกับดูแลรวมถึงการจัดให้มี Public Servants Disclosure Protection Act (PSDPA) มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2550 มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้ข้าราชการรายงานการกระทำผิดที่พบเห็นและให้ความคุ้มครองและให้ความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าด้านข้าราชการสามารถรายงานต่อเจ้าหน้าที่อาวุโสที่ได้รับการแต่งตั้งของหน่วยงานต่อหัวหน้างานหรือรายงานโดยตรงไปที่ Public Sector Integrity Commissioner (PSIC) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระของรัฐสภาบุคคลทั่วไปก็สามารถรายงานต่อ PSIC เกี่ยวกับการกระทำผิดของข้าราชการการขัดขวางการสอบสวนภายใต้ PSDPA ต้องโทษปรับสูงสุด 10,000 เหรียญแคนาดาหรือจำคุก 2 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับผู้ที่ป็นข้าราชการและบุคคลทั่วไปที่รายงานการกระทำผิดของข้าราชการจะได้รับการคุ้มครองและหาก PSIC สอบสวนเรื่องร้องเรียนจากข้าราชการที่ได้รับผลกระทบจากการรายงานการกระทำผิดของข้าราชการอื่น ๆ และดำเนินการไต่สวนแล้วไม่ได้ผลก็สามารถส่งเรื่องให้ Public Servants Disclosure Protection Tribunal ซึ่งมีอำนาจในการดำเนินการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งรวมถึง

3.1.3.1 การให้กลับเข้าปฏิบัติงาน

3.1.3.2 การคืนตำแหน่งให้เหมือนเดิมหรือจ่ายเงินค่าชดเชย

3.1.3.3 การยกเลิกการลงโทษทางวินัยหรือมาตรการต่าง ๆ

3.1.3.4 การเบิกจ่ายเงินค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหรือจ่ายเงินแก่ผู้เสียหายได้ไม่เกิน 10,000 เหรียญแคนาดา

3.1.3.5 สามารถลงโทษทางวินัยข้าราชการที่ทำการแก้แค้นผู้ที่ร้องเรียนได้ถึงขั้นให้ออกจากราชการ

3.1.4 เขตบริหารพิเศษฮ่องกง

ICAC Hong Kong จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2517 เพื่อจัดการเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่แพร่ขยายอย่างกว้างขวางในหน่วยงานภาครัฐรวมทั้งการทุจริตของเจ้าหน้าที่ตำรวจไปจนถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการกับประชาชนในการบริการทั้งในโรงพยาบาล โรงเรียน และการให้บริการอื่น ๆ ซึ่งมีการเรียกสินบน สร้างความกดดันให้กับประชาชน และเป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเมื่อเดือนมิถุนายน 2516 มีคดีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ของฮ่องกง Peter Godber ถูกสอบสวนกรณีร่ำรวยผิดปกติได้หลบหนีออกจากฮ่องกงทำให้เกิดการเดินขบวนประท้วงโดยนักศึกษาได้แสดงความไม่พอใจรัฐบาลที่ล้มเหลวในการปราบปรามการทุจริต ได้เรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการทันทีและเรียกร้องให้นำตัวผู้กระทำความผิดกลับมาดำเนินคดีให้ได้ รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งผู้พิพากษาอาวุโส Sir Alastair Blair-Kerr ให้รับผิดชอบการไต่สวน ซึ่ง Sir Alastair Blair-Kerr ได้เสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อปราบปรามการทุจริตขึ้นมาใหม่ โดยขึ้นกับผู้บริหารเกาะฮ่องกงเพียงผู้เดียวเท่านั้น ICAC จึงได้ถูกจัดตั้งขึ้นตาม Independent Commission Against Corruption Ordinance (Cap 204) หรือกฎหมายว่าด้วยองค์กรอิสระปราบปรามการทุจริต

ICAC มีอำนาจดำเนินการกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการอิสระปราบปรามการทุจริต (Cap 204) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการให้สินบน (Cap 201) และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง (Cap 554) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งรวมถึงสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น รวมถึงเจ้าพนักงานในการยุติธรรม รวมทั้งภาคเอกชนด้วย แต่ไม่มีอำนาจในการฟ้องคดีแต่เป็นอำนาจของอัยการสูงสุด เมื่อ ICAC ดำเนินการสืบสวนเสร็จสิ้นแล้วต้องรายงานให้อัยการสูงสุดการจะดำเนินคดีเองได้ต้องได้รับความเห็นชอบจากอัยการสูงสุด (มาตรา 31 แห่งกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการให้สินบน) ซึ่งการแยกอำนาจการฟ้องคดีออกจากอำนาจของ ICAC นั้น เพื่อไม่ให้การฟ้องคดีมาจากการตัดสินใจของ ICAC ฝ่ายเดียว

ตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการอิสระปราบปรามการทุจริต (Cap 204) ก็ได้กำหนดความผิดฐานให้ข้อมูลหรือรายงานเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 13B)³¹ ไว้ ต้องระวางโทษปรับ \$20,000 และมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

³¹ Independent Commission Against Corruption Ordinance, Chapter 204 Section 13B “Any person who knowingly-

(a) makes or causes to be made to an officer a false report of the commission of any offence; or

(b) misleads an officer by giving false information or by making false statements or accusations,

shall be guilty of an offence and shall be liable on conviction to a fine of \$20000 and to imprisonment for 1 year.”(Added 14 of 1976 s. 4. Amended 51 of 1987 s. 8)

3.2 หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกดำเนินคดีในประเทศไทย

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

สิทธิเป็นอำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะใช้ร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์ซึ่งตนพึงมีพึงได้ เป็นประโยชน์ที่บุคคลมีความชอบธรรมที่จะได้รับและใช้ร่วมกับบุคคลอื่นบุคคลจะมีความสามารถในการกำหนดชะตาชีวิตของตนได้ด้วยตนเองและจะมีความสามารถเช่นนั้นอย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อแต่ละคนมี“แดนแห่งเสรีภาพ”ซึ่งจะคิดจะทำอะไรก็ได้ตามแต่อิสระ ปลอดภัยจากการแทรกแซงจากผู้อื่น อนึ่งมนุษย์จะมีแดนแห่งเสรีภาพได้ ก็ต่อเมื่อเขามีสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ของชีวิตส่วนตัวและชีวิตทางสังคม³² (แต่บุคคลจะใช้เสรีภาพโดยปราศจากกฎหมายไม่ได้) ในรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ถือว่าอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน จึงมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันแสดงถึงอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐ จึงบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ทั้งโดยชัดแจ้งและปริยายที่กล่าวว่า รัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตย บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ ก็เนื่องมาจาก ในรัฐเสรีประชาธิปไตยยึดถือหลักการประการหนึ่ง คือ หลักนิติรัฐหรือหลักการปกครองโดยกฎหมาย (The Rule of Law) หลักนิติรัฐนั้นเป็นรัฐที่ขอมผูกพันตนอยู่ภายใต้กฎหมายที่ตนสร้างขึ้น หมายความว่า รัฐจะกระทำการใด ๆ ก็ตาม ต้องตรวจสอบให้แน่ใจเสียก่อนว่ามีกฎหมายให้อำนาจตนกระทำการเช่นนั้นได้ นิติรัฐมีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพหลายประการ เช่น หลักความผูกพันโดยตรงของสิทธิและเสรีภาพต่อองค์กรของรัฐ หลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการ หลักในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง เป็นต้น ในนิติรัฐ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองจึงได้รับการคุ้มครองและเป็นหลักประกันความมั่นคงแห่งการใช้สิทธิได้เป็นอย่างดี

รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน องค์กรของรัฐจะละเมิดมิได้ การตรากฎหมายที่ดี การกระทำทางปกครองที่ดี ซึ่งขัดกับหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ย่อมใช้บังคับมิได้ กล่าวโดยสรุปหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของนิติรัฐทั้งนี้เพราะถือว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการกระทำ

³² วรพจน์ วิศรุตน์พิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน , 2543), 21.

ของรัฐจึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญนี้ เพราะมนุษย์มิใช่เพียงเครื่องมือในการดำเนินการของรัฐ การดำรงอยู่ของรัฐย่อมดำรงอยู่เพื่อมนุษย์³³ ด้วยเหตุนี้สิทธิและเสรีภาพจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ยึดถือระบบนิติรัฐและบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ขอยกตัวอย่างบางบทบัญญัติที่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ดังกล่าว ดังนี้

มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

มาตรานี้เป็นการยืนยันหลักที่ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล มีผลจริงในทางกฎหมาย เพราะลักษณะดังกล่าวมีความเป็นนามธรรม การเขียนเช่นนี้จึงเท่ากับทำให้ความเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมให้มากที่สุด เป็นการยืนยันการมีผลในทางกฎหมายอย่างชัดเจน จากที่เคยกล่าวไว้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด จึงไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายมาก่อตั้งสิทธิ กฎหมายเพียงแต่รับรองความมีอยู่ให้เท่านั้น ดังนั้นมาตรานี้จึงเขียนเพื่อยืนยันความมีอยู่ของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล

มาตรา 26 “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา 27 “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองโดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลรวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย ใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง”

มาตราทั้งสองนี้เป็นการยืนยันหลัก หลักความผูกพันโดยตรงของสิทธิและเสรีภาพต่อองค์กรของรัฐ ซึ่งแม้จะไม่ได้เขียนไว้ว่าย่อมผูกพันองค์กรของรัฐอยู่แล้ว การเขียนไว้ในมาตรา 26 และมาตรา 27 เป็นเพียงการเน้นย้ำให้มีความชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรอีกครั้งหนึ่งเท่านั้น การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีกฎหมายกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการใช้สิทธิและเสรีภาพ แต่องค์กรในการตรากฎหมายยังไม่มีกรออกกฎหมายขึ้นใช้บังคับ กรณีเช่นนี้ราษฎรก็ย่อมใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นได้ทันที การกำหนดให้มีกฎหมายลูกก็เป็นเพียงแต่กำหนดให้ออกกฎหมายมาเพื่อกำหนดรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพเท่านั้น เพราะหลักก็คือว่า ย่อมมีผลทันทีนับแต่รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ ตัวสิทธิและเสรีภาพนั้นมีผลแล้ว ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพ

³³ บรรเจิด สิงคะเนติ, *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*, (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2552).

ได้ทันที การจะนำความล่าช้า ความละเอียดขององค์กรในการตราออกกฎหมาย มาหน่วงการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้นไม่ได้

มาตรา 28 วรรคสอง “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

มาตรานี้เป็นการยืนยัน หลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการ บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ ย่อมมีสิทธิฟ้ององค์กรตุลาการ (ศาลในมาตรา 28 นี้ หมายถึงทุกประเภทศาลและทุกลำดับชั้นศาล ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะศาลยุติธรรมเท่านั้น หมายความว่าศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลทหารด้วย) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนโดยการพิพากษาให้องค์กรของรัฐหยุดการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตน สิทธิและเสรีภาพจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองเลย หากเราถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพแล้วไม่มีศาลเข้ามาตรวจสอบการใช้อำนาจนั้น

จากที่กล่าวมา จึงอาจสรุปได้ว่า หลักนิติรัฐเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถึงขนาดมีผู้กล่าวว่า มีนิติรัฐในการปกครองที่มิใช่ประชาธิปไตยได้แต่ไม่มีประชาธิปไตยโดยที่ไม่มีนิติรัฐ ในรัฐที่ยึดถือนิติรัฐ รัฐธรรมนูญจึงเป็นเครื่องยืนยันหรือหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เมื่อรัฐธรรมนูญได้บัญญัติหลักประกันสิทธิและเสรีภาพอันถือว่าเป็นคุณค่าสูงสุดของมนุษย์ไว้ จึงถือกันว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศนั่นเอง³⁴

3.2.2 ละเมิด

3.2.2.1 ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางละเมิด

1. ทฤษฎีรับภัย ก่อน ค.ศ. 19 เมื่อมีความเสียหายต้องมีการชดเชยเยียวยา มีพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย แนวคิดนี้ไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบภายในจิตใจของผู้กระทำ มีความคิดพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกกระทำให้เสียหาย

2. ทฤษฎีความผิด Fault Theory ความเสียหายที่จะมีผู้รับผิดชอบชดเชยเยียวยาได้นั้น ต้องเกิดจากการกระทำของบุคคลซึ่งจงใจกระทำหรือกระทำลงโดยขาดความระมัดระวัง

³⁴ ญัฐวัฒน์ วงศ์ตะวัน, รัฐธรรมนูญ: หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน, สืบค้นเมื่อ

3. ทฤษฎีความรับผิดชอบเด็ดขาด Strict Liability ทฤษฎีความรับผิดชอบตามกฎหมายไทย มีรากฐานบนทฤษฎีความผิดกฎหมายละเมิดมีวิวัฒนาการมาจากกฎหมายดั้งเดิมของโรมันโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้มีความสงบสุขในสังคมไม่ให้มีการแก้แค้นกันเอง เมื่อมีข้อขัดแย้งจากการกระทำให้เกิดความเสียหายขึ้นระหว่างสมาชิกของสังคม

ละเมิดกับสัญญาเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้เหมือนกัน แต่ความรับผิดชอบในหนี้ละเมิดแตกต่างจากความรับผิดชอบในมูลหนี้สัญญา

ละเมิดต่างกับสัญญาตรงที่ละเมิดเป็นหนี้ที่เกิดโดยกฎหมายกำหนด ส่วนสัญญาเป็นข้อตกลงของบุคคลก่อความผูกพันเป็นหนี้ที่ต้องปฏิบัติหรืองดเว้นการบางอย่างใดอย่างหนึ่ง

ความรับผิดชอบในทางละเมิดมีความแตกต่างกับความรับผิดชอบในแง่สัญญาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ คือ สัญญามุ่งถึงข้อตกลงในสัญญา ส่วนละเมิดมุ่งถึงการชดเชยเยียวยาอันเป็นผลมาจากการกระทำละเมิดนั้น

ละเมิดต่างกับการจัดการนอกสั่งและลาภมิควรได้เนื่องจากหนี้ในมูลละเมิดเป็นหนี้ค่าสินไหมทดแทน แต่หนี้ในเรื่องการจัดการงานนอกสั่งหรือลาภมิควรได้ไม่ใช่หนี้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย แต่คือความเป็นธรรม

ทฤษฎีของนักกฎหมายเยอรมัน

1. ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข มีหลักว่า ถ้าไม่มีการกระทำที่ถูกกล่าวหาแล้ว ผลจะไม่เกิดขึ้นเช่นนั้น ต้องถือว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการกระทำที่ถูกกล่าวหา

2. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มีหลักว่า ในบรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น เฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ

3.2.2.2 ความรับผิดชอบในทางละเมิด

ความรับผิดชอบในทางละเมิดในการกระทำของตนเอง (Fault Liability) เป็นแนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบเมื่อเขาได้กระทำความผิดทางศีลธรรมหรือทำชั่ว

1. หลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดชอบทางละเมิด

1) หลักความผิด การกระทำก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น
2) โดยผิดกฎหมาย คือฝ่าฝืนความรู้สึกละอายของบุคคลซึ่งคิดเห็นโดยชอบโดยถือตามความคิดเห็นของบุคคลธรรมดาโดยทั่ว ๆ ไป

2. ข้อยกเว้นในความรับผิดชอบทางละเมิด

กรณีที่มีผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมาย เรียกว่า นิรโทษกรรม คือ การกระทำที่ชอบหรือทำไว้โดยชอบนั้นมีทั้งการกระทำที่เป็นละเมิดและไม่เป็นละเมิด

- 1) การป้องกันและกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย
- 2) การกระทำเพื่อบำบัดป้องกัอันตรายโดยฉุกเฉิน
- 3) การป้องกันสิทธิของตน
- 4) การป้องกันความเสียหายจากสัตว์
- 5) การกระทำตามจารีตประเพณีหรือหลักการกระทำที่สังคมยอมรับ เช่น ครูทำโทษนักเรียน
- 6) ผู้เสียหายยินยอม ความยินยอมทำให้ไม่เป็นละเมิด เช่น คนไข้ยอมให้แพทย์ผ่าตัดรักษาโรค
- 7) การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การตรวจค้น จับกุม เจ้าหน้าที่อาจรับผิดฐานละเมิดตาม พ.ร.บ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2539

3.2.2.3 ทำให้เสียหาย (Injure) หมายถึง การล่วงสิทธิของบุคคลอื่น

ในระบบ Common Law นั้นความเสียหาย (Damage) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. ค่าเสียหายแต่ในนาม (Nominal or Substantial Damage) คือค่าเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้แต่เพียงว่าตนถูกละเมิด แต่ไม่สามารถพิสูจน์ค่าเสียหายที่เสียหายจริง ๆ ได้
2. ค่าเสียหายที่แท้จริง (Actual Damage) คือค่าเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้ว่าการที่ตนถูกละเมิดหรือล่วงสิทธินั้นทำให้ตนได้รับความเสียหายสูญหายไปเท่าใด
3. ค่าเสียหายที่เป็นโทษ เป็นค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้แก่โจทก์เพื่อชดเชยความเสียหายทางจิตใจที่โจทก์ได้รับจากการกระทำของจำเลย

หลัก Equity ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยกระทำหรืองดเว้นการกระทำในการที่ละเมิดโจทก์สิทธิที่บัญญัติใน ป.พ.พ.มาตรา 420 และมาตรา 823

1. สิทธิในบุคคล ได้แก่ สิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย
2. สิทธิในทรัพย์สิน ได้แก่ กรรมสิทธิ์ หรือสิทธิทางทรัพย์สินอื่น
3. สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด หมายถึง สิทธิเด็ดขาดใช้บังคับบุคคลได้ทั่วไปไม่ใช่ใช้ได้เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งเหมือนสิทธิตามสัญญา เช่น สิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิในชื่อเสียง เกียรติคุณ (Goodwill)

3.2.2.4 ค่าเสียหายเป็นผลจากการกระทำ

หลักเกณฑ์พิจารณาว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นเหตุให้เกิดผลนั้นหรือไม่

1. เหตุกับผลธรรมดา (Natural)
2. เหตุกับผลใกล้เคียง (Proximate)
3. เหตุกับผลโดยตรง (Direct)

4. เหตุกับผลสำคัญ (Substantial)

5. เหตุอันก่อให้เกิดผล (Cause Generatrice)

3.2.2.5 ความรับผิดชอบทางละเมิดในการกระทำของบุคคลอื่นนายจ้าง รับผิดชอบในการกระทำของลูกจ้าง โดยมีแนวคิดความผิดตามหลักเกณฑ์เดิมมีเหตุผลคือ นายจ้างเป็นผู้เลือกและฝึกลูกจ้าง นายจ้างมีส่วนผิดหากลูกจ้างไปทำละเมิด

โดยอาศัยความผิดของลูกจ้างเป็นพื้นฐาน แต่มีเงื่อนไขว่าการกระทำละเมิดของลูกจ้างอยู่ในขอบเขตทางการที่จ้างตัวแทนผู้ว่าจ้างทำของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ผู้วิกลจริต

3.2.2.6 หลักความรับผิดชอบทางละเมิดในประเทศไทยใช้หลักความผิดและใช้ระบบสันนิษฐานความผิด คือ จำเลยหรือผู้รับเลี้ยงรักษาต้องพิสูจน์ให้ได้โดยอ้างหนึ่งว่า

1. ได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงดูการรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือพฤติกรรมอย่างอื่น

2. ความเสียหายย่อมจะต้องเกิดขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น และผู้เสียหายได้พิสูจน์ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์และฐานะของจำเลยว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาแทนเจ้าของเท่านั้น

3.2.2.7 ความเสียหายจากโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้าง

มีมูลความผิดจากการก่อสร้างและการบำรุงรักษาตัวโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งมาจากคน คนจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น (เจ้าของหรือผู้ครอบครอง) มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบเด็ดขาด

ฝรั่งเศส ใช้หลักจะต้องรับผิดชอบเมื่อความชำรุดบกพร่องเป็นผลมาจากการละเลยไม่บำรุงรักษาหรือก่อสร้างที่ไม่ถูกต้อง

อังกฤษ ใช้หลักเกณฑ์ Nuisance คือการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมโดยมีเสรีภาพในการกระทำ แต่ต้องงดเว้นการกระทำบางอย่างที่จะก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น

2. หลักสันนิษฐานความผิดผู้ที่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างคือผู้ครอบครองหลักคือ ผู้เสียหายพิสูจน์แต่เพียงว่าได้รับความเสียหายจากเหตุก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่อง หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าผู้ครอบครองไม่ได้ระมัดระวังตามสมควรหรือมิใช่ว่าผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์อะไรเลย

ทฤษฎีว่าด้วยความผิด Fault Theory ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความผิด Proven Fault ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงเรือนซึ่งเป็นหลักของ Common Law

ความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์สินอันตราย

ประเทศเยอรมัน ถือว่า กรณีนี้อยู่นอกขอบเขตของกฎหมายละเมิดจึงได้แยกไปบัญญัติไว้ต่างหาก เป็นเฉพาะกรณีไปโดยใช้หลัก Strict Liability

ฝรั่งเศสเป็นแบบ Strict Liability เพื่อคุ้มครองผู้เคราะห์ร้ายแรงและผลกระทบให้กับเจ้าของหรือผู้ควบคุมเครื่องจักรกลเป็นผู้รับผิดชอบหลังจากอุบัติเหตุอุตสาหกรรม

ประเทศไทยได้นำเอาแนวความคิดมาจากประเทศฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 นั้นก็อยู่บนพื้นฐานหลักการความรับผิด Fault Theory ส่วนมาตรา 439 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อยู่บนพื้นฐานความรับผิดเด็ดขาด Strict Liability เพราะความรับผิดในความเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันทรายนั่น จะต้องไม่มีการกระทำของบุคคลผู้ต้องรับผิดหรือแม้หากมีก็มิใช่การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อจึงเรียกได้ว่าเป็นความรับผิดเด็ดขาด

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบ “ละเมิด” ในระบบ Civil Law และ Common Law

	Civil Law	Common Law
จุดมุ่งหมายในการกำหนดค่าเสียหาย	เกิดจากประมวลกฎหมายแพ่งของโรมัน ตามทฤษฎีว่าด้วยหนี้ (Theory of Obligation) ในทางแพ่งที่คู่กรณีจะต้องมีการชดใช้ให้แก่กัน โดยมุ่งหมายให้ผู้ละเมิดชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกับหนี้ตามสัญญา โดยยึดความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งผู้เสียหายได้รับเป็นเกณฑ์แล้วกำหนดค่าเสียหายตามนั้นโดยเหตุผลที่ว่าผู้เสียหายไม่พึงได้รับการชดใช้เกินกว่าหนี้ที่ผู้ละเมิดมีต่อตน	เริ่มหมายเรียกคดีละเมิด (Writ of Trespass) การกำหนดค่าเสียหายเป็นคดีเฉพาะเรื่อง มิได้ยึดมั่นในทฤษฎีว่าด้วยหนี้ หากแต่มีแนวความคิดทางอาญา เจือปนเพราะนอกจากจะกำหนดให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายตามความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับแล้ว บางครั้งศาลคอมมอนลอว์ อาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนที่เป็นการลงโทษผู้ละเมิดให้แก่ผู้เสียหายอีกด้วย

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

	Civil Law	Common Law
ค่าเสียหายแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม	1. กำหนดค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน	มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนควบคู่กันไป
1. ค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย	2. ไม่มีการกำหนดค่าเสียหายแบบเป็นโทษ	ทั้งให้เป็นค่าสินไหมทดแทนและเพื่อลงโทษผู้ละเมิดด้วยทาง
1.1 ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน(Compensatory Damages)ผู้ที่ละเมิดจะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนถูกระงับละเมิดให้ได้	3. ศาลในระบบซีวิลลอว์ได้มีการกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหาย	คอมมอนลอว์ทั้งอังกฤษและอเมริกาต่างมีหลักการชำระค่าเสียหายคราวเดียว เป็นการ
ใกล้เคียงมากที่สุดเท่าที่กระทำได้ไม่ว่าจะเป็นกรณีความเสียหายที่ปรากฏในรูปของตัวเงินค่าใช้จ่ายรายได้ที่ขาดไป หรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน	4. ค่าเสียหายแบบปลอบขวัญ ถ้าพิจารณาตามหลักการของซีวิลลอว์คงไม่อาจกำหนดให้ได้ เพราะกรณีไม่ปรากฏความเสียหายจริงที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ ถ้าพิจารณาทางซีวิลลอว์	ถ้ากำหนดค่าเสียหายตามหลักการของคอมมอนลอว์โดยเฉพาะค่าเสียหายแบบเป็นโทษนี้ระยะหลังทางคอมมอนลอว์พยายามหลีกเลี่ยงไม่กำหนด โดยเฉพาะในอังกฤษตั้งแต่ปี ค.ศ.1946
ลักษณะสำคัญ	การกำหนดค่าเสียหายต้องเป็นไปตามความเสียหายซึ่งอาศัยพฤติการณ์แห่งละเมิดนั้นเองมาพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ จึงเข้าใจว่าค่าเสียหายประเภทนี้คงไม่มี	ศาลในระบบคอมมอนลอว์ได้กำหนดค่าเสียหายตามความเสียหาย เช่น ในคดี Moss v.christchurch 1925 จำเลยก่อความรบกวนปล่อยประกายไฟเครื่องจักรไอน้ำถูกลามไฟไหม้บ้านของโจทก์ซึ่งให้อื่นเช่า ศาลอังกฤษกำหนดค่าเสียหายโดยนำผลต่างก่อนไฟไหม้กับราคาก่อนไฟไหม้มาเป็นเกณฑ์ โดยมีได้ถือราคาค่าก่อสร้างบ้านหลังใหม่ให้มีสภาพเดิม
2) ปกติฝ่ายผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏต่อศาล		
3) อาจฟ้องชำระค่าเสียหายได้เป็นงวด ๆ หรือเป็นรายปี		

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

	Civil Law	Common Law
1.2 ค่าเสียหายแบบเป็นโทษ (Punitive Damages) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องให้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิดโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ละเมิดซึ่งมีพฤติการณ์จงใจไม่นำพาต่อกฎหมายและสิทธิของบุคคลอื่น	ทางชีวิตลอร์ว่ได้บัญญัติให้มีการกำหนดค่าเสียหายประเภทนี้ไว้ เช่น ป.พ.พ.มาตรา 444,445 หรือในคดีหมิ่นประมาทรายได้ของโจทก์ลดลงเพราะถูกจำเลยกล่าวข้อความใส่ร้าย ถือเป็นความเสียหายเชิงวัตถุซึ่งศาลฎีกาเคยกำหนดค่าเสียหายให้ตามจำนวนรายได้ที่ขาดไปนั้น ในคดีนายเติ่งฮั่ว	ตามหลักเกณฑ์ของคอมมอนลอร์ว่มีการกำหนดค่าเสียหายแบบปลอบขวัญให้ได้ คอมมอนลอร์ว่มีการกำหนดค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์โดยให้เป็นดุลพินิจของศาล ซึ่งไม่ได้เคร่งครัดในหลักการทดแทนความเสียหายและพยายามหลีกเลี่ยงการกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหาย
ลักษณะสำคัญ	ทางชีวิตลอร์ว่กำหนดค่าเสียหาย	ในระบบคอมมอนลอร์ว่มีการ
1) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดลงโทษตอบแทนผู้ละเมิดเพื่อปรามมิให้ทำมิชอบเช่นนั้นอีก	ตามทางสันนิษฐานแคบกว่าทางคอมมอนลอร์ว่เนื่องจากแนวความคิดของชีวิตลอร์ว่ที่มุ่ง	กำหนดค่าเสียหายแท้จริง เช่นเดียวกันและเนื่องจากเป็นค่าเสียหายที่กำหนดตามความเสียหายจริง โจทก์จึงต้องพิสูจน์
2) ฝ่ายโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ค่าเสียหายส่วนนี้ เพราะศาลจะพิจารณากำหนดเองตามความเหมาะสม	กำหนดค่าเสียหายเพื่อชดเชยทดแทนเฉพาะความเสียหายจริง ๆ ที่โจทก์ได้รับ ทำให้เคร่งครัดในการกำหนดค่าเสียหายเชิงวัตถุซึ่งมีลักษณะเห็นจริงเห็นจังพิสูจน์ได้	ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงให้ปรากฏต่อศาล ดังนั้นทั้งในระบบคอมมอนลอร์ว่และชีวิตลอร์ว่โจทก์จึงต้องระบุขอค่าเสียหายแท้จริงในคำขอท้ายฟ้องเป็นรายการ ๆ ไป รายการใดพิสูจน์ได้น้อยกว่าที่ขอ ศาลก็จะให้ตามที่ปรากฏคือ “ตามที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินคำขอ”
3) เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่ชดเชยแทนความเสียหายจริง ๆ		
4) ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีละเมิดที่พฤติการณ์รุนแรง มีลักษณะการกระทำเช่นเดียวกับคดีอาญา		มีการกำหนดค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไปด้วย เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

	Civil Law	Common Law
2. แนวปฏิบัติในการกำหนด		
ค่าเสียหาย		
ศาลจะต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากการนำสืบของคู่ความมาเป็นเครื่องกำหนดค่าเสียหาย บางคดีปรากฏความเสียหายที่โจทก์ได้รับจริง ๆ แต่บางคดีไม่ปรากฏค่าเสียหายที่ศาลกำหนดจึงอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท		
2.1 ค่าเสียหายตามความเสียหาย (Substantial Damages) เป็นค่าเสียหายที่ศาลประเมินให้มีจำนวนเท่าเทียมกับความเสียหาย ในเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีความเสียหายที่โจทก์ได้รับจริง ๆ เช่นนั้น		
2.2 ค่าเสียหายแบบเป็นพิธีแบ่งเป็น		
1) ค่าเสียหายแบบปลอมขวัญ (Nominal Damages) ค่าเสียหายจำนวนเล็กน้อยมิได้มุ่งหมายให้เป็นการลงโทษจำเลย หรือจะชดเชยกันอย่างจริงจัง ศาลกำหนดให้พอเป็นพิธี		

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

	Civil Law	Common Law
	ในกรณีที่ปรากฏความเสียหายต่อโจทก์แต่ก็ยังไม่มีการชดใช้กันเนื่องจากศาลเห็นว่าการกระทำของจำเลยในกรณีนั้นเป็นการบกพร่องต่อหน้าที่เป็นการรบกวนสิทธิของโจทก์หรือเป็นกรณีโจทก์น่าจะได้รับความเสียหายจริง ๆ แต่บังเอิญไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบให้ปรากฏปริมาณความเสียหายได้ 2) ค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์ (Contemptuous Damages) เป็นค่าเสียหายเล็กน้อยซึ่งศาลกำหนดให้เป็นพิพาทเหมือนกัน ในกรณีที่ปรากฏความเสียหายตามหลักฐานโจทก์แต่เนื่องจากศาลไม่เห็นด้วยกับค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องหรือไม่เห็นด้วยกับพฤติการณ์ของฝ่ายโจทก์ที่กระทำตอบจำเลยจึงกำหนดค่าเสียหายเพียงเล็กน้อย ในลักษณะที่เห็นว่าสมควรแล้วที่โจทก์ต้องได้รับความเสียหายคดีนั้น	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

Civil Law	Common Law
3. ค่าเสียหายตามลักษณะความเสียหาย 3.1 ค่าเสียหายแท้จริง (Actual Damages หรือที่ทางคอมมอนลอว์นิยมเรียกว่า Special Damages) ได้แก่ค่าเสียหายตามความเสียหายจริงซึ่งปรากฏออกมาในรูปค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายต้องควักกระเป๋าจ่ายไปจริง ๆ หรือที่ปรากฏในรูปของรายได้ที่ต้องขาดไปเพราะละเมิดความเสียหายที่จะนำมาคิดจึงเป็นความเสียหายเชิงวัตถุที่เกิดขึ้นจริงเฉพาะในคดีเรื่องนั้นซึ่งฝ่ายโจทก์ย่อมสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ 3.2 ค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไป (General Damages) เป็นค่าเสียหายที่เปรียบเทียบกับคดีอื่น ๆ ทำนองเดียวกับคดีเรื่องนั้นว่าผู้เสียหายควรได้รับความเสียหายเพราะการกระทำละเมิดนั้นเพียงใด ความเสียหายที่ต้องมีการสันนิษฐานตามนัยนี้จึงเป็นความเสียหายทางศีลธรรมซึ่งพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ยาก	

3.3 อำนาจหน้าที่ การถอดถอน การไต่สวนและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

3.3.1 อำนาจในการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

3.3.1.1 การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ในการไต่สวนข้อเท็จจริงนั้น เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับเรื่อง รายงาน หรือคำกล่าวหาใดที่มีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยแล้ว ในการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงนั้น คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ไม่กระทบถึงสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมและจะต้องไม่ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาลดน้อยลงกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งโดยสรุปคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง ในกรณีดังต่อไปนี้

1. กรณีที่ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงเนื่องจากได้มีการเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาออกจากตำแหน่งตามมาตรา 59³⁵ หรือกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งเนื่องจากการกระทำผิดมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

³⁵ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 59 “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 58 ออกจากตำแหน่งได้”

2. กรณีที่ต้องดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามมาตรา 66³⁶

3. กรณีการกล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน
ตามมาตรา 75³⁷

³⁶ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 66 “ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีเหตุอันควรสงสัยหรือมีผู้กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่นให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว เว้นแต่ในกรณีที่ผู้กล่าวหามิใช่ผู้เสียหาย และคำกล่าวหาไม่ระบุพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะไม่ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงก็ได้”

คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจระเบียบเกี่ยวกับการกล่าวหาตามวรรคหนึ่งได้

บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรณีที่บุคคลดังกล่าวหรือบุคคลอื่นเป็นทางการผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนรวมทั้งผู้ให้ข้อขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามวรรคหนึ่งเพื่อบังคับให้กระทำการไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ด้วย

ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาว่ากระทำความผิดตามวรรคหนึ่งหากคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้รับเรื่องกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในกรณีที่ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้

กรณีตามวรรคสี่ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็วและให้นำบทบัญญัติในหมวด 4 การไต่สวนข้อเท็จจริงและหมวด 5 การถอดถอนจากตำแหน่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

³⁷ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 75 “การกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดร่ำรวยผิดปกติให้ผู้กล่าวหาดำเนินการกล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เกินห้าปีโดยให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นก่อนว่าพฤติการณ์หรือเรื่องที่ถูกกล่าวหาเข้าหลักเกณฑ์ที่จะรับไว้พิจารณาได้หรือไม่ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ซึ่งได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้แล้วให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. นำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นมาประกอบการพิจารณาด้วย

ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐพ้นจากการดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเกินห้าปีแล้วห้ามมิให้มีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นตามวรรคหนึ่งอีกแต่ไม่เป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะยกคำกล่าวหาที่ได้มีการกล่าวหาไว้แล้วหรือกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นร่ำรวยผิดปกติขึ้นไต่สวนได้ทั้งนี้ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นพ้นจากการดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วแต่กรณี”

4. กรณีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายผิดปกติดังมาตรา 77 หรือกระทำความผิดตามมาตรา 88³⁸

5. กรณีการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 84³⁹

³⁸ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 88 “เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับคำกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 84 หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการตามหมวด 4 การไต่สวนข้อเท็จจริง”

³⁹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 84 “ภายใต้บังคับมาตรา 19 การกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐดังต่อไปนี้ว่ากระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้กล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

หรือพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่เกินห้าปี

(1) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้บริหารระดับสูงซึ่งมิใช่บุคคลตามมาตรา 66

(2) ผู้พิพากษาและตุลาการ

(3) พนักงานอัยการ

(4) เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของศาลและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(5) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) เจ้าหน้าที่ของรัฐในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(7) เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(8) เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรดำเนินการ ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

(9) เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งร่วมกระทำความผิดกับบุคคลตาม (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) หรือ (8) การกล่าวหาตามวรรคหนึ่งจะทำได้เฉพาะหรือทำเป็นหนังสือก็ได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นเป็นตัวการผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนด้วย

ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยอายุความในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐตามวรรคหนึ่งได้พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปเกินห้าปีแล้ว ย่อมไม่เป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะยกคำกล่าวหาที่ได้มีการกล่าวหาไว้แล้วหรือกรณีที่มิเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นกระทำความผิดขึ้นได้สวนได้ ทั้งนี้ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วแต่กรณี”

3.3.1.2 ข้อห้ามในการไต่สวนข้อเท็จจริง

คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงในกรณีดังต่อไปนี้⁴⁰ คือ

1. เรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ไต่สวนข้อเท็จจริงเสร็จสิ้นแล้วและไม่มีพยานหลักฐานใหม่ อันเป็นสาระสำคัญแก่การไต่สวน
2. ผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคคลคนเดียวกับผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องที่อยู่ระหว่างการไต่สวนข้อเท็จจริงและมูลกรณีแห่งการกล่าวหาเป็นเรื่องเดียวกัน

3.3.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 19 มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

3.3.2.1 ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเสนอต่อวุฒิสภา เกี่ยวกับการถอดถอนจากตำแหน่ง

3.3.2.2 ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นส่งไปยังอัยการสูงสุด เพื่อฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 308 ของรัฐธรรมนูญ

3.3.2.3 ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายว่ผิดประติ กระทำคามผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำคามผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

3.3.2.4 การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

3.3.2.5 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่งและชั้นหรือระดับของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

3.3.2.6 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

3.3.2.7 รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี และนำรายงานออกเผยแพร่ เสนอมาตรการ

⁴⁰ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542, มาตรา 44.

ความเห็น หรือข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาล หรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรือวางแผนงาน โครงการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อป้องกันหรือปราบปรามการทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

3.3.2.8 ดำเนินการส่งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ยกเลิกหรือเพิกถอนสิทธิหรือเอกสารสิทธิที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้อนุมัติหรืออนุญาตให้สิทธิประโยชน์หรือออกเอกสารสิทธิแก่บุคคลใดไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการอันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ทางราชการ

3.3.2.9 ดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต

3.3.2.10 ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งเลขาธิการ

3.3.2.11 แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายอื่นกำหนด

3.3.3 การถอดถอนกรรมการ ป.ป.ช.

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 16 นั้น สามารถกระทำได้ 2 ทาง ดังนี้

3.3.3.1 ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เฝ้าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

3.3.3.2 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 20,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาว่ากรรมการคนใดกระทำการขาดความเที่ยงธรรม จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือมีพฤติกรรมที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งอย่างร้ายแรง เพื่อให้วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่งได้ ซึ่งมติของวุฒิสภาให้กรรมการ ป.ป.ช. พ้นจากตำแหน่งนั้น จะต้องมียกคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เฝ้าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

ซึ่งการดำเนินคดีอาญากับกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 17 นั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เฝ้าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ว่ากรรมการ ป.ป.ช. ผู้ใดร้ายผิดปกติ

การทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ โดยยื่นคำร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เมื่อประธานวุฒิสภาได้รับคำร้องแล้ว ให้ส่งต่อคำร้องดังกล่าวไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป

ตามกรณีดังกล่าว แม้หากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำสั่งรับคำร้อง จะมีผลให้กรรมการ ป.ป.ช. ที่ถูกกล่าวหาจะปฏิบัติหน้าที่ระหว่างนั้นไม่ได้ จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ยกคำร้องดังกล่าว จึงจะปฏิบัติหน้าที่ได้ดังเดิม

กรณีที่กรรมการ ป.ป.ช. ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เพราะเหตุที่ศาลมีคำสั่งรับคำร้องไปแล้วนั้น และมีกรรมการ ป.ป.ช. เหลืออยู่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด ให้ประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุดร่วมกันแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่นเดียวกับหลักเกณฑ์การเข้าดำรงตำแหน่งของกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อมาทำหน้าที่เป็นกรรมการ ป.ป.ช. เป็นการชั่วคราว โดยให้ผู้ที่ได้รับตำแหน่งอยู่ในตำแหน่งได้จนกว่ากรรมการ ป.ป.ช. ที่ดำรงตำแหน่งแทนจะสามารถกลับมาปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ากรรมการ ป.ป.ช. ที่ถูกกล่าวหา นั้น กระทำผิด

3.4 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหา

3.4.1 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 81/1

มาตรา 81/1 “ในกรณีที่มีคำสั่งของศาลอันเป็นที่สุดให้ยกคำร้องของอัยการสูงสุดหรือประธานกรรมการที่ขึ้นตามมาตรา 81 และถ้าผู้ถูกกล่าวหามิใช่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และได้ถูกลงโทษทางวินัยไปก่อนโดยอาศัยเหตุที่มีมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าผู้ถูกกล่าวหาร่ำรวยผิดปกติ ให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาสั่งยกเลิกคำสั่งลงโทษและดำเนินการให้ ผู้นั้นได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมาย ระบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลสำหรับผู้ถูกกล่าวหา นั้น ๆ ในกรณีที่ไม่มีกฎหมาย ระบียบ หรือข้อบังคับดังกล่าว ให้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวห้ามไม่ให้หน่วยงานของรัฐยกอายุความใดขึ้นอ้างอันจะเป็นเหตุให้ไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลดังกล่าวได้

ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกดำเนินคดีตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการให้ผู้ถูกกล่าวหา นั้น ได้รับความเป็นธรรมตามสมควรตามที่มีกฎหมาย ระบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลสำหรับการดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นั้น แล้วแต่กรณี และให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด”

มาตรา 81 ให้อัยการสูงสุด หรือประธานกรรมการ แล้วแต่กรณี ดำเนินการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 80 ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ในคดีที่ร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ให้ผู้ถูกกล่าวหาให้การพิสูจน์ที่ต้องแสดงให้เห็นว่าทรัพย์สินดังกล่าวมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ

ในมาตรา 81/1 นั้น เป็นเรื่องการเยียวยาเฉพาะแต่ในกรณีร่ำรวยผิดปกติ ซึ่งยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ในปัจจุบันว่าจะมีการเยียวยาอย่างไร เพียงใด

3.4.2 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245 และมาตรา 246 ได้บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในการคดีนั้น ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ดังนั้น เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นโดยได้จำกัดความหมายไว้ ดังนี้

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

“จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา

“ค่าตอบแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

“ค่าทดแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับเนื่องจากเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีและมีคำพิพากษาถึงที่สุดในการคดีนั้นฟังเป็นยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำความผิดของจำเลยไม่เป็นความผิด

การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิ หรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้ตามกฎหมายอื่น

ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทนค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณี ให้สิทธิของผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายตกแก่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้นตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายอันอาจขอรับค่าตอบแทนได้ ต้องเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ความผิดเกี่ยวกับเพศ (มาตรา 276-287) และความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (มาตรา 288-308)

ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ และค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

การได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญานั้นจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ ถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดีและปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้น ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

การกำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ให้กำหนดหลักเกณฑ์จากค่าทดแทนการถูกคุมขัง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเนื่องจากจำเลยได้รับความเจ็บป่วยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายและความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

3.4.3 พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ได้นำข้อความคิดใหม่เกี่ยวกับความรับผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐมาบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐขึ้นใหม่โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

3.4.3.1 แยกการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐออกเป็น 2 ประเภท คือ การกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก กับ การกระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ

1. กรณีการกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก

1) เบื้องต้นต้องพิจารณาก่อนว่าการกระทำละเมิดนั้นเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือมิได้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่

2) กรณีการละเมิดอันมิได้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดนั้นเป็นการส่วนตัวตามบทบัญญัติว่าด้วยละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายส่วนการใช้สิทธิไล่เบียดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นต้องปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น หากการกระทำละเมิดนั้นมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวข้องหลายคนความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละคนขึ้นอยู่กับระดับของความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปโดยหน่วยงานของรัฐไม่จำเป็นต้องได้รับชดเชยเงินเต็มจำนวนความเสียหาย

2. กรณีการกระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ

1) เบื้องต้นต้องพิจารณาก่อนว่าการกระทำละเมิดนั้นเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือมิได้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่

2) กรณีการละเมิดอันมิได้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดนั้นเป็นการส่วนตัวตามบทบัญญัติว่าด้วยละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3) กรณีการละเมิดอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่หน่วยงานของรัฐต้องรับภาระชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายส่วนการใช้สิทธิไล่เบียดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นต้องปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น หากการกระทำละเมิดนั้นมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวข้องหลายคนความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละคนขึ้นอยู่กับระดับของความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปโดยหน่วยงานของรัฐไม่จำเป็นต้องได้รับชดเชยเงินเต็มจำนวนความเสียหาย

3.4.3.2 หลักเกณฑ์ความรับผิด

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 บัญญัติหลักเกณฑ์ความรับผิดของหน่วยงานของรัฐกรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นไว้ ดังนี้

“มาตรา 5 หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรงแต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ถ้าการละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ซึ่งมิได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดให้ถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง” ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำละเมิดและก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่บุคคลภายนอกและการกระทำละเมิดดังกล่าวเป็นการกระทำ

ในการปฏิบัติหน้าที่หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งก็ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งได้ก่อขึ้น

องค์ประกอบของความรับผิดเพื่อละเมิดของหน่วยงานของรัฐตามมาตราดังกล่าวข้างต้นมีอยู่ 3 ประการ

1. ต้องมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น
2. การกระทำละเมิดดังกล่าวนั้นกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและ
3. การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯมิได้นิยามคำว่า “ละเมิด” ว่าหมายถึงอะไร การพิจารณาความหมายของคำว่า “ละเมิด” จึงต้องพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดซึ่งมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ดังนี้ “มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำความต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดีร่างกายก็ดีอนามยก็ดีเสรีภาพก็ดีทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นกระทำความผิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ดังนั้นการกระทำใดจะเป็นการกระทำละเมิดหรือไม่จึงมีข้อพิจารณา ดังนี้

1) ต้องมีการกระทำ

“การกระทำ” หมายถึงการเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกในการเคลื่อนไหว และอยู่ในบังคับของจิตใจผู้กระทำและรวมถึงการงดเว้นที่จะกระทำการอันมีหน้าที่ต้องกระทำด้วย ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายตามระเบียบปฏิบัติงานตามสัญญาตามวิชาชีพแต่ไม่รวมถึงหน้าที่ตามศีลธรรม

ตัวอย่างที่ 1 เทศบาลดำเนินการขยายถนนทำให้บ่อน้ำซึ่งขอบเป็นคอนกรีตเข้ามาอยู่ในตัวถนนเมื่อเปิดถนนที่ขยายให้รถสัญจรไปมาได้ก็ไม่ถมบ่อทำให้เรียบเป็นพื้นถนนธรรมดาและไม่ได้ทำเครื่องหมายหรือสัญญาณบอกไว้โจทก์ขับรถยนต์มาชนบ่อน้ำเข้าโดยมิได้ประมาทรถยนต์เสียหายต้องถือว่าเป็นความประมาทเลินเล่อของเทศบาล⁴¹

ตัวอย่างที่ 2 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงินของสุขาภิบาลกำหนดให้ต้องมีกรรมการควบคุมการไปรับเงินที่ธนาคารหากจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นประธานกรรมการสุขาภิบาลตั้งกรรมการไปรับเงินร่วมกับจำเลยที่ 1 ตามระเบียบกรรมการก็อาจควบคุมมิให้จำเลยที่ 1 ปลอมใบขอถอนเงินและรับเงินไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวการละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบดังกล่าวของจำเลยที่ 2 จึงเป็นเหตุโดยตรงที่ทำให้สุขาภิบาลโจทก์เสียหายจึงเป็นการกระทำละเมิด⁴²

⁴¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1201/2502

⁴² คำพิพากษาฎีกาที่ 2904/2525

2) ต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

การกระทำโดย “จงใจ” นั้นในทางกฎหมายหมายถึงการกระทำโดยผู้กระทำรู้สึกถึงผลเสียหายที่จะเกิดจากการกระทำของตนกล่าวคือรู้ว่าการกระทำนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นส่วนว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดนั้นไม่สำคัญการกระทำโดยจงใจนั้นมีความหมายกว้างกว่ากระทำโดย “เจตนา” ตามประมวลกฎหมายอาญาเพราะการกระทำโดยเจตนาตามมาตรา 59 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญา ส่วนการกระทำโดย “ประมาทเลินเล่อ” นั้นมีความหมายเช่นเดียวกับการกระทำโดยประมาทในทางอาญาตามมาตรา 59 วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติว่า “การกระทำโดยประมาทได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนาแต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้แต่หากได้ใช้ให้เพียงพอไม่”

“วิสัย” หมายถึงสภาพเกี่ยวกับตัวผู้กระทำเช่นอายุเพราะเด็กและผู้ใหญ่จะมีความระมัดระวังในเรื่องเดียวกันต่างกันเนื่องจากมีประสบการณ์แตกต่างกันเพศชายและหญิงต่างมีความระมัดระวังในแต่ละเรื่องต่างกันผู้ประกอบวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่งหรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือผู้ปฏิบัติงานใดงานหนึ่งมาเป็นเวลานานก็ย่อมมีความระมัดระวังในวิชาชีพหรือเรื่องที่ตนเชี่ยวชาญหรือชำนาญงานมากกว่าคนทั่วไปเป็นต้น

“พฤติการณ์” หมายถึงปัจจัยแวดล้อมผู้กระทำเช่นเหตุเกิดกลางวันหรือกลางคืนมีดหรือสว่านมีฝนตกถนนลื่นหรือไม่มีเวลาที่จะคิดคำนวณใคร่ครวญให้รอบคอบก่อนที่จะกระทำการใดการหนึ่งลงไปหรือไม่เป็นต้นเพราะพฤติการณ์แวดล้อมเหล่านี้จะมีผลต่อระดับความระมัดระวังในการกระทำที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมเช่นนั้นเช่นถ้าฝนตกถนนลื่นผู้ขับขีรถยนต์ทั่วไปย่อมต้องใช้ความระมัดระวังเพิ่มขึ้นกว่าการขับรถยนต์ในภาวะปกติเป็นต้นดังนั้นการวินิจฉัยว่าประมาทเลินเล่อหรือไม่จึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป

ตัวอย่างที่ 1 ตำรวจจับและยึดเรือจับปลาทุสดที่โจทก์บรรทุกเข้ามาในราชอาณาจักรโดยอ้างว่ายังไม่เสียภาษีโดยไม่ตรวจสอบว่ากฎหมายยกเว้นภาษีปลาทุสดการกระทำของตำรวจดังกล่าวจึงเป็นการกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่⁴³

3) ต้องเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย

การกระทำโดยผิดกฎหมายหมายความว่ากระทำโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือโดยไม่มีอำนาจหรือไม่มีสิทธิโดยชอบที่จะกระทำการนั้นได้นอกจากนี้โดยที่มาตรา 421 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย” ดังนั้นการกระทำโดยผิดกฎหมายอันจะเป็นการ

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13010/2520

กระทำละเมิดจึงหมายความว่าไปถึงการใช้สิทธิที่ผู้กระทำมีอยู่ตามกฎหมายทำให้บุคคลอื่นเสียหายด้วยการใช้สิทธิที่มีแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นจะต้องเป็นการแก่งแย่งโดยผู้กระทำมุ่งต่อผลคือความเสียหายแก่ผู้อื่นฝ่ายเดียว⁴⁴ เช่น นาย ก. ขอรังวัดที่ดินนาย ข. คัดค้านการรังวัดโดยอ้างว่านาย ก. นำรังวัดล้ำเข้าไปในเขตที่ดินของตนและขอวัดสอบเขตก่อนแต่ก็ไม่ดำเนินการใด ๆ เมื่อนาย ก. จัดให้มีการรังวัดใหม่ นาย ข. ก็ยังคัดค้านแต่ก็ไม่ดำเนินการขอวัดสอบเขตเหมือนเช่นเดิมดังนี้เป็นการกระทำซึ่งมีแต่จะเสียหายแก่บุคคลอื่นตามมาตรา 421⁴⁵

4) การกระทำนั้นต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น

ความรับผิดทางละเมิดจะเกิดขึ้นเมื่อการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหากบุคคลอื่นยังไม่ได้ได้รับความเสียหายจากการกระทำย่อมไม่เป็นละเมิดโดยความเสียหายนั้นจะเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิตร่างกายอนามัยเสรีภาพทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้แต่ต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอนกล่าวคือความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วหรือที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคตและความเสียหายจะต้องเกิดจากผลโดยตรงของผู้กระทำด้วยและผู้ที่ได้รับความเสียหายต้องเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้กระทำโดยตรงหรือมีส่วนร่วมในการกระทำนั้น

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 หน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดในการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ซึ่งมาตรา 4 แห่งกฎหมายดังกล่าวนิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” ว่าหมายถึง “ข้าราชการพนักงานลูกจ้างหรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานะอื่นใด” และนิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ว่าหมายถึง “กระทรวงทบวงกรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นมีฐานะเป็นกรมราชการส่วนภูมิภาคราชการส่วนท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาและให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้หน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย” ดังนั้นบุคคลทุกประเภทที่ทำงานให้แก่หน่วยงานรัฐไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างประจำลูกจ้างชั่วคราวกรรมการอนุกรรมการคณะทำงาน หรือบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้เป็นเจ้าหน้าที่ เช่นบุคคลที่ต้องช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายต่าง ๆ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้บังคับแห่งกฎหมายนี้ทั้งสิ้นคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) เคยให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ว่ากรณีลูกจ้างเป็นครั้งคราวเฉพาะงานนั้นต้องพิจารณาว่าลูกจ้างนั้นมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานอย่างไรถ้ามีความสัมพันธ์ในลักษณะการใช้อำนาจบังคับบัญชาถือถือเป็นลูกจ้างตามมาตรา 4 แห่งกฎหมายนี้ แต่ถ้าเป็นความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานลูกจ้างนั้นก็มิใช่ลูกจ้างตาม

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1618/2512 และ 2693/2524

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 702/2499

กฎหมายนี้⁴⁶ อย่างไรก็ดีหากหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา 4 แห่งกฎหมายนี้แล้ว ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการอนุกรรมการพนักงานฯลฯย่อมเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายนี้ด้วย

การกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่เป็นกรณี “กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งและการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่นั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือแก่รัฐขึ้นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ” เช่นขณะที่เจ้าหน้าที่สรรพสามิตเข้าไปจับกุมผู้ดื่มเหล้าเถื่อนบริเวณชายป่าละเมาะท้ายหมู่บ้านผู้กระทำความผิดวิ่งหนีเข้าไปหลบอยู่ในบ้านของผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหากเจ้าหน้าที่สรรพสามิตตามเข้าไปในบ้านดังกล่าวเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดแต่ไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่อยู่ในบ้านเหล่านั้นก็เท่ากับเจ้าหน้าที่สรรพสามิตกระทำความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกรมสรรพสามิตก็ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำขึ้น

นอกจากอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวข้างต้นแล้วหน้าที่ดังกล่าวยังอาจเกิดจาก “ระเบียบข้อบังคับและคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่ชอบด้วยกฎหมายด้วย” การกระทำหรือละเว้นการกระทำในหน้าที่ดังกล่าวหากก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือแก่รัฐก็เป็นการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่เช่นกัน เช่นกรณีหัวหน้าส่วนราชการมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างต้องมาปฏิบัติหน้าที่อยู่เวรเพื่อดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของหน่วยงานในเวลากลางคืนนายก ซึ่งได้รับมอบหมายให้อยู่เวรด้วยไม่มาเข้าเวรหรือมาลงชื่อรับเวรแล้วแต่ออกไปเที่ยวเตร่ไม่ได้อยู่รักษาเวรก็ต้องถือว่านายก ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่แล้วเป็นต้นหากเจ้าหน้าที่กระทำความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ว่าการกระทำละเมิดดังกล่าวจะเกิดผลโดยตรงต่อบุคคลภายนอกและหน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกไปแล้วหรือกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำความผิดในหน้าที่ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐโดยตรงเจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบในการละเมิดนั้น

เฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่นั้นได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหากเจ้าหน้าที่มิได้กระทำความผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงแล้วเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบในการละเมิดดังกล่าวหน่วยงานของรัฐจะใช้สิทธิไล่เบี้ยหรือเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง ประกอบกับมาตรา 10 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ดังนี้

“มาตรา 8 ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดชดใช้

⁴⁶ เรื่องเสรีที่ 894/2542

ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง...”

“มาตรา 10 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดหรือไม่ถ้าเป็นการกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่การเรียกหรือค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ให้นำบทบัญญัติมาตรา 7 มาใช้บังคับโดยอนุโลมแต่ถ้ามิใช่การกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์...”

ส่วนปัญหาว่าการกระทำใดเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่นั้นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไปโดยมีข้อพิจารณาเบื้องต้น ดังนี้

ก. การกระทำโดยจงใจอย่างร้ายแรงนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่ผู้กระทำจงใจและคาดเห็นได้อย่างแน่นอนว่าการกระทำความผิดดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าปกติ

ข. การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงต้องเป็นกรณีที่บุคคลนั้นได้กระทำให้ไปโดยขาดความระมัดระวังอย่างมากเช่นคาดเห็นได้ว่าความเสียหายอาจเกิดขึ้นได้หรือหากใช้ความระมัดระวังสักเพียงเล็กน้อยก็คงคาดเห็นได้ว่าอาจเกิดความเสียหายขึ้น

ตัวอย่างที่ 1 โรงงานของจำเลย (กระทรวงการคลัง) เผาเศษปอทำให้มีควันดำปกคลุมถนนจนมองไม่เห็นทางข้างหน้าเป็นเหตุให้มีคนขับรถยนต์มาชนท้ายรถยนต์ของโจทก์ที่จอดอยู่ได้รับความเสียหายเหตุการณ์เช่นนี้เคยเกิดขึ้นมาแล้ว 2-3 ครั้ง แต่จำเลยก็ปล่อยปละละเลยไม่เปลี่ยนวิธีเผาเศษปอเป็นวิธีอื่นการกระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง⁴⁷

ตัวอย่างที่ 2 ความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากคลื่นของเรืออื่นในลำแม่น้ำมาปะทะกับเรือลอมของจำเลยที่บรรทุกสินค้าและจอดอยู่ที่ท่าเรือเรือลอมกระแทกกับท่าทำให้สินค้าที่บรรทุกบางส่วนเคลื่อนตกลงไปในแม่น้ำเป็นผลพิบัติที่อาจป้องกันได้ถ้าได้จัดการระมัดระวังตามสมควรไม่ใช่เป็นเหตุที่ไม่มีใครจะอาจป้องกันได้จึงไม่ใช่ความเสียหายที่เกิดจากเหตุสุดวิสัยจำเลยบรรทุกสินค้าเกินกว่ากึ่งท้ายเรือหรือหลังคาอันเป็นการผิดระเบียบของกรมเจ้าท่าถือว่ามีความประมาทเลินเล่อของจำเลยแล้วและเนื่องจากจำเลยมีอาชีพรับขนส่งย่อมมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษกว่าปกติสามัญชนแต่กลับละเลยการปฏิบัติหน้าที่ในอาชีพอันควรต้องพึงปฏิบัติเสียกล่าวคือเมื่อบรรทุกสินค้าลงเรือเสร็จแล้ว ส. ผู้ควบคุมเรือของจำเลยกับลูกเรืออีก 3 คน ขึ้นไปบนท่าหมดไม่มีคนอยู่ในเรือที่จะคอยระมัดระวังป้องกันภัยอันตรายอันอาจเกิดความเสียหายขึ้นได้ซึ่งโดยปกติต้องมีคนงานคอยระวังอยู่เพราะอาจมีคลื่นแรงมาซึ่งแล้วก็มีคลื่นแรงมาจริง ๆ และปะทะเรือลอมที่บรรทุกอยู่สูงตกลงไปในแม่น้ำเสียหาย ส. กับลูกเรือไม่สามารถจะเข้าไปช่วยประคองเรือ

⁴⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1789-1790/2518

เพื่อป้องกันความเสียหายไว้ได้เพราะเกรงว่ากระสอบสินค้าที่เคลื่อนหล่นลงมาจะทับเอาตาม พุทธการณณ์ถือว่าเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของจำเลยจำเลยต้องรับผิดชอบ⁴⁸

ตัวอย่างที่ 3 จำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นศึกษาธิการจังหวัดและผู้ช่วย ศึกษาธิการจังหวัดตามลำดับได้ลงชื่อในใบถอนเงินฝากของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดที่ฝากประจำ ไว้กับธนาคารจำเลยที่ 4 เพื่อโอนเข้าบัญชีกระแสรายวันของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดซึ่งมีอยู่แล้ว ที่ธนาคารจำเลยที่ 4 ทั้งนี้เพื่อปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ใจทกที่ 1 ว่าด้วยการจัดการ กองทุนสงเคราะห์โดยจำเลยที่ 2 และ จำเลยที่ 3 มอบฉันทะให้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นข้าราชการครูช่วย ปฏิบัติงานสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้รับเงินแทนแต่ใบถอนเงินดังกล่าวมิได้ระบุว่าเป็นการ ถอนเงินเพื่อโอนไปฝากในบัญชีกระแสรายวันจึงเป็นใบถอนเงินเพื่อรับเงินสดไปจากธนาคารแม้ จำเลยที่ 2 จะได้ทำหนังสือแจ้งธนาคารจำเลยที่ 4 ขอถอนเงินกองทุนสงเคราะห์ฯ ในบัญชีเงินฝาก ประจำโอนเข้าบัญชีกระแสรายวันมอบให้จำเลยที่ 1 ไปก็ตามแต่จำเลยที่ 1 มิได้ยื่นหนังสือดังกล่าว ต่อธนาคารเมื่อจำเลยที่ 1 ได้รับเงินแล้วก็หลบหนีไปการกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นการประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรงเพราะเป็นช่องทางให้จำเลยที่ 1 ทุจริตเอาเงินที่ถอนไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว ได้โดยง่ายเนื่องจากธนาคารจำเลยที่ 4 ต้องจ่ายเงินสดให้จำเลยที่ 1 นอกจากนี้การมอบฉันทะให้จำเลยที่ 1 ไปถอนเงินเป็นจำนวนมากถึงหกแสนบาทเศษจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 กลับมอบฉันทะให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้รับเงินแต่ผู้เดียวจึงเป็นความประมาทเลินเล่อยิ่งขึ้นแม้ตามระเบียบจำเลยที่ 2, ที่ 3 มีหน้าที่มี หน้าที่ไปไถ่ถอนเงินด้วยตนเองเพราะมีอำนาจลงนามผู้ถอนเงินและอาจมอบฉันทะให้ผู้อื่นทำการ แทนได้แต่จะต้องควบคุมดูแลและใช้วิธีการที่รัดกุมรอบคอบเพื่อป้องกันมิให้เกิดการทุจริตขึ้นได้ แต่จำเลยที่ 2, ที่ 3 ก็มีได้ดำเนินการดังกล่าวจึงถือได้ว่าการกระทำของจำเลยที่ 2, ที่ 3 เป็นการกระทำ โดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง⁴⁹

3.4.3.3 การกำหนดจำนวนความรับผิดชอบเมื่อหน่วยงานของรัฐพิจารณาแล้วเห็นว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่และเจ้าหน้าที่กระทำไปโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงและเจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบและถูกไล่เบี้ยหรือเรียกชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนการกำหนดจำนวนเงินหรือความรับผิดชอบเป็นไปตามมาตรา 8 วรรคสอง และวรรคสามซึ่งกำหนด ไว้ว่าสิทธิเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่งจะมีได้เพียงใดให้คำนึงถึงระดับความร้ายแรง แห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณีเป็นเกณฑ์โดยมิต้องให้ใช้เต็มจำนวนของความเสียหายก็ได้ถ้าการละเมิดเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐหรือระบบการ

⁴⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 943/2510

⁴⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 4293/2530

ดำเนินงานส่วนรวมหรือหากเห็นว่าความเสียหายดังกล่าวหน่วยงานของรัฐมีส่วนบกพร่องอยู่ด้วย ให้หักส่วนแห่งความรับผิดชอบดังกล่าวออกด้วย

ในการกำหนดความเสียหายที่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบนั้นหน่วยงานของรัฐที่เสียหายจะต้องกำหนดโดยคำนึงถึงความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐมาหักออกจากความรับผิดชอบด้วยตัวอย่างเจ้าหน้าที่ได้ขับรถพยาบาลฉุกเฉินเพื่อส่งผู้ป่วยให้ถึงโรงพยาบาลให้เร็วที่สุดได้ขับรถเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดในขณะที่ฝนตกหนักและรถเกิดพลิกคว่ำแม้จะฟังได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่โดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหน่วยงานของรัฐจะเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดเชยค่าเสียหายเพียงใดนั้นก็จะต้องพิจารณาระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำเช่นสภาพถนนที่เกิดเหตุความเร็วที่ใช้สภาพการจราจรและความเป็นธรรมในกรณีที่เกิดขึ้นด้วยเช่นคนเจ็บมีอาการหนักหากไม่รีบนำส่งโรงพยาบาลโดยเร็วอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตได้ เป็นต้น

3.4.3.4 กรณีมูลละเมิดเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่หลายคนในกรณีนี้มาตรา 8วรรคสี่บัญญัติหลักเกณฑ์ในการกำหนดความรับผิดชอบไว้ว่า “ในกรณีการกระทำละเมิดจากเจ้าหน้าที่หลายคนมีให้นำหลักกฎหมายนี้ร่วมมาใช้บังคับและเจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนตน” บทบัญญัติดังกล่าวเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นหลายกรณีนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าหน้าที่หลายคนบางกรณีเจ้าหน้าที่เหล่านั้นร่วมกันกระทำละเมิดแต่บางกรณีเป็นการที่เจ้าหน้าที่แต่ละคนต่างกระทำแต่ก่อให้เกิดผลเป็นการละเมิดอันเดียวกันซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่าผู้กระทำละเมิดดังกล่าวต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วมแต่ในกรณีการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้เนื่องจากตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวเจ้าหน้าที่บางคนจะต้องรับผิดชอบสูงเกินส่วนของการกระทำและหากไม่สามารถเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่คนหนึ่งคนใดรับผิดชอบได้ภาระการชดเชยค่าสินไหมทดแทนก็จะตกอยู่กับเจ้าหน้าที่ที่เหลือซึ่งไม่เป็นธรรมเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้นพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายพิจารณากำหนดความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่โดยแยกความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละคนออกจากกันว่าแต่ละคนควรต้องรับผิดชอบใช้เป็นเงินเท่าใดเจ้าหน้าที่คนใดได้ชดเชยส่วนของตนไปแล้วก็พ้นความรับผิดไป

หากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่และก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นผู้เสียหายก็ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 กำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายไว้ 2 แนวทาง คือ แนวทางที่หนึ่งผู้เสียหายอาจฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรตุลาการเป็นผู้วินิจฉัยว่าหน่วยงานของรัฐฝ่ายบริหารต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือไม่

จำนวนเท่าใดแนวทางที่สองผู้เสียหายสามารถร้องขอให้หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นฝ่ายบริหารชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนโดยตรงซึ่งเป็นไปตามหลักการเยียวยาความเสียหายโดยฝ่ายปกครอง⁵⁰

3.5 จรรยาบรรณที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดา

ความหมายของจริยธรรมและจรรยาบรรณถ้าบุคคลทั่วไปได้ยินคำว่า จริยธรรม (Ethics) ก็จะคิดถึงอะไรก็ตามหรือพฤติกรรม การกระทำซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงาม คุณงามความดี การมีคุณธรรม ความเมตตา กรุณา การมีศีลธรรม การกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมจริยธรรม เกี่ยวพันกับการปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นให้คนประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ละเว้นความชั่ว ซึ่งมีรากฐานมาจากคำว่า “จริย หรือ จริยา” ซึ่งหมายถึงความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ ถ้าใช้รวมกับคำอื่น เช่น จริยศึกษา ธรรมจริย ฯลฯ

ตามความหมายตามพจนานุกรมฯ พ.ศ. 2539 “จริยธรรม” คือธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติ ศีลธรรมกฎศีลธรรม จริยธรรม

ในความหมายของพระพุทธศาสนา พระราชมนี ให้ความหมายของจริยธรรม หมายถึง “มรรค” มรรคเป็นวิถีทาง จริยธรรมเป็นการปฏิบัติ เพื่อเข้าถึงจุดหมาย คือการทำให้หมดปัญหา “จริยธรรม” หรือ “จรรยาบรรณ” มีเป้าหมายอย่างเดียวกัน คือต้องการให้คนแต่ละคน หรือองค์กรต่าง ๆ มีแนวปฏิบัติ และการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม หรือการประพฤติดีประพฤติชอบทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลและดุลยพินิจจึงเกิดคำถามต่อมาว่า “อะไรคือถูกและผิด ดีและเลว” ในอีกแนวความคิดหนึ่งมีความเห็นว่า ได้แก่การกำหนดว่าอะไรคือสิ่งที่ “ถูกต้อง” (Right) “เหมาะสม” (Proper) “ยุติธรรม” (Justice) ซึ่งจะใช้กรณีที่พูดถึงจริยธรรมของผู้บริหารเน้นที่ความสัมพันธ์ของบริษัท หรือ องค์กรธุรกิจต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ

ศาสตราจารย์ ธานีทร กรัยวิเชียร ได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศอังกฤษสามารถดำรงมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมที่สูงส่งเอาไว้ได้ตลอดมา คือ ชาวอังกฤษได้รับการปลูกฝังคตินิยม 7 ประการมาตั้งแต่เด็ก (ข้อ 1-7) และเมื่อบุคคลใดมีคตินิยมทั้ง 7 ประการครบถ้วนก็ถือว่าเป็นผู้ที่มี “Integrity” หมายถึง การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมอันสูงส่ง มีความหมายลึกซึ้งและกว้างขวางมาก และเป็นที่ยอมรับของความถูกต้องทั้งหลายทั้งปวงที่น่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการฝึกอบรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนหรือบุคคลทั่วไปในสังคมไทย

⁵⁰ ปกรณ์ นิลประพันธ์, *สาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539*, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2556, จาก http://www.lawreform.go.th/lawreform/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=12

ให้มีคตินิยมครบทั้ง 7⁵¹ ประการ และการฝึกอบรมเด็กไทย ควรเพิ่มคตินิยมอีก 5 ประการ (ข้อ 8–12) เพื่อให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมอันดีและสภาพของสังคมไทยซึ่งคตินิยม 12 ประการ คือ

- 3.5.1 สัจจะ พุคความจริง (Truth)
- 3.5.2 ความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty)
- 3.5.3 ความระลึกในหน้าที่ (Sense of Duty)
- 3.5.4 ความอดกลั้น (Patience)
- 3.5.5 ความเป็นธรรม (Fair Play)
- 3.5.6 ความเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Consideration for Others)
- 3.5.7 เมตตาธรรม (Kindness)
- 3.5.8 ความกตัญญูตเวที (Gratitude)
- 3.5.9 ความสภามนุชนาวล (Politeness)
- 3.5.10 ความคารวะต่อผู้มีอาวุโส (Respect for Elders)
- 3.5.11 รักษาคำพูด รักษาสัญญา (promise)
- 3.5.12 จิตสำนึกสาธารณะเสียสละเพื่อส่วนรวม (Public Conscience)

ส่วนคำว่า จรรยาบรรณ เรามักจะได้ยินใช้คู่กับอาชีพต่าง ๆ เช่น จรรยาบรรณแพทย์ จรรยาบรรณครู จรรยาบรรณของนักบัญชี จรรยาบรรณนักหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

สภามหาวิทยาลัย ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “จรรยาบรรณ” หมายถึง หลักความประพฤติอันเหมาะสมแสดงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ ที่กลุ่มบุคคลแต่ละสาขาอาชีพ ประมวลขึ้นไว้เป็นหลักเพื่อให้สมาชิกในสาขาวิชาชีพนั้น ๆ ยึดถือปฏิบัติ เพื่อรักษาชื่อเสียง และส่งเสริมเกียรติคุณของวิชาชีพของตน⁵²

นอกจากนี้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2550 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2550⁵³ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2550 ได้กำหนดความหมายของ “คุณธรรม” ว่า หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์เป็นความดีงาม เป็น

⁵¹ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, *คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2550), 10-13.

⁵² กัลยาณี สุธสมบัติ, *จริยธรรมในการบริหาร: สื่อการสอนวิชาการจัดการสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*, สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก <http://uhost.rmup.ac.th/kanlayanee.so/L3/3-1-1.htm>

⁵³ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 124, ตอนพิเศษ 88ง, (25 กรกฎาคม 2550), 1.

มโนธรรม เป็นเครื่องประคับประคองใจให้เกิดคณธรรมชั่ว ก้าวบาป ฝืนความดีเป็นเครื่องกระตุ้น ผลักดันให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ เกิดจิตสำนึกที่ดีมีความสงบเย็นภายในเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝัง โดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับความต้องการในสังคมไทย และคำว่า “จริยธรรม” ก็หมายถึง กรอบหรือแนวทางอนัตตมที่พึงปฏิบัติซึ่งกำหนดไว้สำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของงาน ความสงบร่มเย็นเป็นสุข ความรักสามัคคีความอบอุ่น มั่นคงและปลอดภัย ในการดำรงชีวิต

นักคิดอย่าง“โสเครตีส” (Socrates) มีความเห็นว่าคุณธรรมที่แท้จริงมีคุณค่าภายในตัวของมัน คือทำให้ผู้ครอบครองความดีเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และ “เพลโต” แนะนำว่าคุณธรรมต้องตั้งอยู่บนความรู้สึบทึบ ยึดถือว่าเป็นคุณธรรม เช่น ความกล้าหาญ ความพอดีความยุติธรรม และศาสนิกจะไม่เป็นคุณธรรม หากสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นยังไม่มีความรู้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ สังคมที่คนในสังคมไม่มีคุณธรรมจริยธรรม ก็จะเป็นสังคมไร้ระเบียบ มีการเบียดเบียนละเมิดและขัดแย้งกัน⁵⁴

ดังนั้น“คุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคล”⁵⁵ จึงหมายถึงสภาพคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ของปัจเจกบุคคล การมีคุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคล มีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากหลักการสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาธิปไตยมีความเสี่ยงต่อการทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม ถ้าสมาชิกในสังคมขาดคุณธรรม โดยจำแนกคุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคลในสังคมประชาธิปไตยออกเป็นสองส่วนคือ “การมีคุณสมบัติของมนุษย์ที่ดี”⁵⁶ และ “การเป็นประชาชนที่ดีในสังคมประชาธิปไตย”

ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า “จริยธรรม” คือ คุณสมบัติที่ประพฤติได้ จะเกิดความงดงาม หรือความสง่างามในสายตาผู้อื่น เป็นความงดงามทางจิตใจ วาจา และพฤติกรรม นำไปสู่ความร่วมมือการช่วยเหลือเกื้อกูลจากผู้อื่นได้โดยง่าย และด้วยความเต็มใจ ซึ่งสังคมยอมรับ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

⁵⁴ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *คุณธรรมจริยธรรม*, สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556 , จาก

<http://dmsc2.dmsc.moph.go.th/cleangov/knowledge/Ethics.stm>

⁵⁵ *คุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคลในสังคมประชาธิปไตย*, สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก

<http://www.phatrsamon.spaces.live.com/blog/cns!2F0115457EAA49BC!959.entry>

⁵⁶ กิตติยา โสภณโกศล, “คุณธรรม” “จริยธรรม” และการดำรงอยู่กับสังคมประชาธิปไตย

(ความหมาย และแนวคิดเชิงทฤษฎี), สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.ombudsman.go.th/>

10/ethical/ethical0.pdf

และ “จรรยาบรรณ” คือ กรอบหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามของการประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ หรือรูปแบบในการดำรงตนของคนในกลุ่ม สังคม หมู่คณะ หรือองค์กรต่าง ๆ ซึ่งนอกเหนือจากการแสดงออกในแนวทางที่ถูกต้องที่สังคมยอมรับแล้ว การมีจิตสำนึกที่ดี มีจิตใจงาม มีความเมตตา โอบอ้อมอารี ซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ประกอบสัมมาอาชีพ หรือ การดำรงตนที่จะส่งผลต่อชื่อเสียง เกียรติยศ และความมีคุณธรรมของแต่ละบุคคล หรือ ผู้ประกอบการหรือกลุ่มสังคมนั้น ๆ ที่สามารถจะมองเห็นเป็นรูปธรรมได้

โดยการลงโทษผู้ประพฤติดิจจริยธรรม หรือจรรยาบรรณนั้น จะมีความเห็นที่แตกต่างกัน ฝ่ายหนึ่งมองว่า “วินัย” กับ “จริยธรรม หรือ จรรยาบรรณ” เป็นเรื่องเดียวกัน จึงออกเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับ และ “ต้องปฏิบัติตาม” หากผู้ใดประพฤติดหรือละเมิดจะถูกลงโทษตามลักษณะความผิดหรือกฎเกณฑ์การลงโทษที่กำหนดไว้ แต่อีกแนวความคิดหนึ่งมองว่า “จริยธรรม หรือ จรรยาบรรณ” เป็นเรื่อง “พึงปฏิบัติ หรือควรปฏิบัติ” ด้วยความสมัครใจไม่มีลักษณะเป็นการบังคับ ไม่มีบทลงโทษกำหนดไว้ แต่การลงโทษผู้ฝ่าฝืน “จริยธรรม หรือจรรยาบรรณ” คือการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) เช่น การถูกสังคมรังเกียจ การถูกตำหนิต่อเตียน หรือถูกคนในสังคมปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการประพฤติปฏิบัติในลักษณะการกระทำนั้น ๆ หรืออีกนัยหนึ่งมักจะนิยมใช้คำว่า “จำเลยทางสังคม” ส่วน “วินัย” ซึ่งมีบทลงโทษ ด้วยนั้นจะแยกไว้อีกกลุ่มหนึ่งและมีบทลงโทษที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน

ดังนี้ ตามระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551 จึงจัดให้มีการประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. และรวมไปถึงเจ้าหน้าที่ภายในสำนักงาน ป.ป.ช. เอาไว้ซึ่งเป็นจำเป็นที่ กรรมการ ป.ป.ช. ข้าราชการ และลูกจ้างในหน่วยงาน พึงต้องระลึกไว้เสมอ และเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีจรรยาบรรณที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป มีจริยธรรมในการดำรงตน รักษาภาพลักษณ์ของหน่วยงาน ชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการไม่ให้เสื่อมเสียซึ่งรวมไปถึงจริยธรรมในการไต่สวน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทำการตรวจสอบ วินิจฉัย ไต่สวน และชี้มูลกรณีการทุจริตของผู้บริหารระดับสูงไปจนถึงนักการเมือง ซึ่งจะต้องมีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ ซื่อสัตย์ เป็นธรรม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น หากฝ่าฝืนระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551 นี้แล้ว ให้ถือว่าเป็นความผิดทางวินัย และให้ดำเนินการทางวินัยโดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ

ทุจริตแห่งชาติว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
แล้วแต่กรณี และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) ในหมวด 11 มาตรา 125 ก็ได้วางบท
กำหนดโทษไว้เช่นกัน

บทที่ 4

ศึกษาสภาพปัญหาในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหา ในผลของคำวินิจฉัยของ ป.ป.ช.

4.1 ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาตามกฎหมาย ป.ป.ช.

ในปัจจุบันพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 81/1 ได้กำหนดการเยียวยาไว้เฉพาะแต่กรณีการร่ำรวยผิดปกติเท่านั้น ทั้งที่ในส่วนที่กฎหมาย ป.ป.ช. ได้กำหนดความผิดเรื่องการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมให้เป็นความผิดในฐานะทุจริตต่อหน้าที่เพิ่มเติมนั้นก็ยังไม่มีการถึงเรื่องดังกล่าวเช่นกัน จึงมีปัญหาต่อไปว่าในกรณีการรับรองและคุ้มครองสิทธิในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าการกระทำไม่เป็นผิดแต่คณะกรรมการได้ชี้มูลความผิดไป ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับความเป็นธรรม นั้นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น จะได้รับการเยียวยาจากผลที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องรวมไปถึงได้รับความเสมอภาคอย่างไร สิทธิและสถานะของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เป็นมนุษย์รวมไปถึงการกลับเข้าสู่สังคมหน้าที่และตำแหน่งของงานของผู้กล่าวหาว่าจะกลับมาเป็นเช่นไร ซึ่งในกรณีดังกล่าวจึงมีเพียงแต่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เท่านั้นที่ได้วางหลักบทบัญญัติเอาไว้ ทั้งนี้ยังเป็นประเด็นอีกว่าการเยียวยาดังกล่าวต้องไปร้องต่อศาลใด ใครเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ และการชดเชยการเยียวยาจะเรียกร้องได้จากที่ใด ซึ่งอาจมีอำนาจเกี่ยวพันระหว่างศาลยุติธรรมและศาลปกครองว่าใครเป็นผู้มีหน้าที่ดังกล่าว และในกรณีที่ผู้เสียหายมิได้โต้แย้งก็ยังเป็นประเด็นอีกว่าจะต้องขึ้นศาลใด ข้อเท็จจริงทางอาญาผูกพันศาลปกครองหรือไม่

ซึ่งสถิติผลการดำเนินการจำแนกตามที่มาของเรื่องหรือลักษณะของเรื่องกล่าวหาเรียงเรียนประจำปี พ.ศ. 2553 (มกราคม-ธันวาคม 2553) เป็นเรื่องที่ยกมาทั้งสิ้น 6,773 เรื่อง โดยเป็นเรื่องการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมกระทำ

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542
ปรากฏผลดังต่อไปนี้⁵⁷

- 4.1.1 เรื่องคำสั่งดำเนินการสะสม จำนวน 6,773 เรื่อง
- 4.1.2 รับเรื่องเข้ามาใหม่ จำนวน 3,067 เรื่อง
- 4.1.3 รวมรับดำเนินการ จำนวน 9,840 เรื่อง
- 4.1.4 ดำเนินการเสร็จ จำนวน 1,458 เรื่อง จำแนกเป็น
 - 4.1.4.1 ชี้มูลความผิดเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 97 เรื่อง ดังนี้
 - 1. มีความผิดทางวินัยและอาญา จำนวน 50 เรื่อง
 - 2. มีความผิดอาญา จำนวน 34 เรื่อง
 - 3. มีความผิดทางวินัย จำนวน 10 เรื่อง
 - 4. ร่ำรวยผิดปกติ 3 เรื่อง
 - 4.1.4.2 ให้ข้อกล่าวหาตกไป จำนวน 1,033 เรื่อง
 - 4.1.4.3 ไม่รับหรือ ไม่ยกขึ้นพิจารณา จำนวน 200 เรื่อง
 - 4.1.4.4 ส่งให้หน่วยงานอื่นดำเนินการ จำนวน 128 เรื่อง จำแนกเป็น
 - 1. ส่งเรื่องให้ต้นสังกัดของผู้ถูกกล่าวหาหรือพนักงานสอบสวนดำเนินการ ตามประกาศ คปค. ฉบับที่ 31 ข้อ 6 จำนวน 44 เรื่อง และปรากฏข้อมูลในส่วนที่ต้นสังกัดของผู้ถูกกล่าวหา และพนักงานสอบสวนได้ ดำเนินการ จำนวน 41 เรื่อง ดังนี้
 - 1) ต้นสังกัดของผู้ถูกกล่าวหาตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยแล้วและอยู่ระหว่างการสอบสวน จำนวน 22 เรื่อง
 - 2) ต้นสังกัดของผู้ถูกกล่าวหาตั้งลงโทษทางวินัยแล้ว จำนวน 3 เรื่อง
 - 3) อยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน จำนวน 11 เรื่อง
 - 4) พนักงานสอบสวนส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ และพนักงานอัยการสั่งฟ้องคดีต่อศาลแล้ว จำนวน 3 เรื่อง
 - 5) อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี จำนวน 1 เรื่อง
 - 6) ศาลออกหมายจับ จำนวน 1 เรื่อง
 - 2. ส่งเรื่องคืนพนักงานสอบสวน เนื่องจากไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จำนวน 81 เรื่อง

⁵⁷สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่ ประจำปี พ.ศ. 2553 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, (กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ, 2554), 33.

3. ร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อดำเนินคดีกับผู้เสนอราคาต่อพนักงานสอบสวนตามนัย มาตรา 14 (2) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 จำนวน 3 เรื่อง

4.1.5 คงเหลืออยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 8,382 เรื่อง

4.1.6 คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติชี้มูลความผิดทางวินัยและหรืออาญาหรือร้าย

ผิดปกติ จำนวน 97 เรื่องดังกล่าว และสำนักงาน ป.ป.ช. ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1.6.1 ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยกับผู้ถูกกล่าวหา จำนวน 10 เรื่อง

4.1.6.2 ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีอาญาในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีกับผู้ถูกกล่าวหา จำนวน 32 เรื่อง

4.1.6.3 ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยและไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีอาญาในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีกับผู้ถูกกล่าวหา จำนวน 47 เรื่อง

4.1.6.4 คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน จำนวน 3 เรื่อง

4.1.6.5 ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวน 2 เรื่อง

4.1.6.6 ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยและไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีอาญาในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีกับผู้ถูกกล่าวหาและไปยังอธิบดีกรมที่ดินและสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเพื่อดำเนินการเพิกถอนหรือขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิหรือเอกสารสิทธิที่ดินจำนวน 3 เรื่อง

ซึ่งเรื่องกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติว่าการกระทำเป็นความผิดทางวินัยและ หรืออาญา จำนวน 16 เรื่อง และจากที่ผู้เขียนได้สอบถามข้อมูลอัตราการถูกฟ้องกลับของสำนักงาน ป.ป.ช. คณะกรรมการ ป.ป.ช. และเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. เนื่องจากสำนักงานมีการแบ่งจ่ายงานกระจายไปยังสำนักต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบข่ายรับผิดชอบทั้งสำนักงานได้สวนการทุจริตภาคการเมือง สำนักได้สวนการทุจริตภาครัฐ สำนักได้สวนการทุจริตภาครัฐวิสาหกิจ สำนักคดี เป็นต้น แม้จะมีการให้เจ้าหน้าที่ที่รับเรื่องแต่ละคนแจ้งยอดที่ตนได้รับและขั้นตอนการดำเนินการ แต่ก็ยังมิได้มีการรวบรวมอย่างเป็นทางการว่า มีอัตราการถูกฟ้องกลับเป็นจำนวนเท่าใด การจัดเก็บข้อมูลการดำเนินคดีและการดำเนินการทางวินัยของสำนักคดีจึง

เป็นเพียงการขอความร่วมมือในการประสานงานเป็นรายครั้งเท่านั้น หรือเกิดจากความล่าช้าในการส่งรายงานกรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติชี้มูลความผิดแล้ว หน่วยงานผู้รับผิดชอบได้จัดส่งรายงานพร้อมทำความเข้าใจไปยังผู้บังคับบัญชา เพื่อดำเนินการต่อไป หรือในส่วนของผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด หรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน รวมไปถึงอัยการสูงสุดบางส่วน ไม่ได้ทำการแจ้งผลการดำเนินการในการลงโทษมายังสำนักงาน ป.ป.ช. จึงเป็นปัจจัยทำให้หน่วยงานยังไม่สามารถรวบรวมผลได้ครบทั้งหมด ดังนี้ ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่าง ของสำนักคดีที่ได้จัดแยกไว้ เป็น คดีปกครอง และ คดีอาญา ซึ่งผู้เขียนได้แยกไว้ในภาคผนวก ก. เรื่องที่ถูกฟ้องในสำนักคดี แล้วนั้น

จากตารางในภาคผนวก ก. ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ แม้จะมีบางส่วนที่จะมีคำพิพากษาไปแล้ว ก็เป็นกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษายกฟ้อง โดยเรื่องที่ถูกกล่าวหาฟ้องนั้น จะเป็นในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ชี้มูลความผิดต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาจึงฟ้องต้นสังกัดที่ได้ดำเนินการทางวินัย พร้อมกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในขณะทำงานของคดีนั้น ๆ ต่อศาลปกครองเนื่องจากตนได้รับการลงโทษจากหน่วยงานที่ตนได้สังกัดอยู่ ภายหลังจากถูกคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิด และในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดเห็นว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. และเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินการไต่สวนโดยไม่ชอบ หรือไม่เป็นธรรม ก็จะไปฟ้องต่อศาลอาญาเพื่อเอาผิด ต่อตัวคณะกรรมการ ป.ป.ช. และเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. นั้น ๆ

4.2 ผลทางกฎหมายในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำผิด

คดีพิพาทที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐให้รับผิดชอบละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่พ.ศ. 2539 อาจอยู่ในอำนาจของศาลปกครองหรือศาลยุติธรรมก็ได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นถ้าการกระทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎคำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งอื่นศาลปกครองก็จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แต่ถ้าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิได้เกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายก็จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมตามนัยมาตรา 271 ของ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 (มาตรา 223 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550)⁵⁸

ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ แบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

4.2.1 ความรับผิดชอบจากการกระทำละเมิดทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ได้แก่ ความรับผิดชอบจากการกระทำละเมิดที่มีสาเหตุจากการปฏิบัติหน้าที่ ในฐานะเจ้าหน้าที่ เป็นความรับผิดชอบในฐานะบุคคลธรรมดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ซึ่งประกอบด้วย การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย

4.2.2 ความรับผิดชอบจากการกระทำละเมิดทางปกครอง

ได้แก่ การกระทำละเมิดที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ตาม พรบ.จัดตั้งศาลปกครอง ปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (3) ซึ่งได้แก่ การกระทำละเมิด อันประกอบด้วยเหตุ ดังนี้

4.2.2.1. ผู้กระทำละเมิดเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ

4.2.2.2. เหตุละเมิดเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งอาจจำแนกได้เป็น 3 กรณี คือ

1. เกิดจากการกระทำในการใช้อำนาจตามกฎหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่
2. เกิดจากการออก คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น
3. เกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ
4. เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร

4.2.3 สิทธิในการฟ้องคดีละเมิดเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ต่อศาลปกครอง

การใช้สิทธิฟ้องคดีกรณีละเมิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ต่อศาลปกครอง ต้องเข้าเงื่อนไขตามที่ พ.ร.บ. ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 กำหนดไว้ กล่าวคือ

4.2.3.1 มาตรา 5 หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดให้ถือว่า กระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง

⁵⁸ คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 250/2545 และ คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 566/2545

4.2.3.2 มาตรา 6 ถ้าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในการนั้นเป็นการเฉพาะตัว ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง แต่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้

4.2.3.3 มาตรา 8 ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

สิทธิ เรียกให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่งจะมีได้เพียงใดให้คำนึงถึงระดับ ความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณีเป็นเกณฑ์โดยมิต้องให้ ใช้เต็มจำนวนของความเสียหายก็ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวม ให้หักส่วนแห่งความรับผิดชอบดังกล่าวออกด้วย

ในกรณีที่การละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน มิให้นำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาใช้บังคับและเจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตนเท่านั้น

4.2.4 การออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดเชย และมาตรการบังคับทางปกครอง

4.2.4.1 มาตรา 10 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดหรือไม่ ถ้าเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ให้นำบทบัญญัติมาตรา 8 มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้ามิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ทั้งสองประการตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน และกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบแต่กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้วเห็นว่าต้องรับผิดชอบ ให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีกำหนดอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง

4.2.4.2 มาตรา 12 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา 8 หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐตามมาตรา 10 ประกอบกับมาตรา 8 ให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระเงินดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด

4.2.4.3 มาตรการบังคับทางปกครอง

1. ผู้เสียหาย อาจยื่นคำร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ โดยไม่ต้องฟ้องคดี ตามมาตรา 12 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา 8 หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐตามมาตรา 10 ประกอบกับมาตรา 8 ให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระเงินดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด

2. วิธีการบังคับให้ชำระเงิน เป็นไปตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

มาตรา 57 คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้ใดชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระโดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่มีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือน เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วน

วิธีการยึด การอายัดและการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ส่วนผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4.3 ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายกับมาตรการการเยียวยาตามกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

4.3.1 หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกิดขึ้น เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่ต้นในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการเพิ่มสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนมากอย่างที่ไม่เคยมีรัฐธรรมนูญฉบับใดเคยมีมาก่อนเท่าที่ผ่านมา และในส่วนสิทธิในทางอาญาของประชาชนก็ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมเป็นอันมาก อันเป็นผลให้ต้องมีการดำเนินการแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และเนื่องด้วยปัจจุบันการดำเนินการแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ยังมีได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญเท่าที่ควร จึงมีปัญหว่า แล้วสิ่งที่รัฐธรรมนูญมีบัญญัติคุ้มครองสิทธิในทางอาญาของประชาชนนั้นจะมีผลคุ้มครองประชาชนได้จริงเพียงใดจากที่กล่าวมาข้างต้นและ

บทบัญญัติมาตรา 245 และมาตรา 246 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับรองสิทธิในการได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีทางอาญาแล้วถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีหากปรากฏตามคำพิพากษานั้นถึงที่สุดแล้วในคดีนั้น ว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ดังนั้น เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิในทางอาญาของประชาชน โดยเฉพาะ

ในปี พ.ศ. 2544 ได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

4.3.1.1 การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาผู้เสียหายคือ บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ทั้งนี้ผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนได้ต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความดังต่อไปนี้

1. ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287
2. ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
 - 1) หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึงมาตรา 294
 - 2) หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 300
 - 3) หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึงมาตรา 305
 - 4) หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา มาตรา 306 ถึง

มาตรา 308

4.3.1.2 การจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย มีเงื่อนไขดังนี้

1. เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ
 2. ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีและ
 3. ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้อง
- ในระหว่างดำเนินคดีหรือปรากฏตามคำพิพากษานั้นถึงที่สุดแล้วในคดีนั้น ว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย มีดังนี้

- 1) ค่าทดแทนการถูกคุมขังให้คำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา
- 2) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลรวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี
- 3) ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายและความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดีจำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

4.3.2 หลักการสิทธิเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สิทธิที่จะได้รับการชดเชยในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญา

การเยียวยาผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับผลกระทบทางร่างกายและจิตใจจากการกระทำผิดอาญาของบุคคลอื่น โดยที่ตนไม่ได้มีส่วนกระทำผิดนั้นเป็นแนวคิดในการสงเคราะห์ระหว่างคนในสังคมเดียวกันและแนวคิดเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การที่รัฐปล่อยให้มีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นถือว่าเป็นความบกพร่องในหน้าที่ของรัฐ อย่างไรก็ตามการเยียวยาโดยรัฐก็ทำได้กระทำในทุกกรณีไม่จำกัดอยู่เฉพาะกรณีที่ผู้เสียหายไม่สามารถได้รับการเยียวยาโดยทางอื่น รัฐจึงต้องมีหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือ นอกจากนี้รัฐยังได้เบี้ยหรือเรียกคืนเอาจากผู้ที่เป็นต้นเหตุให้เกิดความเสียหายนั้นได้จึงไม่น่าเป็นภาระแก่รัฐมากเกินไป⁵⁹ ส่วนแนวทางในการชดเชยนั้นโดยทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาลหรือการรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายค่าขาดประโยชน์ที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้เงินชดเชย⁶⁰ และอาจรวมถึงการกระทำอื่นที่ถือว่าเป็นการเยียวยาด้วย⁶¹

4.3.3 สิทธิได้รับการชดเชยของจำเลยที่ถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีการที่รัฐธรรมนูญ

บัญญัติให้รัฐต้องจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตลอดจนสิทธิต่าง ๆ ที่จำเลยต้องเสียไปเพราะถูกดำเนินคดีอาญาและถูกขังระหว่างการพิจารณาคดีเมื่อปรากฏต่อมาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามคำพิพากษาของศาลนั้น แสดงให้เห็นว่าเป็นการยอมรับความผิดพลาดในการดำเนินคดีอาญาของรัฐซึ่งมีโอกาสเกิดขึ้นได้โดยผู้บริสุทธิ์ต้องพลัดหลงเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมโดยไม่จำเป็น การแก้ไขเยียวยาผู้บริสุทธิ์จึงเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบในความผิดพลาดที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะเป็น การแก้ปัญหาที่ปลายเหตุก็ตาม นอกจากนั้นยังเป็นการควบคุมให้รัฐมีความระมัดระวังในการ

⁵⁹รายงานการประชุมคณะกรรมการสิทธิการข่างรัฐธรรมนูญ, 26 เมษายน 2540, 13-14.

⁶⁰รายงานการประชุมคณะกรรมการสิทธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ, 22 มิถุนายน 2540, 7/1.

⁶¹รายงานการประชุมคณะกรรมการสิทธิการข่างรัฐธรรมนูญ, 26 เมษายน 2540, 14.

ดำเนินคดีอาญามากขึ้น และสอดคล้องกับหลักสากล⁶² เงื่อนไขของการได้รับสิทธินี้จำเลยต้องเป็นผู้ที่ถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีและปรากฏข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติตามคำพิพากษาของศาลว่า

4.3.3.1 จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดนั้นหรือ

4.3.3.2 การกระทำของจำเลยไม่ได้เป็นความผิด

ซึ่งไม่รวมคดีที่ยกฟ้องเพราะเหตุผลทางวิธีพิจารณาความหรือเหตุผลในทางเทคนิคที่ไม่เกี่ยวกับสาระแห่งคดีหรือยกฟ้องเพราะเหตุยกประโยชน์แห่งความสงสัย⁶³ หากรัฐต้องจ่ายทุกกรณีย่อมกระทบต่อกระบวนการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้เนื่องจากเจ้าพนักงานจะไม่กล้าใช้อำนาจ อย่งไรก็ตาม มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมไทยนั้นเป็นระบบกล่าวหาโจทก์ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่ค่อยได้รวบรวมพยานหลักฐานของผู้ต้องหาเมื่อถึงชั้นศาลศาลก็จะพิจารณาพยานโจทก์เป็นหลัก หากไม่สามารถพิสูจน์จนสิ้นสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดแล้วศาลก็จะยกฟ้องเพราะเหตุแห่งความสงสัยนั้นมีน้อยมากที่ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดหากต้องการให้สามารถคุ้มครองสิทธิของจำเลยได้จริงต้องทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสมอภาคในการรับฟังพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นสอบสวนจนพิจารณาคดีในชั้นศาล⁶⁴

4.3.4 สิทธิได้รับการชดเชยของผู้ต้องขังที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่นั้นแต่เดิมพนักงานอัยการมีสิทธิยื่นคำร้องเฉพาะในกรณีตนมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิมเท่านั้น ซึ่งเป็นการให้อำนาจพนักงานอัยการอย่างจำกัดและไม่สอดคล้องกับหลักสากลที่รัฐต้องทบทวนการกระทำที่ผิดพลาดรัฐธรรมนูญจึงเปิดโอกาสให้พนักงานอัยการเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐในการแก้ไขการกระทำที่ผิดพลาดโดยการร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่แต่การใช้อำนาจดังกล่าวเฉพาะที่เป็นคุณต่อจำเลยเท่านั้น⁶⁵ ส่วนผู้ต้องโทษในคดีเดิมและบุคคลผู้มีส่วนได้เสียยังคงมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้เช่นเดิมนอกจากนั้นรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้ต้องจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายและบรรดาสีทธิต่าง ๆ ที่เสียไปเพราะคำพิพากษาในคดีเดิมนั้นคืนด้วยในคำพิพากษาฎีกาที่ 180/2490 คดีลักทรัพย์ที่มีอัตราโทษอยู่ในอำนาจของศาลแขวงแม้พนักงานอัยการจะขอให้ใช้ทรัพย์สินที่ลักมาราคามากมายเท่าใดศาลแขวงก็มีอำนาจพิจารณา

⁶² รายงานการประชุมคณะกรรมการการก่งรัฐธรรมนูญ, 26 เมษายน 2540, 13-14.

⁶³ เรื่องเดียวกัน, 13-14.

⁶⁴ ไพโรจน์ พลเพชร, โครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), 146.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, 147.

4.3.5 สิทธิได้รับการชดเชยของจำเลยที่ถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี

มาตรการบังคับโดยการคุมขังเป็นมาตรการที่มีความจำเป็นต่อกระบวนการดำเนินคดีและมักถูกนำมาใช้ด้วยจุดมุ่งหมาย 3 ประการคือเพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อยเพื่อประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยและเพื่อประกันการบังคับโทษ⁶⁶ จริงอยู่ว่ามาตรการบังคับที่ว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะภายใต้แนวคิดที่ว่าประโยชน์รัฐย่อมสำคัญกว่าข้อปัจเจกชนอย่างไรก็ตามการใช้มาตรการบังคับนั้นมักก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่เสมอ หากการใช้มาตรการบังคับมิได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ทั้งสามประการ

หลักการที่เป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาคือ หลักที่ว่ารัฐไม่อาจลงโทษผู้กระทำผิดโดยปราศจากการพิจารณาคดีอย่างถูกต้องแท้และชอบธรรม⁶⁷ และถือเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocent) จนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดเมื่อใดก็ตามที่มาตรการบังคับถูกใช้แล้วเส้นจนกลายเป็นการลงโทษ หลักการสำคัญย่อมถูกกระทบกระเทือน⁶⁸ กระบวนการยุติธรรมที่ดีจึงต้องสามารถแยกผู้บริสุทธิ์ออกจากผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามแม้กระบวนการยุติธรรมจะมีประสิทธิภาพเพียงใดก็อาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้เสมอจึงต้องมีวิธีการที่จะเยียวยาผู้บริสุทธิ์ที่ต้องพลัดหลงเข้าไปในกระบวนการยุติธรรมจนก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจแม้ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุก็ตาม รัฐธรรมนูญมาตรา 246 ได้ให้สิทธิจำเลยที่ถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนค่าใช้จ่ายตลอดจนสิทธิที่เสียไปกลับคืนใน 2 กรณีเมื่อปรากฏตามคำพิพากษาถึงที่สุดว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า

4.3.5.1 จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือ

4.3.5.2 การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

แต่ในทางปฏิบัติคำพิพากษาของศาลที่ยกฟ้องส่วนใหญ่เป็นคำพิพากษายกฟ้องเพราะเหตุยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยคงมีส่วนน้อยเท่านั้นที่ยกฟ้องเพราะเหตุจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ส่งผลให้มีจำเลยซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์จำนวนน้อยเท่านั้นที่สามารถขอรับการชดเชยได้เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมไทยนั้นยังมีข้อบกพร่องอยู่มากนั่นเอง นับตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวนที่การรวบรวมพยานหลักฐาน ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลร้ายต่อผู้ต้องหาหรือใช้ชนผู้ต้องหา

⁶⁶ ไพโรจน์ พลเพชร, โครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, 149

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, 150

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, 150.

พยานหลักฐานที่เป็นผลดีหรือเป็นประโยชน์กับผู้ต้องหาและพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหา

นอกจากนั้นในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 พนักงานสอบสวนสามารถสอบสวนเพื่อทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาณัติของผู้ต้องหา แสดงว่าพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลร้ายและผลดีรวมทั้งข้อเท็จจริงอื่นที่จะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินคดีของพนักงานอัยการในการใช้ดุลยพินิจในการสั่งคดีหรือใช้แถลงต่อศาลในการลงโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสมกับความผิด⁹⁹ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะรวบรวมแต่พยานหลักฐานในส่วนที่เป็นโทษหรือใช้ยื่นผู้ต้องหา มากกว่าพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหา ส่วนการดำเนินคดีในชั้นศาลนั้นเป็นการต่อสู้คดีแบบเดียวกับทางแพ่ง ซึ่งเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความโดยมีศาลเป็นคนคอยควบคุมกติกาศาลไทยจึงไม่กระตือรือร้นที่จะค้นหาความจริงแต่มีลักษณะวางเฉยโดยปล่อยให้คู่ความเป็นผู้กำหนดข้อเท็จจริงที่จะนำมาพิสูจน์ในศาลแม้หลักกฎหมายจะไม่ได้เป็นเช่นนั้นและเมื่อศาลจะพิพากษาคดีศาลจะเอาข้อเท็จจริงของฝ่ายโจทก์มาเป็นข้อเท็จจริงในการตัดสินคดีมากกว่าของจำเลย หมายถึงฟังพยานโจทก์เป็นหลัก ดังนั้นเมื่อการรับฟังพยานหลักฐานบกพร่องตั้งแต่ต้นกระบวนการ มีแต่พยานหลักฐานที่เป็นโทษต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงยากที่ศาลจะตัดสินว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดแต่ได้กลายเป็นต้นเหตุแห่งความสงสัยทำให้ต้องพิพากษายกฟ้องเหตุแห่งความสงสัยนั้น

หากกระบวนการดำเนินคดีอาญา ยังไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงในคดีอย่างแท้จริงแล้วก็ยากที่มาตรานี้จะบรรลุผลในการคุ้มครองเหยื่อความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมได้ เพราะเมื่อทุกฝ่ายร่วมกันค้นหาความจริงอย่างรอบด้านแล้วก็เชื่อแน่ว่าศาลคงจะสนิทใจมากขึ้นที่จะพิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดและการยกฟ้อง

ด้วยเหตุแห่งความสงสัยก็จะน้อยลง อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญจะไม่มีเจตนารมณ์ที่จะจ่ายค่าชดเชยทุกกรณีแต่ว่าหน่วยงานภาคปฏิบัติโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการบังคับใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 กลับมีความเห็นไปอีกทางหนึ่งว่า “ไม่ว่าศาลจะยกฟ้องด้วยเหตุใดก็ให้หมดเพราะไม่ให้ตีความว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดอย่างเคร่งครัดไม่ว่าด้วยเหตุผลใดอาจเป็นพยานหลักฐานไม่พอฟ้องหรือเหตุใดก็ตาม เราให้ความช่วย

⁹⁹ ไพโรจน์ พลเพชร, โครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, 150.

เหลือในเชิงสวัสดิการว่าเขาพลัดหลงเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมกรณีทั้งสองตามรัฐธรรมนูญใช้ได้ในบริบทสังคมที่กระบวนการยุติธรรมพัฒนาไปถึงขั้นแล้วแต่ของไทยถึงระยะหนึ่งก็ต้องเปลี่ยน⁷⁰

4.3.6 สิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนความเสียหายจากการดำเนินกระบวนการพิจารณา

สิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนความเสียหายจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสิทธิที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) โดยในมาตรา 246 บัญญัติว่า “มาตรา 246 บุคคลใดตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีหากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดโดยคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่มีความผิด บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควรตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะการนั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ” สิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนความเสียหายจากการดำเนินกระบวนการพิจารณานี้เป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริสุทธิ์แต่ทั้งนี้จะได้รับค่าทดแทนต่อเมื่อเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำผิดของจำเลยไม่มีความผิดหากเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น เช่น ยกฟ้องเพราะโจทก์ไม่อาจพิสูจน์ให้สืบสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดเช่นนี้ไม่ได้รับค่าทดแทน สิทธิประการนี้เป็นการยืนยันหลักที่ว่ารัฐต้องรับผิดชอบเมื่อกระทำผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ในชั้นคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญสภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับสิทธิประการนี้ไว้ว่าเป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่จำเลย ซึ่งเป็น เพียงการแก้ไขปัญหาระบบยุติธรรมที่ปลายเหตุและเป็นการเพิ่มภาระให้กับรัฐมากขึ้น ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

⁷⁰ ชาญเชาว์ ไชยานุกิจ, กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2545).

บทที่ 5

ศึกษาแนวทางหรือมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาใน ผลของคำพิพากษาที่ ป.ป.ช. มีคำวินิจฉัยยกฟ้องคดี

5.1 ปัญหาการลงโทษผู้ถูกกล่าวหาในทางอาญาและทางวินัย

การพิจารณาคดีอาญาและการลงโทษทางวินัยมีกระบวนการที่แตกต่างกัน เมื่อบุคคลได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้เข้ารับราชการและดำรงตำแหน่งประเภทสายงาน และระดับตามกฎพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 แล้ว ย่อมจะต้องตกอยู่ในบังคับทั้งกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายอาญา และเมื่อข้าราชการพลเรือนกระทำความผิดวินัยแล้วมักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับคดีอาญาคด้วย ส่วนราชการจึงต้องดำเนินการทั้งทางวินัยและทางอาญาไปพร้อม ๆ กัน พร้อมกันนั้น คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้ถือเป็นหลักในการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยแก่ข้าราชการ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2497 แล้วว่าให้กระทรวง ทบวง กรม เจ้าสังกัด เร่งรัดการสอบสวนพิจารณาให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว ไม่ควรปล่อยไว้ให้เรื่องค้างคั่งอยู่เป็นเวลานาน⁷¹

หากปรากฏว่าการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยก็ยังคงมีความล่าช้าอยู่ โดยมักจะรอฟังผลการดำเนินทางคดีอาญาก่อน ซึ่ง ก.พ. พิจารณาแล้วเห็นว่า การดำเนินการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัย กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนได้กำหนดอำนาจหน้าที่และวิธีการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากการดำเนินคดีอาญาอยู่แล้ว การสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยจึงไม่จำเป็นที่จะต้องรอฟังผลทางคดีอาญาแต่อย่างใด เพราะถึงแม้เรื่องนั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจะมีความเห็นแตกต่างไป ผู้พิจารณาโทษทางวินัยก็ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใดไม่ ถ้าการกระทำนั้นได้ทำไปโดยถูกต้องตามกฎหมายและกระทำไปโดยสุจริต มิได้มุ่งให้เกิดผลเสียหายซึ่งเรื่องนี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานไว้หลายเรื่อง⁷² ต่อมา มีส่วนราชการหรือมายัง ก.พ. ว่าในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาสั่งไม่ลงโทษข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยไปแล้ว โดยเห็นว่าหลักฐานไม่เพียงพอที่จะลงโทษได้แต่ภายหลังศาลได้พิพากษาลงโทษ

⁷¹ มติ ครม. ว.41/2497 ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2497.

⁷² มติ ก.พ.ว.4/2509 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2509.

ข้าราชการผู้นั้นในทางอาญาในกรณีที่ต้องหานั้น แต่ให้รอการลงโทษไว้ เช่นนี้ จะต้องปฏิบัติประการใดนั้น เรื่องนี้ ก.พ. พิจารณาแล้วลงมติให้แจ้งกระทรวง ทบวง กรม ทราบเพิ่มเติมว่า มติ ก.พ. ตามนัยหนังสือเวียน ก.พ. ดังกล่าว ทั้งคำปรารภและเหตุผลที่ชี้แจงไป มุ่งหมายถึงกรณีที่มีการสอบสวน มีพยานหลักฐานฟังได้ว่า ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาว่านั้น กระทำผิดวินัยก็ควรพิจารณาโทษทางวินัย ให้เสร็จสิ้นไปโดยไม่ชักช้า แต่ถ้การสอบสวนทางวินัย ยังฟังไม่ได้ว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยเช่นนี้ ผู้นั้นก็ยังคงตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ถูกฟ้องคดีอาญา หรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาอยู่ ซึ่งถ้าไม่ใช่ คดีความผิดลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาทแล้ว แม้ว่าผู้บังคับบัญชาจะเห็นว่ากรณี มลทินหมองไม่ปรากฏชัด ก็ยังให้อำนาจผู้บังคับบัญชาสั่งพักราชการเพื่อรอฟังผลทางคดีอาญาได้ กรณีเช่นนี้จึงสมควรรอการสั่งการเด็ดขาดทางวินัยไว้ก่อน จนกว่าจะทราบผลทางคดีอาญา⁷³

ซึ่งการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัย แต่ข้าราชการพลเรือน ในกรณีที่มีการกระทำเข้า ลักษณะเป็นความผิดทางอาญาดังนั้น กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ได้กำหนด อำนาจหน้าที่และวิธีการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยไว้ต่างหากจากการดำเนินคดีอาญาอยู่แล้ว การสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยจึงไม่จำเป็นที่จะต้องรอฟังผลทางคดีอาญาให้เรื่องล่าช้า ถ้การ สอบสวนทางวินัยยังฟังไม่ได้ว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยหรือแม้แต่จะฟังว่ามีมลทินหมอง ก็ยังไม่ได้ เช่นนี้ ผู้บังคับบัญชาก็ยังมีอำนาจสั่งพักราชการเพื่อรอฟังผลคดีอาญาได้จึงสมควรรอการสั่งการ เด็ดขาดทางวินัยไว้ก่อน จนกว่าจะทราบผลทางคดีอาญา

ในกรณีที่กระทำความผิดวินัยและคดีอาญาว่าเมื่อข้าราชการ กระทำความผิดวินัยและถูกสั่งลงโทษ ทำ ทัณฑ์บนเป็นหนังสือว่ากล่าวตักเตือน หรือยุติเรื่อง ต่อมาในคดีอาญาพิพากษาจำคุกโดยคำพิพากษา ถึงที่สุด เช่นนี้ ส่วนราชการจะต้องดำเนินการประการใดนั้น ก.พ. พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้แม้จะมี กฎหมายว่าด้วยการล้างมลทินออกมาใช้บังคับทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับการล้างมลทินแล้วแต่เมื่อ บุคคลดังกล่าวถูกศาลพิพากษาจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลัง แม้จะเป็นเรื่องเดียวกันก็ ตาม ยังสามารถลงโทษทางวินัยฐานกระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้ จำคุกได้ ไม่เป็นการลงโทษทางวินัยซ้ำ เพราะเป็นความผิดคนละฐานกับความผิดที่ถูกดำเนินการ ทางวินัยซึ่งได้รับการล้างมลทินดังกล่าว ดังนั้น ความผิดฐานกระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษ จำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกภายหลังนี้ จึงไม่ได้รับการล้างมลทินแต่อย่างใด⁷⁴

⁷³ มติ ก.พ.ว9/2509 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2509.

⁷⁴ มติ ก.พ.ว13/2547 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2547 (คำวินิจฉัยในทำนองเดียวกัน คำพิพากษาศาล ปกครองสูงสุดที่ อ.370/2550, 18/2551, 138/2551, 390/2551, 401/2551, 425/2551, และ 463/2555).

นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาเรื่องวินัยยังเกี่ยวพันกับกรณีไต่สวนข้อมูลทางวินัยของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อีกด้วย โดยคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้เคยให้ความเห็นไว้โดยสรุป ดังนี้

5.1.1 ก่อนที่พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 ใช้บังคับคณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถดำเนินการไต่สวนข้อมูลทางวินัยตามกฎหมาย ป.ป.ช. ได้ แม้ว่าผู้บังคับบัญชาจะได้สั่งยุติเรื่องหรือลดโทษมูลเดียวกันไปก่อนแล้วก็ตาม

5.1.2 เมื่อพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 ใช้บังคับแล้ว แม้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการไต่สวนข้อมูลทางวินัยและส่งมติของ ป.ป.ช. ไปให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการตามมาตรา 92 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 ก็ตามแต่ผู้บังคับบัญชาก็ไม่อาจดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้นได้อีก⁷⁵ เพราะจะทำให้เกิดปัญหาการลงโทษซ้ำซ้อน

ในกรณีร่ำรวยผิดปกตินั้น กฎหมาย ป.ป.ช. ถือว่าเป็นความผิดทั้งทางอาญาและเป็นความผิดทางวินัยด้วย เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีคำสั่งให้ฟ้อง และศาลรับเรื่องไปแล้ว ในทางอาญาศาลจะยังถือว่าบุคคลผู้นั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ ศาลจะไม่ยึดถือสำนวนของ ป.ป.ช. ที่ได้ทำไว้ก่อนหน้านี้แล้ว แต่จะทำการวินิจฉัยพิจารณาคดีขึ้นใหม่ จึงอาจมีความเป็นไปได้ว่าศาลอาจยกฟ้อง ดังนี้ เมื่อปรากฏว่าศาลมีคำพิพากษายกฟ้องในความผิดทางอาญา จึงไม่ควรที่จะลงโทษทางวินัยกับบุคคลผู้นั้นอีก

5.2 ปัญหาการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาในคดีร่ำรวยผิดปกติ (กรณีมาตรา 81/1)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 81/1 ได้กำหนดการเยียวยาไว้เฉพาะแต่กรณีการร่ำรวยผิดปกติเท่านั้น ทั้งที่ในส่วนที่กฎหมาย ป.ป.ช. ได้กำหนดความผิดเรื่องการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมให้เป็นความผิดในฐานทุจริตต่อหน้าที่เพิ่มเติมขึ้นก็ยังไม่มีมาตรการถึงเรื่องดังกล่าวเช่นกัน จึงมีปัญหาต่อไปว่าในกรณีการรับรองและคุ้มครองสิทธิในกรณีศาลมีคำพิพากษาว่าการกระทำไม่เป็นผิดแต่คณะกรรมการได้ข้อมูลความผิดไป ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับความเป็นธรรม นั้นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น

⁷⁵ ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องเสร็จที่ 234/2552 และที่ 468-469/2552.

จะได้รับการเยียวยาจากผลที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องรวมไปถึงได้รับความเสมอภาคอย่างไร สิทธิและสถานะของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เป็นมนุษย์รวมไปถึงการกลับเข้าสู่สังคมหน้าที่และตำแหน่งของงานของผู้กล่าวหาว่าจะกลับมาเป็นเช่นไร ซึ่งในกรณีดังกล่าวจึงมีเพียงแต่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เท่านั้น

ในกรณีร่ำรวยผิดปกติ ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีความเห็นสั่งฟ้องไปแล้วนั้น ภายหลังปรากฏว่าศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง แต่ตัวของผู้ถูกกล่าวหาได้ถูกลงโทษทางวินัยไปแล้วก่อนคำพิพากษาดัดสน ซึ่งเป็นผลให้เกิดความเสียหายต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาในคดีนั้น ๆ ทั้งในอำนาจตำแหน่งหน้าที่ในการงาน การขาดรายได้ ขาดโอกาสจากการทำงาน และขาดโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งหรือหน้าที่ เนื่องจากกรณีร่ำรวยผิดปกติเป็นความผิดวินัยร้ายแรงมีผลให้ถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออก เมื่อคดีความเกิดขึ้นแล้วจึงเป็นความเสียหายต่อชื่อเสียงหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีการไล่ออก ทำให้ตัวบุคคลนั้น ๆ ถูกตัดสิทธิดังกล่าว จึงเป็นปัญหาว่าบุคคลดังกล่าวที่ภายหลังศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องนั้นจะได้รับการเยียวยาอย่างไร

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพบว่า ในกฎหมายเยอรมันได้มีการกล่าวถึง “สิทธิเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติการขจัดความเสียหาย” และหลักการว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐ โดยการปฏิบัติการขจัดความเสียหายนั้นจะต้องเป็นไปได้ เป็นสิ่งที่คาดหมายจากรัฐโดยสภาพการณ์ความเดือดร้อนเสียหายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจากรัฐได้ และจะต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายประกอบกับบทบัญญัติตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 81/1 วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่มีคำสั่งของศาลอันเป็นที่สุดให้ยกคำร้องของอัยการสูงสุดหรือประธานกรรมการที่ยื่นตามมาตรา 81 และถ้าผู้ถูกกล่าวหามิใช่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และได้ถูกลงโทษทางวินัยไปก่อนโดยอาศัยเหตุที่มีมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าผู้ถูกกล่าวหาร่ำรวยผิดปกติ ให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาสั่งยกเลิกคำสั่งลงโทษและดำเนินการให้ ผู้นั้นได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลสำหรับผู้ถูกกล่าวหานั้น ๆ ในกรณีที่ไม่มีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับดังกล่าว ให้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวห้ามไม่ให้หน่วยงานของรัฐยกอายุความใดขึ้นอ้างอันจะเป็นเหตุให้ไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลดังกล่าวได้” จะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงเรื่องการเยียวยาไว้ หากถูกลงโทษทางวินัยไปก่อนแล้วจะต้องมีการเพิกถอนคำสั่งลงโทษทางวินัยและและคืนสิทธิประโยชน์ในกรณีกลับคืนสู่ตำแหน่ง จึงเป็นปัญหาต่อไปว่า ในการกลับคืนสู่ตำแหน่งนั้นจะกลับคืนสู่สถานะเดิมได้หรือไม่ ในขณะที่ถูกลงโทษทางวินัยในกรณีร่ำรวยผิดปกติเป็นโทษทางอาญา ผลคือจะต้องลงโทษทางวินัยด้วยโดยการปลดออกหรือไล่ออก

ซึ่งกรณีดังกล่าวถือเป็นความผิดร้ายแรงและมักจะเป็นการไล่ออกเสียมากกว่า และในขณะที่โดนลงโทษให้ไล่ออกนั้นทำให้ขาดรายได้ จะคำนวณเงินเพื่อเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายอย่างไร รวมไปถึงการขาดโอกาสจากการที่จะได้รับพิจารณาการเลื่อนขั้นตำแหน่งในขณะนั้นด้วย จากการที่ได้ศึกษามาข้างต้นแล้วผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการปฏิบัติการเพื่อจัดการความเสียหาย ดังนี้

5.2.1 กรณีคำนวณเงินเพื่อเยียวยาชดใช้ค่าเสียหาย จากการขาดรายได้ขณะถูกลงโทษทางวินัย

ผู้วิจัยเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นเรื่องอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ เนื่องจากเมื่อศาลมีคำสั่งว่า ยกฟ้องไปแล้ว บุคคลนั้นก็ควรที่จะได้รับการเยียวยาในการที่ถูกลงโทษทางวินัยไปแล้วด้วย เมื่อบุคคลดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์ก็เสมือนหนึ่งว่าไม่เคยได้รับการลงโทษ หากไม่ได้รับการลงโทษ ในขณะนั้นอยู่ในตำแหน่งใด และมีรายได้ในตำแหน่งนั้นเท่าใด ก็ให้คำนวณรวมตามระยะเวลาตั้งแต่ได้รับการลงโทษไปจนกระทั่งศาลมีคำพิพากษาคัดสินและกลับสู่ตำแหน่งเดิมได้ โดยจำเป็นต้องมีการร่างระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและเกิดความเป็นธรรมอย่างสูงสุดต่อตัวผู้ได้รับความเสียหายนั้น

5.2.2 กรณีการคืนสิทธิประโยชน์ในกรณีกลับคืนสู่ตำแหน่งนั้นในกรณีที่ไม่สามารถกลับคืนสู่สถานะเดิมได้

กรณีที่ไม่สามารถกลับคืนสู่ตำแหน่งได้นั้น มักจะเป็นตำแหน่งใหญ่ซึ่งเมื่อได้รับการลงโทษไปแล้ว อาจมีบุคคลากรในหน่วยงานนั้นดำรงตำแหน่งแทนไปแล้ว หรือในกรณีที่อายุเกินกว่าที่กำหนดให้เข้ารับราชการ เนื่องจากในกระบวนการสู่ชั้นศาลอาจต้องใช้เวลาตรวจสอบพิสูจน์นาน จนอาจทำให้อายุเกินกว่าที่กำหนดไว้ การเยียวยาบุคคลกลุ่มนี้ ก็ควรที่จะมีการร่างระเบียบหรือกฎเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนเช่นกัน ว่าจะให้เยียวยาโดยชดใช้เป็นจำนวนเงินเท่าใด เพื่อความเป็นธรรมต่อตัวผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับการลงโทษไปแล้ว

และในกรณีการเรียกร้องค่าขาดโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง หรือพิจารณาให้ขึ้นตำแหน่งนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะมีการร่างกฎหมายให้ชัดเจนระบุถึงการเรียกร้องค่าขาดโอกาสจากการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องวินิจฉัยเช่นเดียวกับการเรียกร้องให้เยียวยาชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจด้วย

5.3 ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาจากผลการชี้มูลผู้กระทำผิดในกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้อง

5.3.1 ปัญหาเรื่องอำนาจของศาลว่าจะอยู่ภายใต้ศาลใด

กรณีปัญหาว่าเมื่อความเสียหายจากการละเมิดของอำนาจรัฐเกิด ศาลปกครองหรือศาลยุติธรรมที่จะเป็นผู้ที่จะต้องเข้ามาตรวจสอบการละเมิดอันเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐจากการที่ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 223 วรรคสอง ได้ห้ามมิให้ศาลปกครองเข้ามาตรวจสอบในกรณีที่เป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ในการที่องค์กรอิสระอย่าง ป.ป.ช. ได้กระทำไปโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองจึงไม่มีหน้าที่ที่จะเข้ามาตรวจสอบ ซึ่งหากมีการกระทำความผิดหรือกระทำผิดทางวินัย ป.ป.ช. ก็จะมีการตรวจสอบและลงโทษ โดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อทำการสอบสวนในความผิดดังกล่าว ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและรวมไปถึงกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย ซึ่งหากกระทำผิดอันทำให้หน่วยงานต้องรับผิดชอบเจ้าหน้าที่ของรัฐตามหลักความรับผิดชอบของรัฐ อาจจะต้องมีการตรวจสอบและวางมาตรการการลงโทษ เช่น อาจไม่ได้รับการขึ้นเงินเดือน อาจมีการพิจารณาถึงการเลื่อนขึ้นตำแหน่ง เป็นต้น ซึ่งในส่วนของการกรรมการ ป.ป.ช. ก็จะต้องได้รับการตรวจสอบหากกระทำความผิดร้ายแรง เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย หรืออาจต้องตรวจสอบไปถึงการได้มาซึ่งการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. และปัจจุบันได้มีการสรรหาคณะกรรมการ ป.ป.ช. ประจำจังหวัด ซึ่งเมื่อมีการขยายองค์กรให้กว้างขึ้น ก็น่าจะมีปัญหามากขึ้นตามไปด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะมีมาตรการที่รัดกุมและมีบทลงโทษที่ชัดเจน เพื่อที่ผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายจะได้ตระหนักถึงการใช้อำนาจให้เป็นไปในทางที่ชอบอย่างระมัดระวังมากยิ่งขึ้น ทำให้กฎหมายที่ใช้มีความศักดิ์สิทธิ์และมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรมากยิ่งขึ้น

ในเรื่องการเยียวยาความเสียหายที่เป็นตัวเงินนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะเป็นอำนาจของศาลยุติธรรม เนื่องจากการชดเชยค่าเสียหายนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทางแพ่ง โดยอ้างอิงจาก หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ ซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของศาลยุติธรรม โดยให้หน่วยงานยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ตีค่าความเสียหายว่าสำนักงานจะต้องรับผิดชอบ หรือไม่ และจะต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนเท่าใด แล้วให้กระทรวงการคลังเป็นผู้เบิกจ่าย ซึ่งจะต้องมีการวางหลักเกณฑ์ ว่าจะระเบียบรองรับให้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายสอดคล้องกับกฎหมายอื่นที่ได้วางหลักเกณฑ์เอาไว้แล้ว

ในหลักเกณฑ์การเยียวยาของหน่วยงาน ป.ป.ช. นั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางเพื่อให้การติดต่อประสานงานกับทางหน่วยงานยุติธรรมสะดวกยิ่งขึ้น โดยการตั้งหน่วยงานภายในสำนักงาน ป.ป.ช. ขึ้น เพื่อบังคับคดี โดยการเสนอแก้ไขกฎหมาย ป.ป.ช. เพื่อให้หน่วยงานบังคับคดียุติธรรมมีรองรับโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นจะได้มีหน่วยงานเพื่อรองรับและประสานงานกับกระทรวงยุติธรรมในส่วนนี้ นอกจาก ป.ป.ช. จะเป็นหน่วยงานที่ได้รับความเชื่อถือในด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแล้วนั้น ในด้านการเยียวยาก็น่าจะเป็นอีกความสำคัญหนึ่งที่ควรให้ความสนใจ เพื่อความยุติธรรมและความเสมอภาคของบุคคลในสังคมที่ควรได้รับอีกด้วย

5.3.2 ปัญหาเรื่องจำนวนเงินที่เหมาะสมว่าเท่าใดจึงจะเรียกว่าเป็นธรรมและเป็นที่น่าพอใจ

เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาที่มีตำแหน่งในระดับสูง ซึ่งมีความเป็นไปได้มากที่จะเกิดความเสียหายหรือสูญเสียเงินเป็นจำนวนมาก ทั้งในเรื่องการเข้าแข่งขัน การเลื่อนชั้น การเลื่อนตำแหน่ง และในกรณีความเสียหายทั้งในรูปแบบจำนวนเงินซึ่งมีมูลค่าสูง ใครมีหน้าที่รับผิดชอบในงาน และค่าชดเชยในรูปแบบเงิน ว่าหากต้องมีการชดเชยเกิดขึ้น จะต้องคิดจำนวนเงินดังกล่าวจากงบประมาณส่วนใด

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว ในเรื่องอำนาจศาล ว่าศาลยุติธรรมควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการดูแล โดยมีการประสานงานติดต่อกับหน่วยงานบังคับคดีภายในสำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นที่สำนักงานจะต้องมีหน่วยงานดังกล่าวขึ้น เพื่อดูแลในกรณีนี้ โดยมีการแก้ไขกฎหมายและร่างระเบียบหน่วยงานที่จะเกิดขึ้นและวางหลักเกณฑ์เอาไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ในด้านการชดเชยความเสียหายในรูปแบบจำนวนเงินซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในทางแพ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยอ้างอิงจากพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ประกอบ ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่และก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ผู้เสียหายก็ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งในพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ได้กำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายเอาไว้ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับมาตรการการเยียวยาภายในสำนักงาน ป.ป.ช. คือ

5.3.2.1 ผู้เสียหายอาจฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรตุลาการในกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยว่าหน่วยงานของรัฐต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือไม่ จำนวนเท่าใด และ

5.3.2.2 ผู้เสียหายสามารถร้องขอให้หน่วยงานของรัฐชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนโดยตรง

จากการที่ได้ศึกษาพบว่าหลักความรับผิดชอบของรัฐในกฎหมายเยอรมันได้กล่าวถึงเรื่องการชดเชยความเสียหายโดยให้รัฐเข้ามารับผิดชอบแทน ในเรื่องการจ่ายค่าเสียหายโดยคำนวณเป็นเงินหลักเกณฑ์ และรวมไปถึงอายุความในการฟ้องร้องคดี ก็ควรมีกำหนดในเรื่องอายุความฟ้องร้องไว้ด้วย โดยในกฎหมายเยอรมันได้วางหลักเอาไว้เป็นเวลาสามปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น โดยไม่จำเป็นต้องรู้ว่าใครทำให้เราเสียหายเพียงแต่รู้ว่าบุคคลนั้นอยู่ในสังกัดหน่วยงานใดก็เพียงพอแล้ว เนื่องจากการกระทำผิดดังกล่าวเป็นการกระทำผิดโดยยังอาศัยอำนาจของกฎหมายและมีหน้าที่นั้นอยู่ และในกรณีที่รู้ถึงความเสียหาย ให้สิทธินำคดีมาฟ้องได้ภายในสิบปีนับแต่วันที่กระทำการละเมิด ในการฟ้องร้องเรียกให้ชดเชยค่าเสียหายนั้นศาลจะชดเชยในรูปแบบเงินที่เต็มจำนวน ในกรณีการเยียวยาในประเทศไทย ค่าความเสียหายอาจมีจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากมีมาตรการดังกล่าวเกิดขึ้นและมีการยอมรับ วางหลักเกณฑ์จนใช้ได้เป็นรูปธรรม ในเรื่องการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นควรจะเป็นดุลยพินิจของศาลว่าจะสามารถชดเชยความเสียหายได้ในคราวเดียว หรือชดเชยความเสียหายแบบแบ่งชำระเป็นคราวไป ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้อาจมีการร่างระเบียบมาเพื่อรองรับ ป้องกันไม่ให้เกิดเรื่องการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายซ้ำซ้อนด้วย

5.4 ปัญหาการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาและบุคคลในครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหากรณีการให้ข่าวสัมภาษณ์ของกรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ภายในสำนักงาน ป.ป.ช.

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้กำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการไต่สวน วินิจฉัยคดีไว้ เมื่อเรื่องที่กล่าวหาได้เข้าสู่กระบวนการของสำนักงาน ป.ป.ช. ก็มักจะมีผู้คนเป็นจำนวนมากให้ความสนใจเนื่องจากในปัจจุบันประชาชนไทยได้หันมาเห็นความสำคัญเรื่องการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันกันมากขึ้น และมักจะมีนักข่าวมาทำข่าวเพื่อตีแผ่ความจริง ซึ่งในปัจจุบันการรับรู้ การรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลได้พัฒนาและรวดเร็วขึ้นมาก ทั้งจากสื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ด้วยการให้ความสนใจในการต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนและสื่อมวลชนนี้เอง เมื่อเกิดประเด็นที่วิพากษ์ขึ้นในสังคมจึงทำให้สื่อมวลชนสนใจที่จะเข้ามาทำข่าวและสอบถามในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นกับผู้ที่มีหน้าที่ในการไต่สวน วินิจฉัย หรือรับเรื่องเพื่อนำเข้าไปสู่กระบวนการภายในสำนักงาน ป.ป.ช.

แม้ว่าประชาชนและสื่อมวลชนจะมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ได้มีบทบัญญัติไว้ก็ตาม แต่ในการให้ข่าวของกรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ภายในสำนักงาน ป.ป.ช. ต่อสื่อมวลชนนั้น ในบางครั้งอาจทำให้เกิดปัญหา ให้ผู้ถูกกล่าวหา หรือบุคคลหรือครอบครัวที่อยู่ในประเด็นการวิพากษ์ของสังคมได้รับความเสื่อมเสียชื่อเสียงเกี่ยวกับการทุจริต ซึ่งในทางอาญาแล้วเรื่องความลับของราชการ รัฐก็ไม่ได้ให้อำนาจไว้ชัดเจน ซึ่งอาจเกิดปัญหาทำให้เกิดการละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของผู้ถูกกล่าวหา รวมไปถึงครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหาได้เช่นกัน

จึงเป็นประเด็นปัญหาต่อไปว่าผู้ถูกกล่าวหาและบุคคลในครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิได้รับการเยียวยาอันเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามอำนาจของรัฐหรือไม่ จากการที่ได้ทำการวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาและบุคคลในครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหาสามารถเยียวยาได้ เนื่องจากส่วนใหญ่เมื่อเรื่องขึ้นสู่สำนักงาน ป.ป.ช. บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับอำนาจการขึ้นไป จนถึงระดับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งเป็นผู้ที่คนส่วนใหญ่รู้จักและมีหน้าตาในสังคม เมื่อเกิดเรื่องขึ้นก็ไม่แปลกที่ผู้สื่อข่าวจะมีการทำข่าวเพื่อติดตามค้นหาความจริงบางสำนักข่าวอาจมีการสืบหาประวัติตั้งแต่ประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน รวมไปถึงประวัติภายในครอบครัว ซึ่งในบางครั้งก็ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าว อาจถูกดูหมิ่นเกลียดชัง หรืออาจโดนมาตรการลงทัณฑ์ทางสังคม (Social Sanction) จากประชาชนที่ได้ทราบข่าวสาร ซึ่งโดยพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยส่วนใหญ่ ยังเป็นในลักษณะที่เข้าใจว่าเมื่อเป็นข่าวที่ไม่ดี โดยเฉพาะการคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่ประเทศไทยประสบ ผู้ได้รับข่าวสารก็จะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบุคคลที่เป็นข่าวรวมไปถึงบุคคลในครอบครัวนั้นด้วย ว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาและครอบครัวนั้นต้องเป็นคนไม่ดี และในยุคโลกาภิวัตน์นี้มีการติดต่อสื่อสาร รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น จึงไม่แปลกที่เมื่อเกิดเรื่องขึ้นสู่สำนักงาน ป.ป.ช. แล้ว จะทำให้บุคคลที่ถูกกล่าวหา รวมไปถึงครอบครัวได้รับผลกระทบทางจิตใจ และได้รับผลกระทบต่อชื่อเสียงจากถูกดูหมิ่นเกลียดชังไปด้วย ซึ่งผลร้ายอาจรวมไปถึงมาตรการลงทัณฑ์ทางสังคม (Social Sanction) กับการทำธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

แม้ความเสียหายดังกล่าวข้างต้นจะเป็นเหตุมาจากความเสียหายที่เกิดจากสื่อมวลชนก็ตามแต่ผู้วิจัยเห็นว่า เจ้าหน้าที่ในสำนักงาน รวมไปถึงกรรมการ ป.ป.ช. ก็อาจไปมีผลไปเกี่ยวเนื่องในการให้ข่าวนั้น ๆ ด้วย จึงต้องมีความระมัดระวังในการให้ข่าวเป็นอย่างมาก ไม่ให้การให้ข่าวนั้นเป็นไปในทางถูกประจาน ซึ่งจากการที่ได้ทำการวิจัยศึกษาหาข้อมูลพบว่าในเรื่องหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกดำเนินคดีในต่างประเทศ

ซึ่งมาตรการการเยียวยาดังกล่าวนานาอารยประเทศต่างยอมรับว่าการดำเนินคดีอาญาอาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ปัญหาสำคัญที่ต้องพิจารณาคือเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น รัฐควรมีหน้าที่ในการแก้ไขและเยียวยาต่อผู้บริสุทธิ์ดังเช่นที่กำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง (International Covenant on Civil and Political Right) ข้อ 9(5) และ 14(6) โดยการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริสุทธิ์อันเนื่องจากการถูกระงับโดยองค์กรของรัฐ ซึ่งเป็นหลักในการชดเชยนั้นเพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาผู้บริสุทธิ์และคำนวณโดยวางอยู่บนพื้นฐานการคำนวณค่าเสียหายทางแพ่งในส่วนของกฎหมายละเมิดโดยให้ครอบคลุมค่าเสียหายในทางการเงิน (Pecuniary) และค่าเสียหายที่ไม่ใช่ทางการเงิน (Non-pecuniary) เป้าหมายในการชดเชยแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาดังกล่าว จะวางอยู่บนพื้นฐานของความบริสุทธิ์ (Innocence) ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหลัก โดยไม่คำนึงว่าบุคคลดังกล่าวจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาถึงที่สุดแล้วหรือไม่ แต่หากผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้บริสุทธิ์ถูกจับแล้วดำเนินคดีต่อมา ถูกปล่อยตัว หรือศาลพิพากษาว่ามิได้กระทำความผิดฯ บุคคลดังกล่าวสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น รวมไปถึงกฎหมายประเทศไทยทั้งในทางแพ่งและทางอาญาก็ได้ปกป้องสิทธิดังกล่าวเพื่อไม่ให้บุคคลนั้น ๆ ไม่ถูกประจานแต่ไม่ใช่ว่ากรรมการ ป.ป.ช. จะให้ข่าวกับสื่อมวลชนไม่ได้เลย หากแต่ต้องเป็นผู้มีหน้าที่ที่ดูแลเรื่องที่ถูกร้องเรียนนั้นและให้ข่าวไปด้วยความไม่ระมัดระวังไม่เป็นการใส่ร้ายจนทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง วงศ์ตระกูลของบุคคลผู้ถูกกล่าวหา

จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายแก่บุคคลในครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบในระหว่างที่อยู่ในขั้นตอนดำเนินการของ ป.ป.ช. สามารถทำได้ หากแต่ผลของการที่จะต้องเสียโอกาสเหล่านั้นไปจะต้องเป็นเหตุที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอกโดยตรง และเกิดจากการดำเนินการตามขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งในรูปแบบตัวเงินและการเยียวยาความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินด้วย ซึ่งในด้านความเสียหายทางจิตใจนั้นเป็นความเสียหายที่ประเมินค่าไม่ได้ แม้การเยียวยาความเสียหายดังกล่าวในประเทศฝรั่งเศสได้มีการยอมรับที่จะชดเชยความเจ็บปวดทรมานใจธรรมดา (douleur morale) ในเรื่องนี้แล้ว แต่ก็ยังมีการชดเชยในอัตราที่ต่ำมาก แต่ในประเทศไทยยังไม่ได้มีการยอมรับเรื่องนี้ ปัญหาเนื่องจากความเสียหายทางจิตใจเป็นค่าเสียหายที่ประเมินค่าไม่ได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ผู้วิจัยเห็นว่าหากเรื่องดังกล่าวได้รับการยอมรับมากขึ้นในวงการกฎหมายไทย ก็ควรที่จะนำมาพิจารณาหว่าค่าเสียหายทางจิตใจควรจะมีค่าจำนวนเท่าใด และเขียนในกฎหมายให้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วอาจชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจไม่ได้ทั้งหมด แต่ก็ยังดีกว่าไม่ได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของรัฐเลย แม้จะเป็นการ

แก้ปัญหที่ปลายเหตุก็ตาม แต่อาจทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตระหนักและระมัดระวังการตรวจสอบ วินิจฉัยคดีรวมไปถึงการให้ข่าวในลักษณะประจานเพิ่มมากขึ้น

และแม้ว่าจะมีระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ก็ตาม แต่ก็จำเป็นที่ กรรมการ ป.ป.ช. ข้าราชการ และ ลูกจ้างในหน่วยงาน พึงต้องระลึกไว้เสมอ ว่าการให้ข่าวนั้น ๆ หากเป็นการให้ความเห็นและให้ สัมภาษณ์ได้แต่ก็ต้องไม่ไปกระทบสิทธิของตัวผู้ถูกกล่าวหา รวมไปถึงบุคคลในครอบครัวของผู้ถูก กล่าวหาด้วย และจำเป็นที่จะต้องมีการยกร่างที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป มีจริยธรรมในการ ดำรงตน รักษาภาพลักษณ์ของหน่วยงาน ชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการไม่ให้เสื่อม เสี่ยซึ่งรวมไปถึงจริยธรรมในการไต่สวน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทำการตรวจสอบ วินิจฉัย ไต่ สวน และชี้มูล กรณีการทุจริตของผู้บริหารระดับสูงไปจนถึงนักการเมือง ซึ่งจะต้องมีความเป็น กลาง ปราศจากอคติ ชื่อสัตย์ เป็นธรรม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น หากฝ่าฝืนระเบียบ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551 นี้แล้ว ให้ถือว่าเป็นความผิดทางวินัย และให้ดำเนินการทางวินัยโดยให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์และวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือระเบียบคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แล้วแต่กรณี และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) ใน หมวด 11 มาตรา 125 ก็ได้วางบทกำหนดโทษไว้เช่นกัน

บทที่ 6

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

เดิมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 81/1 ได้กำหนดการเยียวยาไว้เฉพาะแต่กรณีการร่ำรวยผิดปกติเท่านั้น ทั้งที่ในส่วนที่กฎหมาย ป.ป.ช. ได้กำหนดความผิดเรื่องการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมให้เป็นความผิดในฐานทุจริตต่อหน้าที่เพิ่มเติมขึ้นก็ยังไม่มีมาตรการถึงเรื่องดังกล่าวเช่นกัน จึงมีปัญหาต่อไปว่าในกรณีการรับรองและคุ้มครองสิทธิในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าการกระทำไม่เป็นผิดแต่คณะกรรมการได้ชี้มูลความผิดไป ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับความเป็นธรรม นั้นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น จะได้รับการเยียวยาจากผลที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องรวมไปถึงได้รับความเสมอภาคอย่างไร สิทธิและสถานะของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เป็นมนุษย์รวมไปถึงการกลับเข้าสู่สังคมหน้าที่และตำแหน่งของงานของผู้กล่าวหาว่าจะกลับมาเป็นเช่นไร ซึ่งในกรณีดังกล่าวจึงมีเพียงแต่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เท่านั้น ทั้งนี้ยังเป็นประเด็นอีกว่าการเยียวยาดังกล่าวต้องไปร้องต่อศาลใด ใครเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ และการชดเชยการเยียวยาจะเรียกร้องได้จากที่ใด ซึ่งอาจมีอำนาจเกี่ยวพันระหว่างศาลยุติธรรมและศาลปกครองว่าใครเป็นผู้มีหน้าที่ดังกล่าว และในกรณีที่ผู้เสียหายมิได้โต้แย้งก็ยังเป็นประเด็นอีกว่า จะต้องขึ้นศาลใด ข้อเท็จจริงทางอาญาผูกพันศาลปกครองหรือไม่

เมื่อศาลมีคำสั่งพิพากษายกฟ้องในทางอาญากรณีร่ำรวยผิดปกติ แต่ในทางวินัยผู้บริสุทธิ์ได้ถูกลงโทษโดยอาศัยเหตุที่มีมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าผู้ถูกกล่าวหาร่ำรวยผิดปกติไปก่อนแล้วนั้น ผลของการลงโทษผู้ถูกกล่าวหาในทางอาญาและทางวินัยเป็นผลให้เกิดความเสียหายต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาในคดีนั้น ๆ ทั้งในอำนาจตำแหน่งหน้าที่ในการงาน การขาดรายได้ ขาดโอกาสจากการทำงาน และขาดโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งหรือหน้าที่ เนื่องจากกรณีร่ำรวยผิดปกติเป็นความผิดวินัยร้ายแรงมีผลให้ถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออก เมื่อคดีความเกิดขึ้นแล้วจึงเป็นความเสียหายต่อ

ชื่อเสียงหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีการไล่ออก ทำให้ตัวบุคคลผู้นั้นถูกตัดสิทธิดังกล่าว จึงเป็นปัญหว่าบุคคลดังกล่าวที่ภายหลังศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องนั้นจะสามารถกลับคืนสู่ตำแหน่งได้หรือไม่ และหากไม่ได้จะต้องชดใช้ค่าเสียหายเยียวยาด้วยวิธีทางใดที่จะเป็นประโยชน์ และก่อให้เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด

กรณีที่เป็นปัญหว่าศาลปกครองจะเข้ามาตรวจสอบในกรณีที่หน่วยงาน ป.ป.ช. ได้กระทำละเมิดต่อผู้บริสุทธิ์ไปแล้วนั้นจะกระทำได้อหรือไม่นั้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 223 วรรคสอง ได้ห้ามมิให้ศาลปกครองเข้ามาตรวจสอบในกรณีที่เป็นการใช้อำนาจรัฐขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้น ในการที่องค์กรอิสระอย่าง ป.ป.ช. ได้กระทำไปโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองจึงไม่มีหน้าที่ ที่จะเข้ามาตรวจสอบ ซึ่งหากมีการกระทำความผิดหรือกระทำผิดทางวินัย ป.ป.ช. ก็จะมีการตรวจสอบและลงโทษ โดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อทำการสอบสวนในความผิดดังกล่าว ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและรวมไปถึงกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย การยื่นเรื่องการถอดถอนตำแหน่งและการดำเนินคดีอาญากับกรรมการ ป.ป.ช. ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 16 และ มาตรา 17 ซึ่งรวมไปถึงทั้งนี้ได้มีบทกำหนดโทษเอาไว้เฉพาะ ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว หากกรรมการ ป.ป.ช. หรือ เจ้าหน้าที่คนใด ปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อหน้าที่ราชการต้องระวางโทษตามที่ได้กำหนดโทษเอาไว้ หากกระทำความผิดก็จะยื่นเรื่องเสนอไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้พิจารณา อำนาจในการตรวจสอบดังกล่าวจึงเป็นหน้าที่ภายในองค์กรที่จะต้องเข้ามาตรวจสอบวินิจฉัยความผิดในชั้นต้น ด้วยเหตุที่กรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำละเมิดต่อบุคคลนั้นไม่ว่าจะเป็นการให้ข่าว ซึ่งการให้ข่าวนั้นกรรมการ ป.ป.ช. สามารถทำได้ ซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของกรรมการ ป.ป.ช. ว่าควรให้ข่าวในเนื้อหาที่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด และต้องมีจรรยาบรรณที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดาด้วย เนื่องจากเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ ย่อมต้องได้รับการยอมรับ และการทำให้หน่วยงานได้รับความน่าเชื่อถือ โดยการพูดการให้ข่าวจะต้องไม่ให้กระทบต่อการพิจารณาวินิจฉัยคดีและจะต้องไม่มีเนื้อหาในลักษณะประจานจนทำให้ตัวผู้ที่ถูกกล่าวหา รวมไปถึงบุคคลในครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสียหาย ทั้งเกียรติยศชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง ซึ่งในเรื่องนี้เป็นด้านการป้องกันที่ไม่ให้เกิดมีขึ้น และเป็นจริยธรรมของตัวผู้ดำรงตำแหน่งนั่นเอง และการดำเนินการที่ล่าช้าของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลคดีนั้น ตลอดไปจนถึงการวินิจฉัยคดีของกรรมการ ป.ป.ช. และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หากมีการวินิจฉัยผิดพลาด จนทำให้หน่วยงานต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายต่อบุคคล

ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเลินเล่อ หรือไม่ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควรด้วย

ซึ่งหากกระทำผิดอันทำให้หน่วยงานต้องรับผิดชอบเจ้าหน้าที่ของรัฐตามหลักความรับผิดชอบของรัฐ อาจจะต้องมีการตรวจสอบ ออกกฎเกณฑ์ป้องกันและวางมาตรการการลงโทษ เช่น อาจไม่ได้รับการขึ้นเงินเดือน อาจมีการพิจารณาถึงการเลื่อนขึ้นเงินเดือน ตำแหน่ง เป็นต้น ซึ่งในส่วนของการกรรมการ ป.ป.ช. ก็จะต้องได้รับการตรวจสอบหากกระทำผิดร้ายแรง เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย หรืออาจต้องตรวจสอบไปถึงการได้มาซึ่งการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. และปัจจุบันได้มีการสรรหาคณะกรรมการ ป.ป.ช. ประจำจังหวัด ซึ่งเมื่อมีการขยายองค์กรให้กว้างขึ้น ก็อาจทำให้มีปัญหามากขึ้นตามไปด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะมีมาตรการที่รัดกุมและมีบทลงโทษที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายจะได้ตระหนักถึงการใช้อำนาจให้เป็นไปในทางที่ชอบอย่างระมัดระวังมากยิ่งขึ้น ทำให้กฎหมายที่ใช้มีความศักดิ์สิทธิ์และมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรมากยิ่งขึ้น

ในหลักเกณฑ์การขยายของหน่วยงาน ป.ป.ช. นั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางเพื่อให้การติดต่อประสานงานกับทางหน่วยงานยุติธรรมสะดวกยิ่งขึ้น โดยการตั้งหน่วยงานภายในสำนักงาน ป.ป.ช. ขึ้นเพื่อบังคับคดี โดยการเสนอแก้ไขกฎหมาย ป.ป.ช. เพื่อให้หน่วยงานบังคับคดีนั้นมีรองรับโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นจะได้มีหน่วยงานเพื่อรองรับและประสานงานกับกระทรวงยุติธรรมในส่วนนี้ นอกจากนี้ ป.ป.ช. จะเป็นหน่วยงานที่ได้รับความเชื่อถือในด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแล้วนั้น ในด้านการขยายก็น่าจะเป็นอีกความสำคัญหนึ่ง ที่ควรให้ความสนใจเพื่อความยุติธรรมและความเสมอภาคของบุคคลในสังคมที่ควรได้รับอีกด้วย

กรณีเรื่องจำนวนเงินที่เหมาะสมว่าเท่าใดจึงจะเรียกว่าเป็นธรรมและเป็นที่น่าพอใจเนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาที่มีตำแหน่งในระดับสูง ซึ่งมีความเป็นไปได้มากที่จะเกิดความเสียหาย หรือสูญเสียเงินเป็นจำนวนมาก ทั้งในเรื่องการเข้าแข่งขัน การเลื่อนขั้น การเลื่อนตำแหน่ง และในกรณีความเสียหายทั้งในรูปแบบจำนวนเงินซึ่งมีมูลค่าสูง ใครมีหน้าที่รับผิดชอบในงาน และค่าชดเชยในรูปแบบเงิน ว่าหากต้องมีการชดเชยเกิดขึ้น จะต้องคิดจำนวนเงินดังกล่าวจากงบประมาณส่วนใด

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อน ในเรื่องอำนาจศาล ว่าศาลยุติธรรมควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการดูแล การขยายโดยชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องในทางแพ่ง โดยใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ประกอบในการอ้างอิง ในกรณีการวินิจฉัยว่าหน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายแทนเจ้าหน้าที่ที่ได้กระทำไป โดยหน้าที่หรือไม่ โดยศาลกำหนดค่าเสียหาย และให้กระทรวงการคลังเป็นผู้เบิกจ่ายในการชดเชย

ค่าเสียหายนั้น ที่ได้มีการวางหลักไว้ ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ และก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ผู้เสียหายก็ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเยียวยา ความเสียหายที่เกิดขึ้นตามจริง

การจ่ายค่าเสียหายโดยคำนวณเป็นเงิน หลักเกณฑ์ และรวมไปถึงอายุความในการฟ้องร้อง คดี ตลอดจนการกำหนดในเรื่องอายุความฟ้องร้อง โดยในกฎหมายเยอรมันได้วางหลักเอาไว้เป็นเวลาสามปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น โดยไม่จำเป็นต้องรู้ว่าใครทำให้เราเสียหายเพียงแต่รู้ว่าบุคคลนั้นอยู่ในสังกัดหน่วยงานใดก็เพียงพอแล้ว เนื่องจากการกระทำผิดดังกล่าวเป็นการกระทำผิดโดยยังอาศัยอำนาจของกฎหมายและมีหน้าที่นั้น อยู่ และในกรณีที่มิได้รู้ถึงความเสียหาย ให้สิทธินำคดีมาฟ้องได้ภายในสิบปีนับแต่วันที่กระทำการ ละเมิด ในการฟ้องร้องเรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายนั้น ศาลจะชดใช้ในรูปแบบเงินที่เต็มจำนวน ซึ่งใน กรณีในหัวข้อที่ผู้วิจัยได้ทำนี้ การเยียวยาจากการที่ผู้บริสุทธิ์ได้รับความเสียหาย ค่าความเสียหายอาจ มีจำนวนมาก และอาจทำให้ไม่สามารถชดใช้ค่าเสียหายให้ไปได้ในคราวเดียว ทั้งยังมีประเด็นที่ จำเป็นต้องป้องกันไม่ให้เกิดเรื่องการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายซ้ำซ้อนด้วย

การเสียโอกาสในการทำงาน ค่าขาดรายได้ และการเลื่อนตำแหน่งงานที่สูงขึ้น สามารถนำ การการเยียวยามาใช้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย เกิดผลกระทบในระหว่างที่อยู่ในขั้นตอนดำเนินการ ของ ป.ป.ช. ได้ หากแต่ผลของการที่จะต้องเสียโอกาสเหล่านั้นไปจะต้องเป็นเหตุที่ส่งผลกระทบต่อ บุคคลภายนอกโดยตรง และเกิดจากการดำเนินการตามขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งในรูปแบบ ตัวเงินและการเยียวยาความเสียหายที่มีตัวเงินด้วย ซึ่งในด้านความเสียหายทางจิตใจนั้นเป็นความ เสียหายที่ประเมินค่าไม่ได้ แม้การเยียวยาความเสียหายดังกล่าวในประเทศฝรั่งเศสได้มีการยอมรับที่ จะชดใช้ความเจ็บปวดทางใจหรือ (Douleur Morale) ในเรื่องนี้แล้ว แต่ก็ยังมีการชดใช้ในอัตราที่ ต่ำมาก แต่ในประเทศไทยยังไม่ได้มีการยอมรับเรื่องนี้

6.2 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ชัดเจนเพียงพอ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางเพื่อที่จะได้นำไปต่อยอดข้อมูลหรือนำไปใช้ประโยชน์อื่นอีก ดังนี้

6.2.1 ควรมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายโดยให้มีผลในทางเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาจากกรณีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง รวมถึงทางวินัย ที่ชัดเจนและครอบคลุมอาจมีการร่างระเบียบ วางหลักเกณฑ์ อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นการสอดคล้องกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น

6.2.2 หากมีการกระทำความผิดหรือกระทำผิดทางวินัย ป.ป.ช. ก็จะมีการตรวจสอบและลงโทษ โดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อทำการสอบสวนในความผิดดังกล่าว และกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ไปกระทบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามรัฐธรรมนูญ ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและรวมไปถึงกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย ซึ่งหากกระทำผิดอันทำให้หน่วยงานต้องรับผิดชอบเจ้าหน้าที่ของรัฐตามหลักความรับผิดชอบของรัฐ อาจจะต้องมีการตรวจสอบและวางมาตรการการลงโทษ เช่น อาจไม่ได้รับการขึ้นเงินเดือน อาจมีการพิจารณาถึงการเลื่อนขึ้นตำแหน่ง เป็นต้น ซึ่งในส่วนของการกรรมการ ป.ป.ช. ก็จะต้องได้รับการตรวจสอบหากกระทำความผิดร้ายแรง เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย หรืออาจต้องตรวจสอบไปถึงการได้มาซึ่งการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. และปัจจุบันได้มีการสรรหาคณะกรรมการ ป.ป.ช. ประจำจังหวัด ซึ่งเมื่อมีการขยายองค์กรให้กว้างขึ้น ก็น่าจะมีปัญหามากขึ้นตามไปด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะมีมาตรการที่รัดกุมและมีบทลงโทษที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายจะได้ตระหนักถึงการใช้อำนาจให้เป็นไปในทางที่ชอบอย่างระมัดระวังมากยิ่งขึ้น ทำให้กฎหมายที่ใช้มีความศักดิ์สิทธิ์และมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ หน่วยงาน ป.ป.ช. จะต้องมีการตั้งหลักเกณฑ์ ข้อจำกัด และข้อยกเว้นความรับผิดไว้ด้วย ซึ่งการละเมิดสิทธิอย่างร้ายแรงเท่านั้น จึงจะฟ้องได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดบทเยียวยาไว้ต่างหาก มิฉะนั้นแล้ว จะทำให้หน่วยงานไม่กล้าที่จะทำการใด เพราะเกิดความเกรงกลัวบทลงโทษที่จะได้รับหากกระทำความผิดแม้เพียงเล็กน้อย

6.2.3 เสนอจัดให้มีหน่วยงานภายในสำนักงานที่จัดการเกี่ยวกับการบังคับคดีติดตามผล และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานยุติธรรม เพื่อความสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรมต่อผู้ที่เรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหาย โดยอาศัยพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

ประกอบเป็นหลักเกณฑ์ โดยแก้ไขกฎหมาย ป.ป.ช. และร่างระเบียบรองรับเพื่อให้การจัดตั้งเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

6.2.4 เสนอให้มีมาตรการบังคับใช้กฎหมาย โดยออกระเบียบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการการเยียวยาตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจต้องมีเรื่องของจำนวนเงินในส่วนของการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาภายหลังที่กรรมการ ป.ป.ช. วินิจฉัยและมีมติแล้วว่าไม่ฟ้องไว้ด้วย เนื่องจาก ความเสียหายอาจเกิดขึ้นตั้งแต่เรื่องเข้าสู่การดำเนินการของ ป.ป.ช. โดยจะต้องวางหลักเกณฑ์ร่างระเบียบไว้ให้ชัดเจน ทั้งในขั้นตอนหลักเกณฑ์การประสานงานติดต่อกับหน่วยงานยุติธรรม ในการที่อาจมีการเยียวยาโดยการชดเชยค่าเสียหายในรูปแบบเงินต่อผู้ถูกกล่าวหาที่บริสุทธิ์นั้น

6.2.5 กรณีคำนวณเงินเพื่อเยียวยาชดเชยค่าเสียหาย จากการขาดรายได้ขณะถูกลงโทษทางวินัยผู้วิจัยเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นเรื่องอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ เนื่องจากเมื่อศาลมีคำสั่งว่ายกฟ้องไปแล้ว บุคคลนั้นก็ควรที่จะได้รับการเยียวยาในการที่ถูกลงโทษทางวินัยไปแล้วด้วย เมื่อบุคคลดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์ก็เสมือนหนึ่งว่าไม่เคยได้รับการลงโทษ หากไม่ได้รับการลงโทษ ในขณะที่อยู่ในตำแหน่งใด และมีรายได้ในตำแหน่งนั้นเท่าใด ก็ให้คำนวณรวมตามระยะเวลาตั้งแต่ได้รับการลงโทษไปจนกระทั่งศาลมีคำพิพากษาคัดสินและกลับสู่ตำแหน่งเดิมได้ โดยจำต้องมีการร่างระเบียบกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและเกิดความเป็นธรรมอย่างสูงสุดต่อตัวผู้ได้รับความเสียหายนั้น

6.2.6 กรณีการคืนสิทธิประโยชน์ในกรณีกลับคืนสู่ตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) มาตรา 81/1 วรรคหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงเรื่องการเยียวยาไว้ หากถูกลงโทษทางวินัยไปก่อนแล้วจะต้องมีการเพิกถอนคำสั่งลงโทษทางวินัยและและคืนสิทธิประโยชน์ในกรณีกลับคืนสู่ตำแหน่ง แต่หากเกิดกรณีที่ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีความเห็นสั่งฟ้อง ดังนั้นจะมีผลทำให้ถูกลงโทษทางวินัยไปก่อน กว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่ากระทำผิดหรือยกฟ้องจึงอาจเป็นกรณีที่ไม่สามารถกลับคืนสู่สถานะเดิมได้แล้ว เป็นกรณีที่ไม่สามารถกลับคืนสู่ตำแหน่งได้นั้น มักจะเป็นตำแหน่งใหญ่ซึ่งเมื่อได้รับการลงโทษไปแล้ว อาจมีบุคคลากรในหน่วยงานนั้นดำรงตำแหน่งแทนไปแล้ว หรือในกรณีที่อายุเกินกว่าที่กำหนดให้เข้ารับราชการเนื่องจากในกระบวนการสู่ชั้นศาลอาจต้องใช้เวลาตรวจสอบพิสูจน์นาน จนอาจทำให้อายุเกิดกว่าที่กำหนดไว้ การเยียวยาบุคคลกลุ่มนี้ ก็ควรที่จะมีการร่างระเบียบหรือกฎหมายไว้อย่างชัดเจนเช่นกันว่าจะให้เยียวยาโดยชดเชยเป็นจำนวนเงินเท่าใด เพื่อความเป็นธรรมต่อตัวผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับการลงโทษไปแล้ว และในกรณีการเรียกร้องค่าขาดโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง หรือพิจารณาให้ขึ้น

ตำแหน่งนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะต้องมีการร่างกฎหมายให้ชัดเจนระบุดึงการเรียกร้องค่าขาดโอกาสจากการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องวินิจฉัยเช่นเดียวกับการเรียกร้องให้เยียวยาชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจด้วย

6.2.7 กรณีค่าเสียหายทางจิตใจของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาและรวมไปถึงบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับผู้ถูกกล่าวหาได้รับการยอมรับมากขึ้นในวงการกฎหมายไทย ก็ควรที่จะนำมาพิจารณาหว่าค่าเสียหายทางจิตใจควรจะمينค่าจำนวนเท่าใด และเขียนในกฎหมายให้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วอาจชดใช้ค่าความเสียหายทางจิตใจไม่ได้ทั้งหมด แต่ก็ยังดีกว่าไม่ได้รับการชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของรัฐเลย แม้จะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุก็ตาม แต่อาจทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตระหนักและระมัดระวังการตรวจสอบวินิจฉัยคดีรวมไปถึงการให้ข่าวในลักษณะประจานเพิ่มมากขึ้น

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- กฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิของผู้ต้องหา. (2556). สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2556, จาก <http://learners.in.th/blog/pontkun1/257347>
- กัลยาณี สุธสมบัติ. (2556). จริยธรรมในการบริหาร: สื่อการสอนวิชาการจัดการสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก <http://uhost.rmutp.ac.th/kanlayanee.so/L3/3-1-1.htm>
- กิตติยา โสภณโกไคย. (2556). “คุณธรรม” “จริยธรรม” และการดำรงอยู่กับสังคมประชาธิปไตย (ความหมาย และแนวคิดเชิงทฤษฎี). สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.ombudsman.go.th/10/ethical/ethical0.pdf>
- ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. (2556). คุณธรรมจริยธรรม, สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก <http://dmisc2.dmisc.moph.go.th/cleangov/knowledge/Ethics.stm>
- คุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคลในสังคมประชาธิปไตย. (2556). สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.phatrsamon.spaces.live.com/blog/cns!2F0115457EAA49BC!959.entry>
- ชาญเชาว์ ไชยานุกิจ. (2545). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับ กระบวนการยุติธรรมไทย. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ณัฐวัฒน์ วงศ์ตะวัน. (2556). รัฐธรรมนูญ: หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2556, จาก <http://www.l3nr.org/posts/364683?locale=en>
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2550). คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน. (2555). สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2556, จาก <http://dlibrary.spu.ac.th:8080/dspace/bitstream/123456789/1713/6/6chap2.pdf>
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2552). หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

- ปกรณ นิลประพันธ์. (2556). *สาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่* พ.ศ. 2539. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2556, จาก http://www.lawreform.go.th/lawreform/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=12
- ประธาน วัฒนวานิชย์. (2520, กันยายน-พฤศจิกายน). ระบบความยุติธรรมทางอาญา: แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 9(2), 151-152.
- ประยุทธ์ เพชรคุณ. (2554). *ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์: ศึกษาเฉพาะกรณีศาลยุติธรรมในเขตจังหวัดนนทบุรี*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544, (2544, 12 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 118, ตอนที่ 104ก, หน้า 23-32.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 116, ตอนที่ 114ก, หน้า 1-41.
- ไพโรจน์ พลเพชร. (2547). *โครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่องสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มติคณะมนตรีความมั่นคงที่ 60/147. (2548, 16 ธันวาคม). สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2556, จาก <http://www.ohchr.org/english/law/remedy.htm>
- มานิตย์ จุมปา. (2548). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540)*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550. (2550, 25 กรกฎาคม) *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 124, ตอนพิเศษ 88ง, หน้า 1-4.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2547). *รายงานการวิจัยเรื่องความรับผิดของรัฐในระบบกฎหมายเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2556). *หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2556, จาก
<http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1431>

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2532). *ผลกระทบทางกฎหมายจากการเสนอข่าวคดีอาญาต่อการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2554). *รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่ ประจำปี พ.ศ. 2553 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

Contempt of Court Act 1981, s.2. (1981). Retrived April 30, 2013, from
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/49>

Halsbury's laws of England (4th ed.). (1977). London: Butterworths.

Harold, L. N., & Dwight, L. T. (1986). *Law of mass communication: Freedom and control of print and broadcast media* (5th ed.). New York: The Foundation Press.

Larenz, K. (1991). *Methodenlehre der rechtswissenschaft*. Berlin: Springer.

de Greiff, P. (Ed.). (2006). *The handbook of reparations*. Oxford: Oxford University Press.

Troper, M. (2003). Obedience and obligation in the rechtsstaat. In *Democracy and the rule of law*. Cambridge: Cambridge University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เรื่องที่สำนักงาน ป.ป.ช. คณะกรรมการ ป.ป.ช. เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นผู้ถูกฟ้องคดี
(ที่อยู่ในความดูแลของสำนักคดี)

ตารางที่ 1ก คดีปกครอง

คดีปกครอง	อยู่ ระหว่าง ดำเนินการ จัดทำ คำให้การ	อยู่ระหว่างการพิจารณาของ							ยื่นคำแก้ อุทธรณ์ต่อ ศาล ปกครอง สูงสุด	จำหน่าย คดีออก จาก สารบบ	มีคำ พิพากษา ยกฟ้อง
		ศาล ปกครอง กลาง	ศาล ปกครอง อุตรธานี	ศาลปกครอง อุบลราชธานี	ศาล ปกครอง พิษณุโลก	ศาลปกครอง ขอนแก่น	ศาล ปกครอง เชียงใหม่	ศาล ปกครอง สูงสุด			
สนง.ป.ป.ช./ คณะกรรมการ ป.ป.ช./เลขาธิการฯ ผู้ถูกฟ้องคดี	2	17	4	1	1	1	5	14	2	2	1

ตารางที่ 2ก คดีอาญา

คดีอาญา	อยู่ระหว่าง ดำเนินร่างคำ ฟ้อง	อยู่ระหว่าง แต่งตั้ง คณะทำงาน	อยู่ระหว่าง ทนายความ ดำเนินการ	อยู่ระหว่างการ พิจารณาคดีของ ศาลอาญา	ยื่นแสดงการณ์ ปิดคดี	ศาลอุทธรณ์มี คำพิพากษาแล้ว	ยื่นคำแก้ฎีกา
สนง.ป.ป.ช./ คณะกรรมการ ป.ป.ช./ เลขาธิการฯ ผู้ฟ้องคดี	2	1	1		2	2	1
สนง.ป.ป.ช./ คณะกรรมการ ป.ป.ช./ เลขาธิการฯ ผู้ถูกฟ้องคดี			1	2			

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) หมวด 1-2

พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

เป็นปีที่ 54 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นไว้โดย
คำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542”

มาตรา 2¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

(1) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
พ.ศ. 2518

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 114ก หน้า 1 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2542

(2) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530

(3) พระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายความรวมถึงกรรมการอนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ

“ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายความว่า

- (1) นายกรัฐมนตรี
- (2) รัฐมนตรี
- (3) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (4) สมาชิกวุฒิสภา
- (5) ข้าราชการการเมืองอื่นนอกจาก (1) และ (2) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง
- (6) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา
- (7)² ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น และผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา³

² มาตรา 4 บทนิยามคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” (7) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

³ (7) และ (8) ดูรายละเอียดใน “ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2554”

(8)⁴ สมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(9)⁵ (ยกเลิก)

“ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง”⁶ หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง ทบวง หรือกรมสำหรับข้าราชการพลเรือน ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุดผู้บัญชาการเหล่าทัพสำหรับข้าราชการทหาร ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปลัดกรุงเทพมหานคร กรรมการและผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หัวหน้าหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล กรรมการและผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และผู้ดำรงตำแหน่งอื่นตามที่มีกฎหมายบัญญัติ

“ผู้บริหารระดับสูง”⁷ หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง กรรมการในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ กรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการระดับต้นหรือเทียบเท่าของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ หน่วยงานที่ใช้อำนาจหรือได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครอง และให้หมายความรวมถึงบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลหน่วยงานดังกล่าว และเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

“ผู้อำนวยการกอง”⁸ หมายความว่า ข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการระดับต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนหรือข้าราชการตามกฎหมายอื่น ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

⁴ มาตรา 4 บทนิยามคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” (8) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

⁵ มาตรา 4 บทนิยามคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” (9) ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

⁶ มาตรา 4 บทนิยามคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง” แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

⁷ มาตรา 4 บทนิยามคำว่า “ผู้บริหารระดับสูง” เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

⁸ มาตรา 4 บทนิยามคำว่า “ผู้อำนวยการกอง” เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้เสียหายจากการกระทำอันเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายวย ผิดปกติ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

“ผู้ถูกกล่าวหา” หมายความว่า ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาหรือมีพฤติการณ์ปรากฏแก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่า ได้กระทำการอันเป็นมูลที่จะนำไปสู่การถอดถอนจากตำแหน่ง การดำเนินคดีอาญา การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หรือการดำเนินการทางวินัย ตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้หมายความรวมถึงตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดด้วย

“ประธานกรรมการ” หมายความว่า ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

“อนุกรรมการ” หมายความว่า อนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า เลขาธิการ และข้าราชการในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และให้หมายความรวมถึงข้าราชการ หรือพนักงานซึ่งมาช่วยราชการในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“พนักงานไต่สวน”⁹ หมายความว่า ผู้ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ โดยแต่งตั้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งดำรงตำแหน่งระดับชำนาญการหรือเทียบเท่าขึ้นไป

“ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

⁹ มาตรา 4 บทนิยามคำว่า “พนักงานไต่สวน” เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

“ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ” หมายความว่า การที่ทรัพย์สินหรือหนี้สินในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยื่นเมื่อพ้นจากตำแหน่งมีการเปลี่ยนแปลงไปจากบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้ยื่นเมื่อเข้ารับตำแหน่งในลักษณะที่ทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือหนี้สินลดลงผิดปกติ

“ร่ำรวยผิดปกติ” หมายความว่า การมีทรัพย์สินมากผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติหรือการมีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ หรือได้ทรัพย์สินมาโดยไม่สมควร สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

มาตรา 5 ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกประกาศหรือระเบียบกับแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ประกาศและระเบียบตามวรรคหนึ่งที่มีผลเป็นการทั่วไป เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา 6¹⁰ ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ป.ป.ช.” ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกแปดคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ

มาตรา 7¹¹ การสรรหาและการเลือกกรรมการให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

¹⁰ มาตรา 6 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

¹¹ มาตรา 7 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

(1) ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการจำนวนห้าคน ประกอบด้วยประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้าน ในสภาผู้แทนราษฎร โดยให้เลือกกันเองให้กรรมการคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสรรหา และให้คณะกรรมการสรรหามีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกจำนวนเก้าคนเสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ทั้งนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว มติในการคัดเลือกดังกล่าวต้องลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการสรรหาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ กรรมการที่เหลืออยู่ที่มีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

(2) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกตาม (1) ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ การลงมติให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป ในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้ส่งรายชื่อนั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหาพร้อมด้วยเหตุผลเพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหาไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภา และมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์ ให้ส่งรายชื่อนั้นให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป แต่ถ้ามติที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์ ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่ไม้อาจสรรหาบุคคลตาม (1) ได้ภายในเวลาที่กำหนดไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนสามคน และให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวนสองคนเป็นกรรมการสรรหาเพื่อดำเนินการตาม (1) แทน

ให้ผู้ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่งประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ

มาตรา 8¹² ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการต้องเป็นผู้ซึ่งมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีคุณสมบัติตามมาตรา 9 และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10

¹² มาตรา 8 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

มาตรา 9¹³ ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(3) เคยเป็นรัฐมนตรี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการพระธรรมนูญในศาลทหารสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการบดี อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ หรือเคยเป็นทนายความ หรือผู้แทนองค์การพัฒนาเอกชน หรือผู้ประกอบการวิชาชีพที่มีองค์กรวิชาชีพตามกฎหมายโดยประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบปีนับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อ ซึ่งสภาพทนายความ หรือองค์การพัฒนาเอกชน หรือองค์กรวิชาชีพนั้นให้การรับรองและเสนอชื่อเข้าสู่กระบวนการสรรหา

มาตรา 10¹⁴ ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการต้องไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (2) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะสามปีก่อนดำรงตำแหน่ง
- (3) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลปกครอง หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- (4) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (5) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
- (6) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (7) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (8) ติดยาเสพติดให้โทษ
- (9) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (10) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

¹³ มาตรา 9 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

¹⁴ มาตรา 10 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

(11) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันได้รับการเสนอชื่อ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(12) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่

(13) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(14) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวย ผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(15) อยู่ระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 34 และมาตรา 41

(16) เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ออกจากตำแหน่ง

มาตรา 11¹⁵ ผู้ได้รับความเห็นชอบเป็นกรรมการต้อง

(1) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(2) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

(3) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(4) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใดเมื่อวุฒิสภาให้ความเห็นชอบบุคคลตาม (1) (2) (3) หรือ

(4) โดยได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ผู้ได้รับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระตาม (4) แล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบ แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกหรือเลิกประกอบวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนดให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบให้เป็นกรรมการ และให้นำบทบัญญัติมาตรา 14 มาใช้บังคับ

มาตรา 12 กรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

¹⁵ มาตรา 11 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

มาตรา 13 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 12 กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 9 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10
- (5) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 11
- (6) วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 16
- (7) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้กรรมการเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้และให้ถือว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่

มาตรา 14¹⁶ เมื่อกรรมการพ้นจากตำแหน่ง ให้เริ่มดำเนินการตามมาตรา 7 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 13 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 7 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งในระหว่างที่อยู่นอกสมัยประชุมของรัฐสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา 7 ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา

มาตรา 15¹⁷ ให้กรรมการมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมถึงทรัพย์สินที่มอบหมายให้อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ต่อประธานวุฒิสภาเมื่อเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง มาตรา 41 และมาตรา 119 มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

¹⁶ มาตรา 14 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

¹⁷ มาตรา 15 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามวรรคหนึ่ง จะเปิดเผยได้แต่เฉพาะกรณีที่ต้องดำเนินการตามวรรคสาม หรือเพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาด และได้รับการร้องขอจากศาลหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรณีที่เจ้าของบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นยินยอมให้มีการเปิดเผย ซึ่งในกรณีนี้ให้ประธานวุฒิสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้ประธานวุฒิสภาจัดให้มีการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา 25 มาใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ของประธานวุฒิสภาในกรณีนี้ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖¹⁸ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาว่ากรรมการผู้ใดกระทำการขาดความเที่ยงธรรมจงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือมีพฤติการณ์ที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งอย่างร้ายแรงเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่งได้มติของวุฒิสภาให้กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

มาตรา 17¹⁹ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ากรรมการผู้ใดรั่วรัยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว กระทำการตามวรรคหนึ่งเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจนและให้ยื่นต่อประธานวุฒิสภา เมื่อประธานวุฒิสภาได้รับคำร้องแล้ว

ให้ส่งคำร้องดังกล่าวไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาพิพากษา

¹⁸ มาตรา 16 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

¹⁹ มาตรา 17 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำสั่งรับคำร้อง กรรมการผู้ถูกกล่าวหาจะปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างนั้นมิได้ จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ยกคำร้องดังกล่าว

ในกรณีที่กรรมการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ตามวรรคสาม และมีกรรมการเหลืออยู่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด ให้ประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุดร่วมกัน แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับกรรมการ ทำหน้าที่เป็นกรรมการ เป็นการชั่วคราว โดยให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งได้จนกว่ากรรมการที่ตนดำรงตำแหน่งแทน จะปฏิบัติหน้าที่ได้หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าผู้นั้นกระทำความผิด

ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาให้ยก คำร้อง ให้กรรมการที่ยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสามมีสิทธิได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์อื่นใดในระหว่างที่ยุติการปฏิบัติหน้าที่นั้นเต็มจำนวน

การดำเนินคดีในชั้นศาลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธี พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มาตรา 18 เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธานกรรมการ และกรรมการ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด 2

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา 19²⁰ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเสนอต่อวุฒิสภามาตามหมวด 5 การถอดถอนจากตำแหน่ง
- (2) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเพื่อส่งไปยังอัยการสูงสุดเพื่อ ฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามหมวด 6 การดำเนินคดีอาญา ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 275 ของรัฐธรรมนูญ

²⁰ มาตรา 19 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

(3) ใต้วงและวินิจัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นซึ่งมิใช่บุคคลตาม (2) และเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติเพื่อร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(4) ใต้วงและวินิจัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นซึ่งมิใช่บุคคลตาม (2) หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองร่ำรวยผิดปกติ กระทบความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือความผิดที่เกี่ยวข้องกัน รวมทั้งดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในระดับต่ำกว่าที่ร่วมกระทบความผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวหรือกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่กระทบความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรดำเนินการด้วย ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(5) กำหนดตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญ

(6) ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามหมวด 3 การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

(7) กำกับดูแลคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(8) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาและเจ้าหน้าที่ของรัฐ²¹

(9) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามหมวด 3 การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน

(10) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทุกปี ทั้งนี้ ให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

²¹ ดูรายละเอียดใน “ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาและเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๔”

(11) เสนอมาตรการ ความเห็น และข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาลหรือ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรือวางแผนงาน โครงการ ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อป้องกันหรือปราบปรามการทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการ ยุติธรรม

(12) ดำเนินการส่งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ ยกเลิกหรือเพิกถอนสิทธิหรือเอกสารสิทธิที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้อนุมัติหรืออนุญาตให้สิทธิประโยชน์ หรือออกเอกสารสิทธิแก่บุคคลใดไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการอันเป็น เหตุให้เสียหายแก่ทางราชการ

(13) ดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความ ซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต

(14) ดำเนินการเกี่ยวกับด้านการต่างประเทศโดยเป็นศูนย์กลางความร่วมมือระหว่าง ประเทศเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณี และข้อตกลงระหว่างประเทศในการต่อต้านการทุจริต

(15) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งเลขานุการ

(16) แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

(17) ดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้บัญญัติหรือกฎหมายอื่น กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งนี้ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้เป็น อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่เป็นการตัดอำนาจคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะดำเนินคดี ตามที่เห็นสมควรต่อไป หรืออาจส่งเรื่องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบรับไปดำเนินการต่อไปก็ได้

การได้สวนข้อเท็จจริง หรือการตรวจสอบตาม (1) (2) (3) (4) และ (6) คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมอบหมายให้พนักงานได้สวนเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนเพื่อดำเนินการแทนก็ได้ แล้ว รายงานต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป ทั้งนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานได้ สวนดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

มาตรา 20²² การประชุมของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

²² มาตรา 20 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

มาตรา 21 การประชุมให้เป็นไปตามระเบียบการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดการนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือและแจ้งให้กรรมการทุกคนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน เว้นแต่กรรมการนั้นจะได้ทราบการบอกนัดในที่ประชุมแล้ว กรณีดังกล่าวนี้จะทำหนังสือแจ้งนัดเฉพาะกรรมการที่ไม่ได้มาประชุมก็ได้

บทบัญญัติในวรรคสองมิให้นำมาใช้บังคับในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งประธานกรรมการจะนัดประชุมเป็นอย่างอื่นก็ได้

มาตรา 22 ประธานกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการประชุมและเพื่อรักษาความเรียบร้อยในการประชุม ให้ประธานกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ตามความจำเป็นได้

ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา 23 การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ไม่ว่าเป็นการลงมติในการวินิจฉัย หรือให้ความเห็นชอบตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้²³

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 24 ในการประชุมต้องมีรายงานการประชุมเป็นหนังสือ

ถ้ามีความเห็นแย้งให้บันทึกความเห็นแย้งพร้อมทั้งเหตุผลไว้ในรายงานการประชุม และถ้ากรรมการฝ่ายข้างน้อยเสนอความเห็นแย้งเป็นหนังสือก็ให้บันทึกไว้ด้วย

มาตรา 25 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป.ป.ช. หรือเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ให้ถ้อยคำเพื่อประโยชน์แห่งการไต่สวนข้อเท็จจริง

²³ มาตรา 23 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

(2) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ทำการ หรือสถานที่อื่นใด รวมทั้งยานพาหนะของบุคคลใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในระหว่างเวลาที่มีการประกอบกิจการเพื่อตรวจสอบ ค้น ยึด หรืออายัด เอกสาร ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานอื่นใดซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ไต่สวนข้อเท็จจริง และหากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในเวลาดังกล่าวให้สามารถดำเนินการต่อไปได้จนกว่าจะแล้วเสร็จ

(3) มีหนังสือขอให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานเอกชนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การไต่สวนข้อเท็จจริง หรือการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

(4) วางระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเดินทางและค่าตอบแทนของพยานบุคคล และเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเรื่องอื่นใดเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้²⁴

(5) วางระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายเงินสินบนตามมาตรา 30

มาตรา 25/1²⁵ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะแจ้งให้หน่วยงาน หรือสถาบันการเงินใดดำเนินการจัดให้กรรมการหรืออนุกรรมการไต่สวนเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหา หรือบุคคลอื่นที่มีหลักฐานเพียงพอว่าเกี่ยวข้องในเรื่องที่กล่าวหา เพื่อประโยชน์ในการไต่สวนข้อเท็จจริงหรือเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะอนุกรรมการไต่สวน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กรรมการหรืออนุกรรมการไต่สวนจะขอเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงาน หรือสถาบันการเงินใดตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด ทั้งนี้ ภายใต้งบับของกฎหมายหรือระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานนั้น

ข้อมูลของหน่วยงานหรือสถาบันการเงินใดที่กรรมการหรืออนุกรรมการไต่สวนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้มีการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้

²⁴ คุรยละเอียดใน “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการแต่งตั้งทนายความและการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความ พ.ศ. 2552”

²⁵ มาตรา 25/1 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

มาตรา 26 ในการดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) แสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องโทษ

(2) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อให้มีการจับและควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งระหว่างการไต่สวนข้อเท็จจริงปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มูล เพื่อส่งตัวไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการต่อไป

ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานตาม (1) คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมอบหมายให้พนักงานไต่สวน ดำเนินการแทนก็ได้²⁶

การดำเนินการของพนักงานไต่สวนตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด²⁷

มาตรา 27²⁸ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ประธานกรรมการ กรรมการ หรือเลขาธิการ มีอำนาจลงนามในหนังสือเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการนี้ประธานกรรมการ กรรมการ หรือเลขาธิการ จะมอบหมายให้รองเลขาธิการหรือผู้ช่วยเลขาธิการดำเนินการแทนก็ได้ โดยสำหรับกรณีตามมาตรา 28/2 มาตรา 37/2 มาตรา 42 และมาตรา 45/1 ให้สามารถมอบหมายให้พนักงานไต่สวนซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนลงนามแทนด้วยก็ได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

มาตรา 28²⁹ ในกรณีที่ไม่มีประธานกรรมการหรือประธานกรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่เหลืออยู่เลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการแทนให้ผู้ทำหน้าที่ประธานกรรมการแทนตามวรรคหนึ่งมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับประธานกรรมการ

²⁶ มาตรา 26 วรรคสอง เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

²⁷ มาตรา 26 วรรคสาม เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

²⁸ มาตรา 27 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

²⁹ มาตรา 28 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

มาตรา 28/1³⁰ ในกรณีที่มีการตั้งคณะทำงานขึ้นระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอัยการสูงสุดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้สำนักงาน ป.ป.ช. ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ โดยคณะทำงานมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์และรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลหรือฟ้องคดีต่อไป

มาตรา 28/2³¹ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือประธานกรรมการต้องยื่นคำร้องต่อศาลหรือมีอำนาจฟ้องคดีเอง คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือประธานกรรมการ แล้วแต่กรณี จะพิจารณามอบหมายให้พนักงานไต่สวนซึ่งมีวุฒิการศึกษาในระดับนิติบัณฑิตหรือวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายและมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานดำเนินการดังกล่าวในศาลแทนในฐานะผู้รับมอบอำนาจ หรือจะพิจารณาแต่งตั้งทนายความเพื่อดำเนินคดีแทนก็ได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดให้พนักงานไต่สวนซึ่งได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งมีอำนาจว่าความและดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลได้

มาตรา 29 ในกรณีที่กรรมการ อนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใดเป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องใด ๆ ห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าร่วมในการไต่สวนข้อเท็จจริงพิจารณาหรือวินิจฉัยเรื่องดังกล่าว

มาตรา 30 ในการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีที่มีการกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายวณิชปคคิหรือการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหากผู้ใดชี้ช่อง แจ้งเบาะแส หรือให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือหนี้สินของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกตรวจสอบ รวมทั้งตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. และการชี้ช่อง แจ้งเบาะแส หรือให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นผลให้ทรัพย์สินที่ร้ายวณิชปคคิหรือทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผคคิณั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยคำสั่งถึงที่สุดของศาลแล้ว ให้ผู้นั้นได้เงินสินบนตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด³²

³⁰ มาตรา 28/1 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

³¹ มาตรา 28/2 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

³² คุรยลละเอียคใน “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการจ่ายเงินสินบน พ.ศ. ๒๕๕๓”

มาตรา 31³³ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(1) ให้ประธานกรรมการและกรรมการ เป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย

(2) ให้อนุกรรมการ พนักงานไต่สวน และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ในการดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานหรือการไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการ และพนักงานไต่สวน เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนด้วย โดยในการจับและคุมขังบุคคล คณะกรรมการป.ป.ช. หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อาจร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่น หรือแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่นดำเนินการก็ได้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ในการจับกุมขัง และการปล่อยชั่วคราว สำหรับการจัดการให้ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหามาดำเนินคดี ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับโดยอนุโลม

³³ มาตรา 31 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554) หมวด 11

หมวด 11

บทกำหนดโทษ

มาตรา 118 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 25 (1) หรือ มาตรา 79 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 119 เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 120 ผู้ใดเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูล ที่ได้มาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ โดยมีได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. และมิใช่เป็นการกระทำตามหน้าที่ราชการหรือเพื่อประโยชน์แก่การตรวจสอบหรือไต่สวนข้อเท็จจริงหรือเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 121 ผู้ใดครอบครองหรือรักษาทรัพย์สิน บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานอื่นใดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้ค อาศัย หรือเรียกให้ส่ง ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 122 เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 100 มาตรา 101 หรือ มาตรา 103 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรณีความผิดตามมาตรา 100 วรรคสาม หากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดพิสูจน์ได้ว่า ตนมิได้รู้เห็นยินยอมด้วยในการที่คู่สมรสของตนดำเนินกิจการตามมาตรา 100 วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นไม่มีความผิด

มาตรา 123 เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 123/1³⁴ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 124³⁵ (ยกเลิก)

มาตรา 125 ประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย ผู้ใดปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ต้องระวางโทษสองเท่าของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

³⁴ มาตรา 123/1 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

³⁵ มาตรา 124 ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

ภาคผนวก ง

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย
ในคดีอาญา พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัติ

ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

พ.ศ. 2544

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2544

เป็นปีที่ 56 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย
แก่จำเลยในคดีอาญา

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่ง
มาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 34 มาตรา 37 และมาตรา 39 ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ
รัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน
และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

“จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา

“ค่าตอบแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ เพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

“ค่าทดแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับ เนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏว่า คำพิพากษาถึงที่สุดคดีนั้น พังเป็นเหตุว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของ จำเลยไม่เป็นความผิด

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยใน คดีอาญา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่ายในคดีอาญา

“พนักงานอัยการ” หมายความว่า พนักงานอัยการตามกฎหมายว่าด้วยพนักงานอัยการ หรือ อัยการทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รักษาการตาม พระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศแต่งตั้ง พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้ บังคับได้

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 5 การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้ตามกฎหมายอื่น

มาตรา 6 ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทนค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายตกแก่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด 2

คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

มาตรา 7 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา” ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพนาความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคน เป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของประชาชน เป็นที่ประจักษ์ อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน

ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นเลขานุการ และอาจแต่งตั้งผู้ช่วย เลขานุการจำนวนไม่เกินสองคน ก็ได้

มาตรา 8 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) พิจารณออนุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(3) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้
ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 9 คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานเป็นผู้ปฏิบัติแทนได้

มาตรา 9 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่ง อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 10 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 9 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีให้ออกโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีเพราะบกพร่องหรือไม่สุจริตต่อหน้าที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ
- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 11 ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วนั้น

มาตรา 12 ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

มาตรา 13 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของผู้เข้าร่วมประชุม กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่ง ในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 14 คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณา หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

ในการประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา 13 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 3

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

มาตรา 15 ให้จัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) รับคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งทำความเข้าใจต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ
- (3) ประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นหรือบุคคลใด ๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย
- (4) เก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย
- (5) กระทำกิจการตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย

มาตรา 16 ในกรณีที่สำนักงานเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ กระทรวงยุติธรรมอาจแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อให้มีอำนาจดำเนินคดีหรือดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดี ตามที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมายก็ได้ และให้แจ้งศาลทราบ

การดำเนินคดีตามมาตรา 16 นี้ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

หมวด 4

การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

มาตรา 17 ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหาย อันอาจขอรับค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 18 ค่าตอบแทนตามมาตรา 17 ได้แก่

- (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ
- (2) ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง

(3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

(4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

มาตรา 19 หากปรากฏในภายหลังว่าการกระทำที่ผู้เสียหายอาศัยเป็นเหตุในการขอรับค่าตอบแทนนั้น ไม่เป็นความผิดอาญาหรือไม่มีการกระทำเช่นนั้น ให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้ผู้เสียหาย คืนค่าตอบแทนที่ได้รับไป แก่กระทรวงยุติธรรมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับแจ้ง

หมวด 5

การจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

มาตรา 20 จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง

(1) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ

(2) ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีและ

(3) ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยคนใดถึงแก่ความตายก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดและคณะกรรมการเห็นสมควรจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าเป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดี จำเลยที่ถึงแก่ความตายนั้น มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ได้ด้วย

มาตรา 21 การกำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามมาตรา 20 ให้กำหนดตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ค่าทดแทนการถูกคุมขัง ให้คำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

(2) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี

(3) ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายและความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี จำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

(4) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี

(5) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว

ในกรณีที่มิได้ขอให้ได้รับสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืน การสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอดังกล่าว ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นนั้นได้ ให้คณะกรรมการกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้น ให้ตามที่เห็นสมควร

คณะกรรมการอาจกำหนดให้จำเลยได้รับค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายเพียงใดหรือไม่ก็ได้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดี ความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับและโอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหายจากทางอื่นด้วย

หมวด 6

การยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ และการอุทธรณ์

มาตรา 22 ให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทนค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลย มิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด แล้วแต่กรณี

มาตรา 23 ในกรณีที่ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการีผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหายจำเลย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหาย แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแทนได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 24 หลักเกณฑ์ วิธีการยื่นคำขอและวิธีพิจารณาคำขอ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

มาตรา 25 ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

การยื่นอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อสำนักงานหรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นคำขอมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต เพื่อส่งให้แก่ ศาลอุทธรณ์ก็ได้ และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งแล้ว

ในการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ศาลอุทธรณ์มีอำนาจได้สวนหลักฐานเพิ่มเติมโดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควรทำแทนก็ได้

หมวด 7

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 26 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) สอบปากคำผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามคำขอ
- (2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา

มาตรา 27 ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 8

บทกำหนดโทษ

มาตรา 28 ผู้ใดยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 29 ผู้ใดให้ถ้อยคำ หรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 30 ผู้ใดไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งหนังสือตอบหนังสือสอบถาม เอกสาร หลักฐานหรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นตามคำสั่งของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

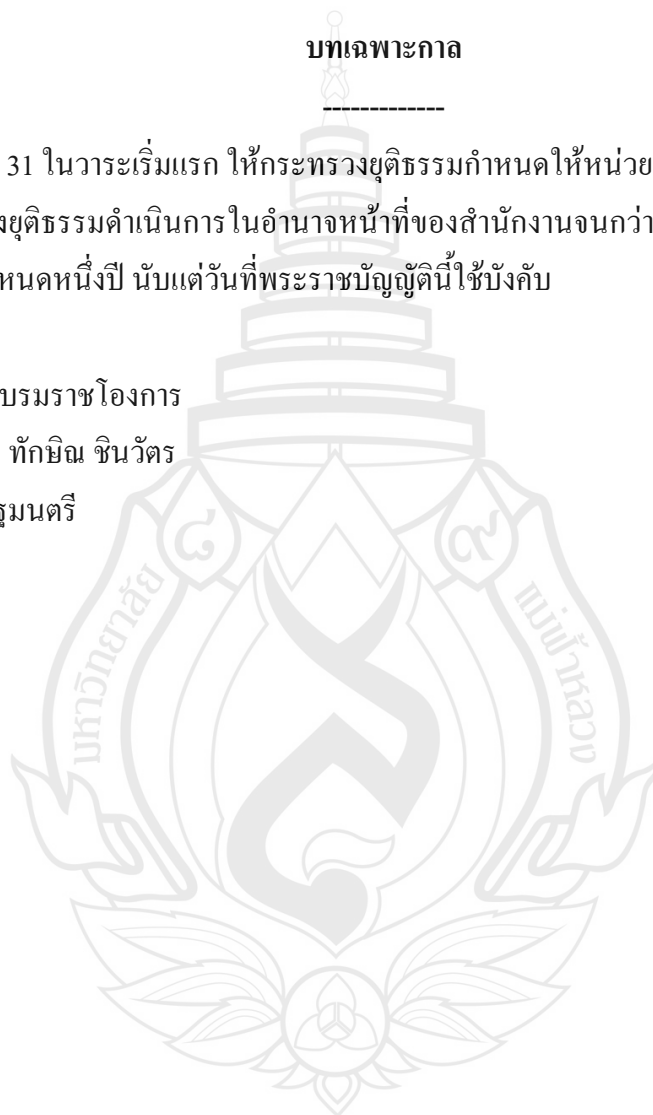
บทเฉพาะกาล

มาตรา 31 ในวาระเริ่มแรก ให้กระทรวงยุติธรรมกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมดำเนินการในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานจนกว่าจะตั้งสำนักงานแล้วเสร็จ ทั้งนี้ ภายในกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี

รายการทำพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย
แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้ตามมาตรา 17
ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึง มาตรา 294

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึง มาตรา 300

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึง มาตรา 305

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก

คนป่วยเจ็บ หรือชรา มาตรา 306 ถึง มาตรา 308

ภาคผนวก จ

ระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
ว่าด้วยประมวลจริยธรรมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
พ.ศ. 2551

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 279 กำหนดให้มาตรฐานทางจริยธรรมของข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภท เป็นไปตามประมวลจริยธรรมที่กำหนดขึ้น โดยมีกลไกและระบบในการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดขั้นตอนการลงโทษ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติยึดถือ ปฏิบัติและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 279 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และมาตรา 107 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยประมวล จริยธรรมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติรักษาการตามระเบียบนี้

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่เกิดจากการใช้ระเบียบนี้

หมวด 1

อุดมการณ์

ข้อ 5 จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพและรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ข้อ 6 ยึดมั่นในหลักทศพิธราชธรรม หลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล และคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลตามหลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ข้อ 7 ยึดมั่นในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน

หมวด 2

จริยธรรมในการดำรงตน

ข้อ 8 ต้องรักษาชื่อเสียงของตน ภาพลักษณ์ของหน่วยงาน และรักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสีย

ข้อ 9 ต้องละเว้นการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคล นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย หรือกฎ ข้อบังคับ หากได้รับไว้แล้วและทราบภายหลังว่าทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่รับไว้มี มูลค่าเกินกว่าที่กำหนดในกฎหมาย หรือกฎ ข้อบังคับ ให้คืนแก่ผู้ให้ทันที รวมทั้งต้องดูแลมิให้บุคคลในครอบครัวและบริวารปฏิบัติเช่นนั้นด้วย

ข้อ 10 ต้องไม่ให้บุคคลภายในครอบครัวญาติพี่น้อง หรือบุคคลใกล้ชิดเข้ามายุ่งเกี่ยวหรือก้าวก่ายการปฏิบัติหน้าที่ของตนหรือ ผู้อื่น และต้องไม่ให้บุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้อง และบุคคลภายนอกใช้ตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนแสวงหาประโยชน์

ข้อ 11 ต้องระมัดระวังในการแสดงตนและการคบหาสมาคมกับบุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน และต้องหลีกเลี่ยงการคบหาสมาคมกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่

มีความประพฤติในทางเสื่อมเสียหรือผู้ประกอบอาชีพที่ส่อไปในทางทุจริต อันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์และตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ข้อ 12 ผู้บังคับบัญชาต้องปกครองผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาด้วยความเที่ยงธรรมโดยไม่ เห็นแก่ความสัมพันธ์ส่วนตัว และควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมโดยเคร่งครัด

ข้อ 13 ผู้บังคับบัญชาต้องมีความเที่ยงธรรมผลการพิจารณา สรรหา กลั่นกรอง หรือแต่งตั้งบุคคลใดเข้าสู่ตำแหน่ง รวมทั้งการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม โดยคำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลประกอบด้วย

หมวด 3

จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

ข้อ 14 ยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบแบบแผนของทางราชการด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มีความซื่อสัตย์สุจริต เที่ยงธรรม ตั้งใจ อุทิศหา เอาใจใส่ มีความรับผิดชอบ ปราศจากอคติ และไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อ 15 ต้องมีจิตสำนึกที่ดีในการบริการแก่ประชาชน และไม่เลือกปฏิบัติ หากไม่สามารถให้บริการที่ประชาชนร้องขอได้ควรแจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบทันที พร้อมกับหาทางช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำตามสมควร

ข้อ 16 ต้องสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคีและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติราชการระหว่างข้าราชการด้วยกันและผู้ร่วมปฏิบัติงาน

ข้อ 17 ต้องให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ตามสิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับตามที่กฎหมายบัญญัติ

ข้อ 18 ต้องไม่กระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม

ข้อ 19 ต้องไม่นำความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ตนมีต่อบุคคลอื่นมาเป็นเหตุให้ใช้ดุลพินิจ ที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลนั้น หรือปฏิบัติต่อบุคคลนั้นต่างไปจากบุคคลอื่นเพราะความสัมพันธ์ส่วนตัวนั้น

ข้อ 20 ต้องอุทิศเวลาแก่ทางราชการ ไม่เบียดบังเวลาราชการไปประกอบธุรกิจหรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือผู้อื่น หรือกระทำการใดอันเป็นการกระทบกระเทือนการปฏิบัติงานหรือเสื่อมเสีย เกียรติศักดิ์ต่อตำแหน่งหน้าที่

ข้อ 21 ต้องดูแล รักษา และใช้ทรัพย์สินของทางราชการอย่างประหยัด คู้มค่า และรักษาประโยชน์ของทางราชการ

ข้อ 22 ต้องวางตนเป็นกลางทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และในการปฏิบัติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน

หมวด 4

จริยธรรมในการไต่สวน

ข้อ 23 ต้องอำนายความยุติธรรมด้วยความรวดเร็ว รับผิดชอบ เป็นธรรม ทัวถึงโปร่งใส รอบคอบ และตรวจสอบได้

ข้อ 24 ต้องรักษาความลับของทางราชการที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่ การเปิดเผยข้อมูลและพยานหลักฐานกระทำได้อต่อเมื่อมีอำนาจหน้าที่และเป็น ประโยชน์แก่ราชการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น

ข้อ 25 คณะกรรมการ ป.ป.ช. พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานไต่สวน ต้องถอนตัวจากการไต่สวนข้อเท็จจริง เมื่อมีเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านได้ตามกฎหมาย และไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการจูงใจผู้พิจารณาไต่สวนข้อเท็จจริงเรื่องนั้นในประการที่อาจทำให้ เสียความยุติธรรมได้

ข้อ 26 ผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานไต่สวนข้อเท็จจริงต้องประพฤติตนให้เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือและวางใจได้

ข้อ 27 ต้องปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหา ผู้เสียหาย พยาน และผู้ให้ถ้อยคำอย่างเสมอภาคปราศจากการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่

ข้อ 28 ก่อนการแจ้งข้อกล่าวหา ควรต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่มีตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นด้วย

ข้อ 29 การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการให้คำมั่นสัญญา จูงใจ ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่อาจพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย

หมวด 5

จริยธรรมของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ข้อ 30 ต้องดำรงตนอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและมีความน่าเชื่อถือ

ข้อ 31 ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ไม่จงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือไม่มีพฤติการณ์ที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่ง

ข้อ 32 ต้องไม่ประกอบอาชีพอิสระอื่นใด ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

ข้อ 33 ต้องไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

ข้อ 34 ให้นำความหมวด ๑-๔ มาใช้บังคับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติด้วยโดยอนุโลม

หมวด 6

กลไกและระบบการใช้บังคับประมวลจริยธรรม

ข้อ 35 ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา สนับสนุนส่งเสริม ควบคุมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามประมวลจริยธรรม รวมทั้งเสนอแนะการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลจริยธรรมนี้

ข้อ 36 การฝ่าฝืนระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยประมวลจริยธรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551 นี้ ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัย

การดำเนินการทางวินัยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยลูกจ้าง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แล้วแต่กรณี

ประกาศ ณ วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2551

ปานเทพ กล้าณรงค์ราญ

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ภาคผนวก จ

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยลูกจ้าง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2543

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2543

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 107 (2) (11) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสรรหาคัดเลือกและบริหารงานบุคคลเกี่ยวกับลูกจ้างของสำนักงาน

“ลูกจ้าง” หมายความว่า บุคลากรประเภทลูกจ้างประจำและลูกจ้างตามสัญญาจ้างของสำนักงาน

“ลูกจ้างประจำ” หมายความว่า บุคลากรประเภทที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งเป็นลูกจ้างประจำที่จ้างจากเงินงบประมาณรายจ่ายของสำนักงาน เพื่อปฏิบัติงานที่มีลักษณะประจำ โดยไม่มีกำหนดเวลา

“ลูกจ้างตามสัญญาจ้าง” หมายความว่า บุคลากรประเภทที่ได้รับการจ้างจากเงินงบประมาณรายจ่ายของสำนักงาน ให้เป็นลูกจ้างของสำนักงาน โดยมีสิทธิและหน้าที่หรือมีกำหนดเวลาจ้างตามที่กำหนดไว้ในสัญญาจ้าง

หมวด 1

คณะกรรมการสรรหาคัดเลือกและบริหารงานบุคคลเกี่ยวกับลูกจ้างของสำนักงาน

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการสรรหาคัดเลือกและบริหารงานบุคคลเกี่ยวกับลูกจ้างของสำนักงาน" ประกอบด้วย เลขาธิการ เป็นประธานกรรมการ รองเลขาธิการ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่ได้รับมอบหมายหนึ่งคน เป็นรองประธานกรรมการ รองเลขาธิการ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ช่วยเลขาธิการ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน เป็นกรรมการ ผู้อำนวยการกองคลังเป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการตามระเบียบนี้โดยให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) การบริหารงานบุคคลเกี่ยวกับลูกจ้าง
- (2) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นลูกจ้าง
- (3) สรรหาและคัดเลือกบุคคลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ใน (2) เพื่อประโยชน์ในการบรรจุและแต่งตั้ง รวมทั้งการจ้าง
- (4) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ
- (5) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ข้อ 6 การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมถ้าประธานไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธาน เป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธาน

การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

หมวด 2

ลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ข้อ 7 ลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มี 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

- (1) ลูกจ้างประจำ
- (2) ลูกจ้างตามสัญญาจ้าง

ข้อ 8 สำนักงานจะมีลูกจ้างจำนวนเท่าใด ตำแหน่งใด และจะต้องใช้คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งใดให้คณะกรรมการกำหนด โดยคำนึงถึงลักษณะหน้าที่ความรับผิดชอบ และปริมาณของงาน

ข้อ 9 ผู้ที่จะได้รับการบรรจุเป็นลูกจ้าง จะต้องมีความสมบูรณ์และไม่มีความผิดดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) มีอายุตามที่คณะกรรมการกำหนด แต่ต้องไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์
- (3) ไม่เป็นกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
- (4) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
- (5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- (6) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (7) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือสติพินเพื่อนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้
- (8) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกพักงาน พักราชการ หรือสั่งให้หยุดงานเป็นการชั่วคราวในลักษณะเดียวกันกับพักงาน หรือพักราชการ
- (9) ไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
- (10) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษ ไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เพราะกระทำผิดวินัย รวมทั้งการถูกออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(11) ไม่เป็นผู้เคยถูกสั่งให้ออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนกรณีหย่อนความสามารถ บกพร่องในหน้าที่หรือประพฤติตนไม่เหมาะสม หรือกรณีมีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน

ในกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของสำนักงาน อาจจ้างลูกจ้างที่ขาดคุณสมบัติตาม (1) หรือ (2) ได้ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

หมวด 3

การจ้าง การบรรจุและแต่งตั้ง และการจัดทำและรักษาทะเบียนประวัติ

ข้อ 10 การจ้าง การบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเป็นลูกจ้างให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) การบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเป็นลูกจ้างประจำให้ดำเนินการบรรจุและแต่งตั้งจากผู้ที่ผ่านกระบวนการสรรหาและคัดเลือกตามที่คณะกรรมการกำหนด เว้นแต่เป็นกรณีการโอนลูกจ้างประจำของส่วนราชการตามข้อ 11

(2) การจ้างบุคคลเป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้างให้ดำเนินการจ้างตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ 11 การโอนลูกจ้างประจำของส่วนราชการอื่นมาดำรงตำแหน่งลูกจ้างประจำในสำนักงานอาจทำได้เมื่อผู้มีอำนาจสั่งบรรจุของส่วนราชการนั้นกับเลขาธิการได้ตกลงยินยอมในการโอนนั้น ทั้งนี้การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับใดและรับค่าจ้างอัตราใด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ 12 ให้เลขาธิการเป็นผู้มีอำนาจสั่งจ้าง บรรจุและแต่งตั้งลูกจ้างทุกตำแหน่ง

ข้อ 13 ให้เลขาธิการทำสัญญาการปฏิบัติงานกับผู้ที่ได้รับการจ้างเป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้าง ลูกจ้างประจำที่ผ่านการทดลองปฏิบัติงาน จะได้รับการบรรจุและแต่งตั้งเป็นลูกจ้างประจำของสำนักงาน

ข้อ 14 ให้สำนักงานออกบัตรประจำตัวให้กับลูกจ้างตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ 15 ให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำและรักษาทะเบียนประวัติของลูกจ้าง

หมวด 4

วันเวลาทำงาน และการลาหยุดราชการ

ข้อ 16 วันเวลาทำงาน วันหยุดราชการตามประเพณี วันหยุดราชการประจำปี และการลาหยุดราชการของลูกจ้างของสำนักงาน ให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการและมติคณะรัฐมนตรีโดยอนุโลม

การอนุญาตการลาให้เป็นอำนาจของบุคคล ดังต่อไปนี้

- (1) เลขธิการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย สำหรับการลาของลูกจ้างประจำ
- (2) ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำหรับการลาของลูกจ้างตามสัญญาจ้างซึ่งเป็นพนักงานขับรถยนต์ประจำตำแหน่งผู้นั้น
- (3) เลขธิการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย สำหรับการลาของลูกจ้างตามสัญญาจ้างตำแหน่งอื่น

หมวด 5

ค่าจ้าง ค่าตอบแทนเป็นรายเดือน ประโยชน์ตอบแทนอื่น

สวัสดิการและการสงเคราะห์อื่น

ข้อ 17 อัตราค่าจ้าง การให้ได้รับค่าจ้างและประโยชน์ตอบแทนอื่นของลูกจ้างประจำ ให้เป็นไปดังเช่นลูกจ้างประจำของส่วนราชการ และให้นำระเบียบเกี่ยวกับสวัสดิการการสงเคราะห์อื่นและประโยชน์เกื้อกูลของลูกจ้างประจำของส่วนราชการมาใช้บังคับกับลูกจ้างประจำโดยอนุโลมให้เลขธิการเป็นผู้มีอำนาจสั่งเลื่อนค่าจ้างลูกจ้างประจำ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังเช่นลูกจ้างประจำของส่วนราชการ

ข้อ 18 อัตราค่าตอบแทนเป็นรายเดือนของลูกจ้างตามสัญญาจ้างให้เป็นไปตามบัญชีที่คณะกรรมการกำหนด

คณะกรรมการอาจพิจารณากำหนดให้ลูกจ้างตามสัญญาจ้าง มีสิทธิได้รับสวัสดิการและการสงเคราะห์อื่น ดังต่อไปนี้

- (1) ค่าครองชีพเหมาจ่ายเป็นรายเดือนตามที่คณะกรรมการกำหนด
- (2) ค่าปฏิบัติงานนอกเวลาราชการตามที่คณะกรรมการกำหนด
- (3) ค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นค่าเครื่องแบบตามหมวด ๖ ตามที่คณะกรรมการกำหนด
- (4) การประกันสุขภาพ โดยมีเบี้ยประกันไม่เกินอัตราตามที่คณะกรรมการกำหนด

(5) บำเหน็จตอบแทนเป็นเงินซึ่งจ่ายครั้งเดียวเมื่อออกจากงานหลังจากที่ปฏิบัติงานครบหนึ่งปีขึ้นไปนับแต่วันที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามที่คณะกรรมการกำหนด

ในการคำนวณบำเหน็จตอบแทน ให้นำค่าตอบแทนเป็นรายเดือนตามที่คณะกรรมการกำหนดคูณด้วยระยะเวลาการปฏิบัติงานเป็นรายปี โดยให้นับจำนวนปีรวมทั้งเศษของปีด้วย การคำนวณเศษของปีที่เป็นเดือนหรือเป็นวันให้เป็นปีนั้น ให้นำเศษที่เป็นเดือนหารด้วยสิบสอง และเศษที่เป็นวันหารด้วยสามสิบได้ผลลัพธ์เท่าใดจึงหารด้วยสิบสอง ในการคำนวณให้ใช้ทศนิยมสองตำแหน่ง และให้นำจำนวนที่คำนวณได้มารวมกันเป็นระยะเวลาที่ปฏิบัติงานซึ่งเป็นจำนวนปี

สิทธิในบำเหน็จตอบแทนนั้น เป็นสิทธิเฉพาะตัว จะโอนไม่ได้

ในกรณีที่ลูกจ้างตามสัญญาจ้างออกจากงานเพราะเหตุกรณีตามข้อ 24 (1) ไม่ว่าผู้นั้นจะปฏิบัติงานครบหนึ่งปีบริบูรณ์หรือไม่ ให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับบำเหน็จตอบแทน โดยให้จ่ายแก่ทายาทโดยธรรมซึ่งเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ห้ามมิให้จ่ายบำเหน็จตอบแทนแก่ลูกจ้างตามสัญญาจ้าง ซึ่งออกจากงานเพราะเหตุกรณีตามข้อ 24 (4)

หมวด 6

เครื่องแบบและการแต่งกาย

ข้อ 19 การแต่งกายของลูกจ้าง ให้ใช้ชุดพระราชทาน หรือชุดซาฟารีสีเข้ม หรือตามที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด 7

วินัย และการรักษาวินัย

ข้อ 20 วินัยและการรักษาวินัยของลูกจ้าง ให้นำระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยลูกจ้างประจำของส่วนราชการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 21 ลูกจ้างต้องปฏิบัติตามนโยบาย คำสั่ง กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศและแบบธรรมเนียมของสำนักงาน

ข้อ 22 ลูกจ้างผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ ถือเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

(1) ละทิ้งหน้าที่หรือขาดงานติดต่อกันเป็นเวลานานกว่าสิบห้าวันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(2) ทุจริตต่อหน้าที่

(3) กระทำการอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

(4) จงใจหรือละเว้นปฏิบัติหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

หมวด 8

การออกจากงาน การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์

ข้อ 23 การออกจากงาน การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์ของลูกจ้างประจำ ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยลูกจ้างประจำของส่วนราชการโดยอนุโลม

ข้อ 24 ลูกจ้างตามสัญญาจ้าง ออกจากงานเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9 แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นตามข้อ 9 วรรคสอง

(4) ถูกลงโทษในกรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

(5) ประชานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้ออก สำหรับพนักงาน ข้าราชการประจำตำแหน่ง หรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ใดให้ออก สำหรับพนักงาน ข้าราชการประจำตำแหน่งผู้นั้น

(6) ประชานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ้นจากตำแหน่ง สำหรับ พนักงาน ข้าราชการประจำตำแหน่ง หรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง สำหรับพนักงาน ข้าราชการประจำตำแหน่งผู้นั้น

ประกาศ ณ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2543

โสภาส อรุณินท์

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ภาคผนวก ข

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยลูกจ้าง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบเกี่ยวกับลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 107 (2) (11) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า
ด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
ว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2551”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกความในข้อ 5 วรรคแรก แห่งระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
พ.ศ. 2543 แล้วให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการสรรหาคัดเลือกและบริหารงาน
บุคคลเกี่ยวกับลูกจ้างของสำนักงาน” ประกอบด้วย เลขาธิการ เป็นประธานกรรมการ รองเลขาธิการ
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่ได้รับมอบหมายหนึ่งคนเป็นรองประธาน
กรรมการ รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ช่วยเลขาธิการ
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานกลาง เป็นกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานบุคคล เป็นกรรมการและเลขานุการ และเจ้าหน้าที่สำนักบริหารงานบุคคลที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้ช่วยเลขานุการ”

ประกาศ ณ วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2551

ปานเทพ กล้าณรงค์ราญ

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวภมรรัตน์ ปกรณ์อังกูร
วัน เดือน ปีเกิด	24 กุมภาพันธ์ 2529
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	30 หมู่บ้านเจ้าพระยาวิลล่า ซอย 2 ถนนบรมราชชนนี แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ประวัติการทำงาน	เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. (ด้านกฎหมาย) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ